

**DARENDE YEREL HALKININ KIRSAL TURİZME
YÖNELİK ALGI VE DÜŞÜNCELERİ**

Ömer DALYAN

Yüksek Lisans Tezi
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı
Doç. Dr. Ahmet ÇAVUŞ
2018
Her Hakkı Saklıdır

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK ANABİLİM DALI**

Ömer DALYAN

**DARENDE YEREL HALKININ KIRSAL TURİZME YÖNELİK
ALGI VE DÜŞÜNCELERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Ahmet ÇAVUŞ**

ERZURUM-2018

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

27/06/2018

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum **“DARENDE YEREL HALKININ KIRSAL TURİZME YÖNELİK ALGI VE DÜŞÜNCELERİ”** adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim *.

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

27.06.2018

Ömer DALYAN

* LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE

.....
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılmaması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Ahmet ÇAVUŞ danışmanlığında, Ömer DALYAN tarafından hazırlanan bu çalışma 27/06/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Mehmet ZAMAN İmza:
Jüri Üyesi Doç. Dr. Ahmet Çavuş İmza:
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Erkan GÖNEŞ İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 27/06/2018

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR LİSTELİ	VI
ŞEKİLLER DİZİNİ	VII
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	VIII
TABLolar DİZİNİ	IX
ÖNSÖZ.....	XI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KIRSAL TURİZM OLGUSU

1.1. KIRSAL TURİZM KAVRAMI	3
1.1.1. Kırsal Turizmin Önemi	6
1.2. KIRSAL TURİZMİN GELİŞİMİ	9
1.2.1. Dünyada Kırsal Turizmin Gelişimi	12
1.2.1.1. İngiltere’de Kırsal Turizm	12
1.2.1.2. ABD’de Kırsal Turizm	15
1.2.1.3. İtalya’da Kırsal Turizm.....	18
1.2.1.4. Almanyada Kırsal Turizm	19
1.2.1.5. Fransa’da Kırsal Turizm	20
1.2.1.6. Avusturya’da Kırsal Turizmi	21
1.2.2. Türkiye’de Kırsal Turizmin Gelişimi	23
1.3. KIRSAL ALAN KAVRAMI	25
1.4. KIRSAL ALANLARDA YAPILAN TURİZM TÜRLERİ	26
1.4.1. Yayla Turizmi.....	26
1.4.2. Botanik Turizmi	27
1.4.3. Av Turizmi	27
1.4.4. Mağara Turizmi	28
1.4.5. Orinerteering	30
1.4.6. Akarsu Turizmi (Kano ve Rafting)	32
1.4.7. Kamp ve Karavan Turizmi	34

1.4.8. Macera Turizm	34
1.4.9. Kuş Gözlemciliği.....	37
1.4.10. Tarım Turizmi (Agro Turizm).....	38
1.4.11. Ekoturizm	39
1.4.12. Çiftlik Turizmi.....	42
1.4.13. Dağ ve Doğa Yürüyüşü (Trekking ve Hiking)	43
1.5. KIRSAL TURİZMİN ETKİLERİ.....	43
1.5.1. Kırsal Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri	44
1.5.2. Kırsal Turizmin Ekonomik Etkileri.....	46
1.5.3. Kırsal Turizmin Fiziksel Çevre Üzerindeki Etkileri	48
1.6. KIRSAL TURİZMİN ÖZELLİKLERİ	49
1.6.1. Kırsal Turizmin Yöresel Özellikleri	49
1.6.2. Kırsal Turizmde Faaliyet Gösteren İşletme Özellikleri	50
1.6.3. Kırsal Turizmin Konaklama Özellikleri	52
1.6.4. Kırsal Turizmin Genel Özellikleri.....	53

İKİNCİ BÖLÜM

DARENDE İLÇESİNİN KIRSAL TURİZM POTANSİYELİ

2.1. DARENDE İLÇESİNİN SOSYO-EKONOMİK ÖZELLİKLERİ.....	56
2.1.1. Darende İlçesinin Tarihi	56
2.1.2. Coğrafi Konumu ve Yer Şekilleri	56
2.1.3. İklim ve Bitki Örtüsü.....	58
2.1.4. Nüfus	59
2.1.5. Ekonomik Yapısı	61
2.2. BÖLGENİN TURİZM ARZ KAYNAKLARI	62
2.2.1. Bölgenin Doğal Çekicilikleri.....	63
2.2.1.1. Günpınar Şelalesi.....	63
2.2.1.2. Tohma Kanyonu ve Kudret Havuzu	65
2.2.1.3. Balaban İçmeleri	67
2.2.2. Bölgenin Mimari ve Kültürel Çekicilikleri	68
2.2.2.1. Somuncu Baba Külliyesi ve Mesire Alanı.....	70
2.2.2.2. Zengibar Kalesi.....	72

2.2.2.3. Hasan Gazi Türbesi Şehitlik Anıtı	73
2.2.2.4. Yalnız Minareler	74
2.2.2.5. Yusufpaşa Bedesteni.....	75
2.2.2.6. Darende ve Balaban Kerpiç Evleri	75
2.2.2.7. Hüseyin Paşa Hamamı	77
2.2.2.8. Maşettepe Tümülüsü.....	78
2.2.2.9. Ozan Anıt Mezarı	79
2.2.3. Bölgede Yapılan Festival ve Sportif Faaliyetler	79
2.2.3.1. Zengibar Karakucak Güreş ve Kültür Festivali	79
2.2.3.2. Yıkılhan Yayla Şenlikleri	80
2.2.3.3. Irmaklı Köyü Kavun Festivali	81

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DARENDE İLÇESİNDE YAŞAYAN HALKIN KIRSAL TURİZME YÖNELİK ALGI VE DÜŞÜNCELERİ

3.1. ARAŞTIRMA PROBLEMİ	83
3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	84
3.3. ARAŞTIRMA EVRENİ VE ÖRNEKLEM	84
3.4. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ.....	85
3.5. BULGULAR	85
3.5.1. Güvenilirlik Analizi.....	85
3.5.2. Ankete Katılanların Özellikleri	86
3.5.3. Hipotez Testleri	92
3.5.4. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Örneklem Tanımlayıcı Değerlerine Göre Farklılığın İncelenmesi.....	93
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	100
KAYNAKÇA	105
EKLER.....	114
EK 1. ANKET FORMU	114
EK 2. UYGULAMA İZNİ	117
ÖZGEÇMİŞ.....	118

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****DARENDE YEREL HALKININ KIRSAL TURİZME YÖNELİK ALGI VE DÜŞÜNCELERİ****Ömer DALYAN****Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ahmet ÇAVUŞ****2018, 118 sayfa****Jüri: Doç. Dr. Ahmet ÇAVUŞ****Prof. Dr. Mehmet ZAMAN****Dr. Öğr. Üyesi Erkan GÜNEŞ**

Kırsal turizm, kitle turizmine alternatif olarak oluşmuş doğayı ve yerelliği koruyan ve kaynağını doğadan alan bir turizm şeklidir. Kırsal alanlardaki halkın kalkındırılması için önemli bir araç olarak görülen kırsal turizm yerel halka ek gelir sağlar, kırdan kente göçü azaltır ve kırsal alanlarda çevresel bilinç oluşmasına katkı sağlar. Türkiye kırsal turizm açısından potansiyeli zengin bir ülkedir. Yer şekillerinin, kültürel ve tarihi özelliklerinin zenginliği, gastronomik değerlerin çeşitliği birçok farklı kırsal turizm sahasının oluşmasını sağlamıştır. Bunlardan biri de Darende olabilir.

Darende Malatya iline bağlı bir ilçedir. Darende’de en önemli ekonomik faaliyet tarım olup, sulanabilir alanlarının azlığı ve tarımsal ürünlerden yeterince gelir elde edilememesi nedeniyle insanlar göç etmektedir. Kırsal alanlardaki kişilere ek gelir sağlayan kırsal turizm önemli bir ekonomik gelir kaynağı durumundadır.

Araştırma, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kırsal turizm kavramı, diğer ülkelerdeki durumu, kırsal turizmin etkileri ve kırsal turizmin özellikleri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde Darende ilçesinin sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi turistik çekiciliklere değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise Darende halkının kırsal turizme yönelik algıları incelenmiş, demografik özelliklerine ve konakladıkları yere göre kırsal turizme yönelik algılarında değişiklik olup olmadığı ölçülmüştür ve bu sonuçlara göre Darende’nin kırsal turizminin geliştirilmesi için öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal turizm, Darende, Darende’nin kırsal turizm potansiyeli, Darende halkının kırsal turizme yönelik düşünceleri

ABSTRACT**MASTER THESIS****THE PERCEPTIONS AND THOUGHTS OF LOCAL RESIDENTS OF
DARENDE ABOUT RURAL TOURISM****Ömer DALYAN****Advisor: Assist. Prof. Dr. Ahmet ÇAVUŞ****2018, Page: 118****Jury: Assoc. Prof. Dr. Ahmet ÇAVUŞ****Prof. Dr. Mehmet ZAMAN****Assit. Prof. Dr. Erkan GÜNEŞ**

Rural tourism is a kind of tourism that takes its source from nature. It has been formed as an alternative of mass tourism and it protects nature and local customs. Rural tourism, which is seen as an important tool to improve rural people, provides additional income for local people, diminishes migration from rural to urban, and makes great contribution to consciousness of environment in rural areas. Turkey is very rich in rural tourism potential. The richness of landscapes, cultural and historical features, and the diversity of gastronomic values allowed the formation of numerous rural tourism areas. Darende can be one of them.

Darende is a county of Malatya and located in the west of it. The most important economic activity of Darende is agriculture; however, since the irrigable areas are rare and people cannot receive enough income from agriculture, they migrate from Darende. Rural tourism which offers extra income to local people is an important source of income.

This study consists of three parts. In the first part, the notion of rural tourism, state of rural tourism in other countries, effects of rural tourism, and characteristics of rural tourism were handled. In the second part, natural, cultural, and historical touristic attractions of Darende were touched on. In the third part, the perceptions of Darende's residents of rural tourism were analyzed by using a questionnaire and then it was measured whether there were differences among their perceptions according to their place of accommodation and demographic variables. According to the results, some suggestions about how to improve Darende's rural tourism were provided.

Keywords: Rural Tourism, Darende, The Potential of Darende's Rural Tourism, Views of the Residents in Darende about Rural Tourism

KISALTMALAR LİSTELİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
km ²	Kilometre Kare
m	Metre
MAD	Maden Araştırma Derneği
TaTuTa	Tarım Turizm Takas
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
USD	Amerikan Doları
v.d	Ve Diğerleri
v.s	Vesaire
WTO	Dünya Turizm Örgütü
yy	Yüzyıl

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Kırsal Turizm, Tarımsal Turizm ve Çiftlik Turizminin Birbirleriyle İlişkileri.	6
Şekil 2.1. Malatya İdari Haritası	57
Şekil 2.2. Darende Fiziki Haritası.....	58
Şekil 3.1. Araştırmaya Katılanların Nereli Olduklarına İlişkin Bilgiler.....	89

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 1.1. Hogan Evleri	17
Fotoğraf 2.1. Günpınar Şelalesi	65
Fotoğraf 2.2. Kudret Havuzu	66
Fotoğraf 2.3. Tohma Kanyonu	66
Fotoğraf 2.4. Balaban İçmeleri	67
Fotoğraf 2.5. Abdurrahman-i Erzincani Camii ve Külliyesi.....	69
Fotoğraf 2.6. Somuncu Baba Camii ve Türbesi.....	70
Fotoğraf 2.7. Somuncu Baba Türbesi	71
Fotoğraf 2.8. Zengibar Kalesi	72
Fotoğraf 2.9. Hasan Gazi Türbesi ve Şehitlik Anıtı.....	74
Fotoğraf 2.10. Yusufpaşa Bedesteni	75
Fotoğraf 2.11. Balaban Evleri	76
Fotoğraf 2.12. Dinek Köyü Kerpiç Ev Mimarisi	77
Fotoğraf 2.13. Hüseyinpaşa Hamamı.....	78
Fotoğraf 2.14. Maşettepe Tümülüsü	78
Fotoğraf 2.15. Ozan Anıt Mezarı	79
Fotoğraf 2.16. Irmaklı Kavun Festivali Alanı (Hantaros Mevkii)	81

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. İngiltere’de Kırsal Alanlara Yapılan Turizmle Genel Turizmin Karşılaştırılması	13
Tablo 1.2. Birleşik Krallıkta Genel Turistlerle Kırsal Turistlerin Karşılaştırılması.....	13
Tablo 1.3. Turizm İle İlgili İşletmelerin ve İstihdamın Kırsal ve Kentsel Bölgelerdeki Değişim Oranı (2003/4=100.0 olarak alınmıştır).	14
Tablo 1.4. Kırsal Turizmin Yükselti ve Nüfusa Göre Avusturya’da dağılımı	21
Tablo 1.5. Türkiye’deki Ekoturizm Çiftliklerinin Bölgelere Göre Dağılımı (2013).	24
Tablo 1.6. Farklı Ülkelerde Kırsal Yerleşim Yeri İçin Seçilen Kriterler	25
Tablo 1.7. Türkiye’de Turizme Açık Mağaralar	30
Tablo 1.8. Macera Turizmi Çeşitleri	35
Tablo 1.9. Turizmin Kırsal Alanlardaki Sosyo-Ekonomik, Kültürel ve Fiziksel-Çevresel Etkileri:	44
Tablo 2.1. Darende İlçesi Sıcaklık ve Yağış Grafiği	59
Tablo 2.2. Yıllara göre Darende Nüfusunun Değişimi.....	59
Tablo 2.3. 2013 Yılı Yaş Aralıklarına ve Cinsiyete Göre Darende İlçesinin Nüfusu	60
Tablo 2.4. Malatya İlçelerinde Doğup İlçede, İlde, Ülkede ve Ülke Dışında Yaşayanların Sayısı	61
Tablo 2.5. Darende İlçesinde Son Yıllarda Yapılan Önemli Projeler	62
Tablo 3.1. Ankete Katılanların Özellikleri	86
Tablo 3.2. Yerel Halka Göre,Darenden’in Turistik Yerlerinin Önem Sırasına Göre Dağılımı.....	90
Tablo 3.3. Araştırmaya Katılanların Kırsal Turizme Yönelik Görüşleri.....	91
Tablo 3.4. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Eğitim Durumuna Göre Farklılığının İncelenmesi.....	93
Tablo 3.5. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Cinsiyete Göre Farklılığının İncelenmesi.....	94
Tablo 3.6. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Medeni Duruma Göre Farklılığının İncelenmesi.....	94

Tablo 3.7. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Çocuk Sayısına Göre Farklılığının İncelenmesi.....	95
Tablo 3.8. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Ailedeki Birey Sayısına Göre Farklılığının İncelenmesi.....	96
Tablo 3.9. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Mesleğe Göre Farklılığının İncelenmesi ..	96
Tablo 3.10. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Çalışma Durumuna Göre Farklılığının İncelenmesi.....	97
Tablo 3.11. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Gelir Durumuna Göre Farklılığının İncelenmesi.....	97
Tablo 3.12. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın İkamet Yerine Göre Farklılığının İncelenmesi.....	98

ÖNSÖZ

Turizm ülkemizde en önemli faaliyetlerden biridir. Turizm, büyük bir istihdam oluşturmaları, gelir sağlaması, ekonomik kalkınmaya destek olması, bölgesel eşitsizliklerin giderilmesiyle anahtar bir sektördür. Ülkemiz turizminin geliştirilmesi, turizmin bir yıla yayılması ve alternatif turistik alanların değerlendirilmesiyle mümkündür. Bu nedenle kırsal alanların turizme kazandırılması ve kırsal kültürün turizmin bir parçası haline getirilmesi çok önemlidir

Darende yerel halkının kırsal turizme yönelik algı ve düşünceleri adlı tezi hazırlama sürecinde desteklerini esirgemeyen, bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren gerektiğinde motive eden danışman hocam Doç. Dr. Ahmet ÇAVUŞ'A sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Bilirim ki değerli hocam sayesinde bu tezi bitirebildim.

Konu seçimi sürecinde bana yardım eden hocam Doç. Dr. Gökarp N. SELÇUK'a, tezi okuyup gerekli düzeltmeleri yapmam hususunda yol gösteren, tez izleme jüri başkanı Prof. Dr. Mehmet ZAMAN'a ve Jüri üyesi Dr. Öğr. Üyesi Erkan Güneş'e katkılarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim. Tez yazım sürecinde yardımlarından dolayı arkadaşlarım Yiğit BURAK'a, Mehmet ALADAĞ'a, Eray SEVİNÇ'e ve Harun ÇETİNKAYA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Anket uygulaması sırasında yardımlarından dolayı manevi dayım değerli Yusuf BULUŞ'a, Osman KORKMAZ'a, Yeşiltaş köyü halkına ve Hisarcık köyü halkına çok teşekkür ederim.

Her zaman olduğu gibi bu süreçte de yanımda olan ve beni her zaman destekleyen değerli ailem Fatma DALYAN'a, Şaban DALYAN'a kardeşlerim Elif KABASAKAL'a, Murat DALYAN'a ve Özlem DALYAN'a sonsuz teşekkür, sevgi ve saygılarımı sunmaktan onur duyarım.

Erzurum 2018

Ömer DALYAN

GİRİŞ

Dünyada yaşanan çeşitli olay ve savaflara rağmen turizm sektörü büyümeye devam etmektedir. Ulaşım, teknoloji, kişi başına düşen gelirde yaşanan artış, internet kullanımının yaygınlaşması gibi nedenler turizmin gelişmesini hızlandırmıştır. Bütün bu sebepler turizm pazarından pay almak isteyen ülkelerin, doğal ve beşeri kaynaklarını ve turistik çekiciliklerini yoğun bir şekilde pazarlamaya itmiştir.

Ülkemizde turizm denilince akla ilk gelen deniz kum güneş turizmidir. Yıllardan beri ülkemizin kıyılarının belirli dönemlerde aşırı yoğunlaşmasıyla kıyıların kirlenmesi, aşırı yapılaşmadan kaynaklı görüntü kirliliği, ormanlık alanlarda azalma, yerel kültürde yozlaşma gibi birtakım olumsuzluklara sebep olmuştur. Kıyı kesimlerinin belirli zamanlarda aşırı yoğunlaşması ve genellikle birbirine benzemesinden dolayı turizm talebinde değişimler yaşanmış ve kırsal turizm, çiftlik turizmi, tarım turizmi, doğa yürüyüşü, dağcılık, yamaç paraşütü, gibi çok çeşitli turizm türleri ortaya çıkmıştır.

Kırsal turizm temelinde kırsal alanlarda yapılan turizm faaliyetlerini kapsamaktadır ve ilk olarak Avrupa’da sanayi devriminden sonra ortaya çıkmıştır (Tang, 2017: 448). Kırsal alanların çekiciliği, el değmemiş doğası, kırsal kültür, kırsal alanlardaki doğal oluşumlar, kırsal mimari ve kentsel alanların iticiliği, trafik stresi, gürültü kirliliği gibi sebepler kırsal turizmin gelişimini hızlandırmıştır. Kırsal turizm asıl gelişimini 1970’li yıllardan sonra sağlamıştır. Kırsal alanlardaki eski köy, kaleler ve diğer mimari yapılar onararak kırsal turizmin gelişmesi sağlanmıştır. Bu yolla kırsal alanlardaki halkın yaşadıkları yerde kalkındırılması hedeflenmiştir. Bunun yanında kırsal alanlarda rahatlamak ve dinlenmek isteyen turistler için otantik bir ortam sağlanmıştır.

Özellikle kırsal alanların yoğun olarak göç verdiği ülkemizde tarımsal faaliyetler azalmakta, tarımsal ürünlerin fiyatları yükselmekte, kentsel alanlar aşırı kalabalıklaşmakta ve eğitimden alt yapıya kadar çok çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Sonuç olarak bu alanlara yeterli hizmet ulaştırılamamaktadır. Kırsal turizm, kırsal alanlarda yaşayan halka ek gelir sağlar ve maddi imkansızlıklardan dolayı yaşanan göç önlenmiş olur.

Ülkemizde kırsal turizm açısından büyük bir potansiyel bulunmakta olup, henüz bu potansiyel yeterince kullanılmamaktadır. Araştırma evreni olarak, kırsal turizm

açısından birçok kaynak değere sahip olan Darende seçilmiştir. Araştırmada Darende ilçesinin sahip olduğu potansiyel kaynaklar ele alınmış ve halkın kırsal turizme yönelik algı ve düşünceleri incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KIRSAL TURİZM OLGUSU

1.1. KIRSAL TURİZM KAVRAMI

Sanayileşme sonucu kırsal alanlardan şehirlere yoğun bir şekilde göç olmuş ve şehirlerin nüfusları hızla çoğalmıştır. Aynı zamanda insanların gelirlerinde iyileşmeler, ulaşım şartlarındaki gelişmeler ve boş zamanlarda artış yaşanmıştır. Ücretli yıllık izin, haftalık izin gibi hakların elde edilmesiyle insanlar turizm hareketine kitleler halinde katılmaya başlamışlardır. Fakat zamanla turizm beklentilerinde bazı değişimler yaşanmış ve insanlar görülmeyeni görmek, farklı deneyimler elde etmek istemişlerdir. Böylece insanların tatillerini değerlendirebilecekleri, dağcılık, kampçılık, doğa yürüyüşü, ata binme, safari, rafting gibi doğada yapılabilen farklı alternatif turizm türleri ve aktiviteleri ortaya çıkmıştır. Doğada yapılan bu turizm türleri kırsal turizm olarak adlandırılmaktadır. Kırsal turizm bir çiftlikte, köy evlerinde yapılabildiği gibi doğal ortamlara olan ziyaret de kırsal turizm kapsamında sayılmaktadır.

Şehrin gürültüsü, stresi, yoğunluğu, monotonluğu gibi etkilerden bunalan insanlar doğal ortamda sakinlik, dinginlik, rahatlama isteği önemli bir seyahat motivasyonu oluşturmuştur. Bu motivasyon ile insanlar kırsal kültür ve kırsal yaşam tarzı olan yerlere gitmeye başlamışlardır. Bunun için ilgilere göre farklı kırsal alanlara gidilmekte buralarda doğal yaşamla iç içe zaman geçirilmektedir. Yaylalara önceleri hayvan otlatmak, kışlık gereksinimleri hazırlamak, haşarelerden kaçmak gibi nedenlerle çıkılırken, günümüzde daha çok rekreasyon ve turizm amaçlı olarak gidilmektedir.

İnsanların kırsal sahaları rekreasyon alanları olarak görmeleri, kırsal turizm kavramını ortaya çıkarmıştır. Kırsal turizm önceleri kırsal alanlarda rafting yapma, kayak yapma ve balık tutma ile başlamıştır (Gartner, 2005). Günümüzde ise kırsal alanlarda yapılan doğa yürüyüşleri, kültür gezileri, animasyon gösterileri, çocuk ve yaşlılar için düşünülmüş özel etkinlikler, panayırılar, festival ve şenlikler, çeşitli kurslar, tarım, hayvancılık, yerel el sanatlarını tanıtmaya gibi etkinlikler kırsal turizm kapsamında yapılmaktadır (Yallagöz, 2010: 5). Kırsal turizm; kırsal kültür, doğal çevre ve tarımla bütünleşen, ayrıca diğer turizm türleriyle de son derecede kolay uyum sağlayabilen bir

turizm türüdür (Soykan, 2003: 2). Doğada yapılan bisiklete binme, hiking, trekking, olta balıkçılığı, avcılık, safari turları, ata binme, tarım gibi aktiviteler kırsal turizm kapsamında sayılmaktadır.

Kırsal turizm kapsamı ve adlandırılması hakkında literatürde farklı görüşler bulunmaktadır. “Özellikle yabancı literatürde, çiftlik turizmi (farmtourism), tarım turizmi (agricultural tourism), ekoturizm (ecotourism), yayla turizmi (highland tourism) isimleri altında adlandırıldığı görülmektedir” (Emiroğlu, 2013:3).

Son yıllarda ülkemizde önemli bir yere sahip olan kırsal turizm için çeşitli tanımlar yapılmıştır:

- “Kırsal turizm, tarımsal ve hayvansal faaliyetlerin yoğun olduğu yörelerde bu faaliyetlerin turizm açısından bir arz kaynağı olarak kullanılması yoluyla gerçekleşen bir turizm türüdür” (Uçar vd., 2010: 4).
- “Kırsal turizm, çevreye saygı ve duyarlılığın artırılması yoluyla, rekreasyonel turizm kaynaklarının gelecek nesillere aktarımını ve bu sırada yerel halkın refahını ve bütünlüğünü geliştirmeyi hedefleyen, sosyal sorumluluk duygusu içerisinde ölçülü, çevreye duyarlı, yaşama saygılı ve akılcı bir turizm politikası olarak tanımlanmaktadır” (Daş ve Korkmaz, 1997).
- “Kırsal turizm yerel sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak ve kırsal alanlarla kentler arasında toplumsal dayanışma yaratmak amacıyla; doğal kaynakların, tarımsal alanların, kültürel mirasın, kırsal konutların, geleneklerin ve bölgesel kimliği yansıtacak, marka olmuş ürünlerin turistik açıdan değerlendirilmesidir” (Baykal ve Toprak, 2010: 4).
- Kırsal turizmi şehirlerin stresli, kirli havası ve karmaşasından sıkılan insanların, kır yaşamına ve doğaya duydukları özlem sonucu insanların kırsal bölgelere olan ziyaretleri ve buradaki halkın sahip olduğu ürünleri birer turistik arz kaynağı olarak turistlere sunmaları yolu ile gerçekleşen alternatif turizm çeşididir.
- Dünya Turizm Örgütü’nün tanımına göre kırsal turizm, yalnızca tarımsal veya çiftlik turizmini değil, kırsal alandaki tüm turizm faaliyetlerini kapsamaktadır (Yazgan ve Kadanalı, 2012: 5). Breiling (2005:1-15) yaptığı çalışmada kırsal alanlarda yapılan çiftlik turizmi, ekoturizm, kış turizmi, doğa yürüyüşü gibi

bütün aktiviteleri kırsal turizm kapsamında saymıştır. Bu doğrultuda literatürde karşılaşılan çiftlik turizmi, köy turizmi, yayla turizmi, tarımsal turizm gibi alternatif turizm türleri, kırsal turizmin bir alt başlığı olarak değerlendirilecektir.

Kırsal turizm günümüzde dünyanın pek çok ülkesinde uygulanan bir turizm türüdür. Kırsal turizmin bu kadar yaygınlaşmasında; turizmde yeni arayışlar, turistlerin beklentilerindeki değişimler, yeni yerlerin ve yerel kültürlerin keşfine duyulan ilginin artışı, kitle turizmine tepkiler rol oynadığı gibi, özellikle de kırsal turizmin kırsal kalkınmada bir araç olarak görülmesi, giderek daha fazla önem kazanmasını beraberinde getirmiştir (Kutukiz, Uslu, Öztürk, Özdek ve Derinkök, 2016: 900). Kent insanları geçmişte kırsal alanlara çoğunlukla rekreasyonel amaçlı, günübirlik veya akraba-tanındık ziyaretleri için giderken, bugün özellikle kırsal yaşam biçiminin çekiciliği, stres ve baskı yaratacak sınırlamaların ve zorlukların olmayışı, kişilerin kendilerini özgür hissetmelerini sağlayacak olanakların varlığı sebebiyle daha uzun dönemli tatillerini geçirmek amacıyla gitmektedirler (Soykan vd.1999: 71). Kırsal turizm, turistin sürekli ikamet ettiği evinden kilometrelerce uzaktaki bir ülkede uzun bir tatil olabileceği gibi birkaç dakikalık uzaklıktaki kırsal alanda öğleden sonra yapılan gezi şeklinde de olabilir (Özkan, 2007: 87).

Her geçen gün talebin artması, arz kaynaklarının kolayca kurulabilir olması ve diğer turizm türleriyle de yakın ilişkili olması sebebiyle alternatif bir turizm türü olan kırsal turizmin önemi giderek artmaktadır. Ayrıca resort turizmi yat turizmi gibi kitle turizmine katılanların sezon sonunda bölgeye yakın olan kırsal alanları ziyaret ederek ve buralardaki kırsal alan çekiciliklerini değerlendirmesi yoluyla kırsal turizm kitle turizminin bir tamamlayıcısı olabilmektedir. Bu nedenle kitle turizminin yapıldığı yerlere yakın olan kırsal turizm alanları önem kazanmaktadır.

Kaynak: Kiper ve Özdemir, 2006: 128.

Şekil 1.1. Kırsal Turizm, Tarımsal Turizm ve Çiftlik Turizminin Birbirileriyle İlişkileri.

Şekil 1.1'e göre seyahat bir çiftliğe yapılıyorsa, temel uğraş hayvancılık ise ve konaklama bir çiftlikte yapılıyorsa bu turizm tipi çiftlik turizmidir. Fakat seyahat tarımsal alanlara yapılıyorsa ve temel işlev tarımsa bu da tarımsal turizmdir. Kırsal alanlarda yapılan bu tip aktiviteler ise kırsal turizm kapsamındadır.

1.1.1. Kırsal Turizmin Önemi

Kırsal turizm temelini doğadan alan ekonomik bir etkinliktir. Ülkemizde kırsal alanların geniş yer kaplaması kırsal turizmin önemini arttırmaktadır. Ülkemizin kırsal alanları genellikle az gelişmiş altyapısı yetersiz, kentsel alanlara göç veren, işsizlik oranının yüksek ve gelir miktarının düşük olduğu yerlerdir. Kırsal alanlardaki halkın gelir miktarının düşük olması tarımsal üretimin yetersiz olması, üretilen ürünlerin üreticiye yeterli faydayı sağlamaması, tarımsal alanların azlığı veya sulama olanaklarının yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır. Kırsal turizm ise kırsal alanlardaki halka ek gelir sağlayarak gelirin artmasına ve kalkınmaya katkıda bulunur. Bu da göçü azaltır ve hatta bölgenin dışarıdan göç almasına neden olur. Ayrıca kırsal turizm, kadının istihdamı, yerel halkta girişimcilik ruhunu ateşlemesi, yerel ekonomilere girdi ve dinamizm kazandırması, ekonomik sektörleri harekete geçirmesi, bölge ve ülke

düzeyinde kırsal kalkınmaya destek vermesi bakımından, önemli bir güce sahiptir (Soykan, 2003:9).

Kırsal turizmin gelişmesiyle oluşan olumlu etkiler şu şekilde sıralanabilir:

- İşsizliğin Azaltılması

Turizm; ulaştırma, eğlence, yiyecek içecek, konaklama ve seyahat acenteleri gibi birçok sektöre doğrudan gelir sağlamaktadır. Ayrıca turizm sektörü emek yoğun bir sektör olduğu için çalışan sayısı da fazla olmaktadır (Şit, 2016: 110). Bunların yanında turizm sektörü, konaklama ve yiyecek içecek işletmelerine mal tedarik eden işletmelere de etki ederek istihdamı arttırmaktadır. Bütün bunlar da işsizliğin azalmasına neden olmaktadır.

- Altyapı-üstyapının gelişmesi

Turizmin gelişme gösterebilmesi için altyapı ve üstyapı unsurlarının da turizmle paralel olarak gelişmesi gerekmektedir. Devletler, alt ve üstyapı yatırımlarını arttırarak ülkelerini turistik merkez haline getirmek istemektedirler. Kırsal alanlarda gelişen turizm ile elektrik, su, kanalizasyon gibi alt ve üstyapı yatırımlarını etkilemektedir.

- Eğitimin düzeyinin artması

Mesleki eğitim; uzmanlaşmamış ya da yarı uzman işgücünü, uzmanlık gerektiren ve özel nitelikteki görevlere hazırlamak amacıyla yapılan çalışmaların bütünüdür. Turizm mesleki eğitimi ise; turizm alanında uzmanlığı olan ya da olmayan bireyleri, turizm sektörüne hazırlamak, sektörün beklentilerine cevap verecek bilgi ve beceri ile donatılarak turizm sektörüne kazandırmaktır (Olca, 2008: 385). Turizm sektörünün varlığı doğal ve kültürel değerlerin yanında halkın turizm eğitimine de bağlıdır. Bir hizmetin kaliteli sunumu alınan eğitimle paralel olarak ilerler. Bu sebeple kırsal turizmin gelişme gösterdiği yerlerde halkın turistlerle daha iyi iletişim kurmak için kendini geliştirme isteği de artacak ve eğitim düzeyine etki edecektir.

- Kırsal ve kentsel gelir farklılıklarının azalması

Turizmin bir tüketim olması özelliğinden dolayı yerli ve yabancı turistlerin seyahat amacıyla gittikleri kırsal alanlarda konaklama, yeme-içme, kırsal aktiviteler, ulaşım, alışveriş, yöresel el sanatları, ve otantik yiyecekler gibi ihtiyaçlarını karşılamak için yaptıkları harcamalar kırsal alanlarda yaşayanların gelirlerinin artmasını

sağlamaktadır (Uçar vd., 2010: 89). Turizmin kırsal alanlarda oluşturduğu bu gelirle kırsal alanlarda yaşayanlarla kentsel alanlarda yaşayanların gelir farkları azalma göstermektedir.

- Çevreyi koruma bilincinin artması

Çevre insanların etkileşim içerisinde olduğu yerdir. Turizm fiziksel çevreyi yoğun bir şekilde kullanırken aynı zamanda kendi varlığı için onu korumak zorundadır. Ayrıca kırsal turizmin gelişmesiyle eski hanlar, kışlalar, sarnıçlar, kaleler restore edilerek otel, restoran vb. tesislere dönüştürülmektedir. Bu sayede bu yeni düzenlemeler bir turistik çekicilik sunarken, yapının da ayakta kalması sağlanmış olur (Demirtaş, 2011: 121).

- Kültürel değerlerin önem kazanması

Kırsal turizmde turistlerin motivasyonlarından biri de kültürel değerlerdir. Turistin kültürü keşfetme isteği, yerel toplumun da turiste sıcak yaklaşımı, ilişkileri güçlendirmektedir. Turistlerin önem verdiklerini, şimdiye kadar farkında olmayarak önemsemeyen halk, bilinçlenerek kültürünü korumayı ve sahiplenmeyi öğrenmektedir (Soykan, 2004: 34).

- Kırsal alanlardan kentlere olan göçün azalması

Kırsal turizmin bir başka önemli olan etkisi de kırsal alanlardaki göçü azaltmasıdır. İnsanların kırsal alanlarda kentsel alanlara yaptıkları göçün temelinde ekonomik sebepler yatmaktadır. Tarımın yeterli ölçüde gelir getirmemesi, ek gelir kaynaklarının eksikliği bu ekonomik sorunların temelini oluşturmaktadır. Bu sebeple kırdan kente olan göçün önlenmesi, kırsal kesimdeki yaşam koşullarının iyileştirilmesi, yeterli ve adil bir gelir dağılımının sağlanması ile mümkündür (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006: 69).

- Kadınların da istihdam edilmesi

Ülkemizde kadınların yeterince istihdam edilememesi varlığını koruyan bir problem olmaya devam etmektedir. Yapılan araştırmalara göre Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus içerisinde istihdam oranı %46,3 olup, bu oran erkeklerde %65,11 kadınlarda ise %27,5 şeklindedir. Yine aynı çalışmanın sonuçlarına göre okur-yazarlık seviyesi yükseldikçe istihdama olan katılım da artış göstermektedir. Okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılım oranı %16,1 lise altı eğitilmiş kadınların işgücüne katılım

oranı %26,6 lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %32,7 mesleki veya teknik lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %40,8 iken yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %71,6 olarak ölçülmüştür (TÜİK, 2016).

Kırsal alanlarda erkekler okullarına devam edebilmekte iken kadınlar genellikle bu fırsatı bulamamakta sonuç olarak istihdam edilmelerinin güçleştiği görülmekte ve genellikle ev hanımı olarak çalışmaktadırlar (Sevinç, 2013: 69). Kırsal turizmde verilen hizmetlerin ve sürdürülen etkinliklerin günlük yaşantının bir parçası olması, kadın emeğine yüksek oranda ihtiyaç duyulmasına neden olmaktadır (Soykan, 2004: 23). Kırsal alanlarda aile kavramının temel taşı olan kadının, kırsal turizmin gelişmesiyle ön plana çıkacağı ve daha kolay istihdam edileceği öngörülmektedir (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006: 64).

- Kırsal alanlarda yaşayanların daha sıcak ve samimi olması nedeniyle ülke imajına olumlu katkı sağlaması

Kırsal alanlarda yaşayan halkın ilişkileri daha samimidir, komşuluk ilişkileri daha yakındır, insanlar yardımlaşmayı sever ve imece usulü iş yaparlar bu gibi ilişkiler insanların aradığı değerlerdir. Yurtdışından gelen turistler bu değerleri bizzat yerinde yaşayarak ülke imajı hakkındaki fikirleri olumlu yönde değişecektir.

1.2. KIRSAL TURİZMİN GELİŞİMİ

Ülkemizde ve dünyada kırsal alanlarda nüfus azalırken kentsel alanlardaki nüfus ise sürekli artış göstermektedir. Özellikle sanayi devrimiyle, 1765 yılında James Watt tarafından buhar makinesi, 1780 yılında Richard Arkwright tarafından Pamuk eğirme makinesi, 1807 yılında Robert Fulton tarafından buharlı gemi, 1820 yılında Tephensin Stephenson tarafından lokomotif ve 1865 yılında rotatif (baskı) makinesi icat edilmiş (Özdemir, 2011: 88) ve ilk sanayileşme adımları atılmıştır. Zamanla artan talebi karşılamak için daha fazla fabrika açılmış ve daha fazla insan istihdam edilmeye başlanmıştır. Bu da beraberinde kentsel nüfusun artmasının önünü açmıştır. Özellikle “mass production” olarak adlandırılan seri üretimle birlikte daha fazla üretim yapılırken daha fazla işgücüne ihtiyaç duyulmuştur. Bu da kentsel alanların artmasına, gürültü kirliliğine, şehir karmaşasına, kentsel insan nüfusunun artmasına, taşıt trafiğine, hava kirliliğine ve hayat şartlarının ağırlaşmasına neden olmuştur. İnsanlar gerek kırsal

alanların sakin ortamının çekiciliği gerek kentsel alanların iticiliğinden dolayı kırsal alanlarda dinlenme ihtiyacı duymuştur. 1990'lı yılların başlarında gelişmiş ülkelerdeki üst sosyal tabakaların istek ve arzuları değişmeye başlamıştır. Son yirmi yılda, turizm talebi standart kitle turizminden, turistlere daha esnek ve anlamlı deneyim sağlayan kişiye uyumlaştırılmış özellikler taşıyan turizm türlerine kaymıştır (Bahçe, 2009: 2). Bu da alternatif turizm türlerinin gelişmesine yol açmıştır.

İlk paket tur Thomas Cook tarafından organize edilmiş ve zamanla bu toplu turlar gerek maliyet açısından gerek kolay olmasından zamanla artış göstermiş ve kitle turizmini ortaya çıkarmıştır. Kitle turizmiyle birlikte bazı turistik alanlar belirli dönemlerde aşırı nüfuslanmış bu da hem bölgenin doğal kaynaklarına zarar vermiş hem de kültürel yozlaşma gibi olumsuzluklara yol açmıştır. Bu olumsuzlukların farkına varılmasıyla sürdürülebilir turizm için kitle turizmine alternatif olabilecek turizm türleri geliştirilmiştir. Bunlardan birisi de kırsal alanlarda dinlenmek, eğlenmek, yeni kültürler tanımak, farklı deneyimler elde etmek amacıyla yapılan kırsal turizmdir.

Kırsal turizmin ilk olarak 19.yy'da Avrupa'da başlamıştır. Tam olarak nerede başladığı bilinmese de kimi kaynaklara göre İngiltere'de kimi kaynaklara göre Fransa'da başlamıştır (Haberal, 2015: 64; Tang, 2017: 448).

İngiltere'nin özellikle güneybatı bölgesi kırsal turizm açısından gelişmiştir. Eski kaleler köy evleri restore edilerek kırsal turizme kazandırılmıştır. Ayrıca Lake District bölgesi de sahip olduğu çok miktarda göl, göllerin çevresindeki ağaçlık alanlar ve hayvanlar bölgede kırsal turizmin gelişmesine yol açmıştır (Uçar vd., 2010: 26). 1960'lı yılların başında İspanya Katalan köylerindeki işe yaramayan, soyluların kalelerini çiftlik evlerine dönüştürmüş ve kırsal turizmin İspanya'da gelişmesine katkıda bulunmuştur (Tang, 2017: 449). Kanada ve Amerika'da ise 1970'li yıllardan sonra gelişme gösteren kırsal turizm orta ve kuzey Avrupa'nın bazı ülkelerinde 1950'lerden beri, güneyde ise 1970'lerden itibaren, az gelişmiş bölgelerin (özellikle dağlık ormanlık alanların) kalkındırılmasında bir araç olarak görülmüştür (Özçatalbaş, 2006). Kırsal turizmle ilgili ilk bilimsel çalışmalar ise 1980 yılında Hector Ceballos Lascurain'nin ekoturizmi ortaya çıkarmasıyla başlamıştır.

1980'lerin ortasında Avrupa Komisyonu'nun, Avrupa'da turizm alışkanlıkları üzerine yaptığı bir araştırmada kırsal turizme olan eğilimler saptanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmaya göre; kırsal turizmin geliştiği ülkelerde genellikle insanların en az 1/3'ü tatillerini geçirmek amacıyla kırsal alanlara gitmektedir. Hollanda'da tatile çıkanların %39'u birinci tatil yeri olarak kırsal alanları seçmekte, İngiltere'de ise nüfusun 3/4'ü yılda en az bir kez kırsal alanları ziyaret etmektedir (Aydın, 2012: 40).

Kırsal turizmin gelişmesine neden olan ilk öncülerin Alpler ve Amerikan ve Kanada Rockies dağları yapılan demiryolu yatırımları olduğu düşünülmektedir (Özkan, 2007: 69). Bununla birlikte kırsal turizmin gelişmesine etki eden faktörler şu şekilde sıralanabilir (Soykan 2004: 26; Ahıpaşaoğlu ve Çeltek, 2006: 22; Uçar vd., 2010: 16):

- Aktif tatillere ve özel ilgi turlarına eğilimin artması,
- Eğitim seviyesinin yükselmesi
- Kültüre duyulan ilginin artması
- Boş zamanın artması
- Ulaşım ve iletişim olanaklarının gelişmesi
- Sağlıklı olma bilincinin artması
- Özel yemeklere artan ilgi
- Ekolojik yaşam bilincinin artması
- Kırsal kökenlilik
- Çevresel kirlilik
- Kırsal turizmin bir kalkınma aracı olarak görülmesi
- Kentsel yaşamın sınırlayıcı ve kurallarla dolu ortamından uzaklaşma isteği,
- Deniz kıyılarının her konuda birbirine benzemesi,
- Kentsel nüfusun oranının artması ve bu insanların kırsal alanların huzurlu ortamını tercih etmeleri,
- Kırsal alanların sayısız türde rekreasyonel etkinlik için uygun ortamlara sahip olması,
- Kırsal turizmin diğer turizm türlerine oranla daha ucuz olması,
- Dünyada çevre koruma bilincinin artması ve korunmuş olan bölgelere ilginin artması.

Kırsal turizmin dünya genelinde yaygınlık kazanmasıyla birlikte Cameron Dağlık Bölgesi, Tayland'ın Kuzey Tepeleri, Kosta Rika'nın Tropik Bölgeleri, Avustralya'daki Cape York Yarımadası, Kanada'daki Kuzey Batı Bölgesi, İtalya'daki Tuscany ve

Fransa'daki Ardeche gibi çok çeşitli kırsal bölgeler kırsal turizmde önemli merkezler haline gelmiştir (Uçar, 2010: 25)

1.2.1. Dünyada Kırsal Turizmin Gelişimi

1.2.1.1. İngiltere'de Kırsal Turizm

Diğer birçok turizm türünün gelişmesinde etkili olduğu gibi, kırsal turizmin İngiltere'de gelişmesinde ulaşım sisteminin önemi büyüktür. Kırsal turizmin İngiltere'de (batı tarafındaki Dorset, Devon ve Cornwall bölgelerinden İskoçya'nın güneybatısına kadar) eski bir tarihi vardır. Kırsal turizm İngiltere'nin özellikle güneybatısındaki West Country'de gelişmiştir. Bu bölge sahip olduğu yumuşak iklimi, bozulmamış kıyıları, kumsalları, hafif engebeli kırsal coğrafi görünümü ile yürüyüş ata binme, çiftlik turizmi gibi etkinliklerin uygulanmasına olanak verir. Tatile çıkan Britanyalıların %75 yabancı turistlerin %50den fazlasını çeken bu bölge temmuz ağustos aylarında yoğunlaşır. İngiltere'de devletin, park ve eski kaleleri kırsal turizme açması ve halka kırsal turizm için mali destek vermesi, ülkede kırsal turizmin gelişmesine neden olmuştur (Fleischer ve Pizam, 1997: 367) ve ülkede kırsal turizme hizmet veren 107.000 adet yatak mevcuttur (Soykan 2004: 39).

İngiltere'nin 1980'li yıllardaki kırsal turizmini incelediğimizde şu faktörlerin büyük etkisi olduğunu görmekteyiz (Fleischer ve Pizam, 1997: 368):

- Hükümetin tarım politikasındaki büyük değişiklikleri
- Büyük şehirlerde yaşayanların kırsal alanlardaki küçük kasaba ve şehirlere taşınması
- Tüketicilerin, çevreyle ilgili farkındalıklarının artması, sürdürülebilir turizm, yeşil turizm gibi ilgili dalların gelişmesi ve insanların bu turizm çeşitlerinin kırsal turizm kapsamında olduğuna dair düşünceleri
- Kırsal turizmin ekonomik ve istihdama yönelik potansiyelinden dolayı devletin desteklemesi
- Turizm sektörünün eğitim ve öğretim ihtiyaçlarının kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmesi, bununla birlikte çok çeşitli yeni kursların geliştirilmesi.

Araştırmalarına göre 1980’li yıllarda İngiliz halkının %21’i tatilini kırsal alanlarda geçirmiştir. Bu konaklamalarında 3 milyar pound harcamışlardır. İnsanların kırsal alanları tercih etmelerinde kırsal alanların manzarası, arkadaş canlısı insanlar, huzur ve sessizlik ve kırsal alanları anlama gibi etkenler vardır.

Tablo 1.1. İngiltere’de Kırsal Alanlara Yapılan Turizmle Genel Turizmin Karşılaştırılması

Yurtiçi Tatiller	İngiltere Geneli	Kırsal Alanlar
Seyahat başına ortalama harcama	247 pound	238 pound
Bir günde ortalama harcama	73 pound	67 pound
Ortalama kalış süresi	3.37 gün	3.54 gün

Kaynak:https://www.visitbritain.org/sites/default/files/vb-corporate/Documents-Library/documents/England-documents/dom_rural_t.pdf.

Tablo 1.1’den hareketle İngiltere’de yurtiçinde bir seyahatte ortalama 247 pound para harcanmış; kırsal alanlara yapılan seyahatte ise 238 pound harcama yapılmıştır. Bir günde İngiltere genelinde 73 pound harcama yapılmışken kırsal alanlarda 67 pound harcama yapılmıştır. Ortalama kalış süresi İngiltere genelinde 3.37 iken kırsal alanlarda 3.54 gece olarak hesaplanmıştır ve kalışlarda açık hava aktiviteleri ağırlıklı olarak tercih edilmiştir.

Tablo 1.2. Birleşik Krallıkta Genel Turistlerle Kırsal Turistlerin Karşılaştırılması

	Bütün seyahatçilerin yüzdesi	Kırsal alana seyahat edenlerin yüzdesi
Ulaşım şekli		
Toplu taşıma	%16	%6
Özel araç	%79	%89
Rezervasyon tarihi		
Seyahat tarihinden altı ay (veya daha fazla) öncesinde	%7	%7
Seyahatten 2 ile 6 ay öncesinde	%26	%28
Seyahatten bir ay önce	%12	%13
Seyahatten 2-3 hafta önce	%13	%10
Aynı gün içerisinde	%1	%0
Rezervasyon şekli		
Telefon yoluyla	%54	%53
Bilgisayar ile	%40	%40
Akıllı telefon ile	%3	%2
Tablet ile	%8	%6
Yapılan aktiviteler		
Tarih ve miras	%23	%23
Sanat, kültür ve eğlence	%15	%9
Turistik çekicilikler	%33	%30
Park ve bahçeler	%14	%18

Tablo 1.2. (Devamı)

Festival, sergi ve etkinlikler	%11	%9
Açık hava aktiviteleri(yürüyüş dahil)	%27	%39
Açık hava aktiviteleri (yürüyüş hariç)	%14	%21
Plaj-kumsal	%20	%14
Özel alışveriş	%7	%6
Spor	%3	%2
Kişisel özel etkinlikler	%3	%3
Yaş grupları		
16-34	%23	%20
35-54	%42	%43
55 +	%35	%37

Kaynak:https://www.visitbritain.org/sites/default/files/vb-corporate/Documents-Library/documents/England-documents/dom_rural_t.pdf

Tablo 1.2'deki verilere göre İngiltere'de yapılan çalışmada genel seyahat edenlerle kırsal alana seyahat edenler karşılaştırılarak kırsal alanlara seyahat edenlerin tercih ve eğilimleri belirlenmiştir. Kırsal alanlara yapılan seyahatlerdeki bu tercihlere göre ulaşım türünde % 89'u kişisel araçlarını kullanmış, %28'i 2 ile 6 ay öncesinde rezervasyonunu yapmış, %53'ü telefon yoluyla rezervasyonunu yapmış, %39'u yürüyüşleri de içeren açık hava aktivitelerini tercih etmiş ve 30'u turistik çekicilikler için seyahat etmiş, 35 ile 54 yaş aralığındakiler %43 oranında kırsal turizmi tercih etmiştir.

Tablo 1.3. Turizm İle İlgili İşletmelerin ve İstihdamın Kırsal ve Kentsel Bölgelerdeki Değişim Oranı (2003/4=100.0 olarak alınmıştır).

	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
Kırsal alanda yapılan yatırım sayısı	100.0	104.3	110.4	112.2	117.9	124.7	123.2
Kentsel alanda yapılan yatırım sayısı	100.0	103.1	107.8	110.2	114.8	121.2	118.2
Kırsal alanda iş hacmi	100.0	97.9	105.4	106.1	115.8	109.8	128.2
Kentsel alanda iş hacmi	100.0	109.5	113.5	127.9	134.9	142.8	143.7
Kırsal istihdam	100.0	101.6	108.8	113.2	119.6	127.2	129.9
Kentsel istihdam	100.0	103.3	105.5	107.3	112.1	113.8	111.3

Kaynak:https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/86109/Tourism_Feature_Report_Sep11.pdf

Tablo 1.3'deki verilere göre kırsal alanlardaki yatırım sayısı 2003'ten 2009'a kadar %23.2 oranında artış göstermiştir, kentsel alanlarda ise bu gelişme %18.2 olarak

hesaplanmıştır. Kırsal alanlardaki iş hacmi 2003'ten 2009'a kadar %28.2 artmıştır, kentsel alanlarda ise %43.7 oranında artmıştır. Kırsal alanlardaki istihdam oranı %29.9 oranında artmıştır, kentsel alanlarda ise %11.3 oranında artış göstermiştir.

1.2.1.2. ABD'de Kırsal Turizm

ABD turizm birliği verilerine göre 2016 yılında 75.600.000 uluslararası turist ve 227.980.000 yerli ve yabancı turist Amerika'yı ziyaret etmiştir. Aynı verilere göre, ülkeyi ziyaret eden turistler Amerika'da 990.3 milyar USD harcamıştır. Bu harcamayla 8.6 milyon istihdam oluşmuş ve 248 milyar USD istihdam edilenlere ayrılmıştır. Devlet ise 158 milyar dolar vergi geliri elde etmiştir (https://www.ustravel.org/system/files/media_root/document/Research_Fact-Sheet_US-Travel-and-Tourism-Overview.pdf). Amerika bu istatistiklerle dünyada en çok turist ağırlayan 2. ülke ve dünyada en çok turizm geliri elde eden 1. ülke durumundadır.

9.834.000 km² yüzölçümüyle birçok turistik çekiciliği topraklarında barındırmaktadır. 1790'da Amerikalıların sadece %5'i, nüfusun 2500'den fazla olduğu kasaba ve kentlerde yaşıyordu. 1995'te ise %80'i kentlerde yaşamaktadır (Hall, Kirkpatrick, ve Mitchell, 2005). Endüstrileşme öncesinde Amerikan ekonomisi tarım, balıkçılık, ormancılık, petrol ve madencilik gibi doğal kaynaklara bağlıdır. 19. Yy'daki endüstrileşme ile Amerika'da kentleşme başlamıştır.

Amerika'da yaşanan ekonomik krizler çiftlikleri de etkilemiş ve birçok çiftlik kapanmış insanlar işsiz kalarak ya kentlere göç etmiş ya da tarım dışı, hizmet gibi sektörlere yönelmiştir. Bugün Amerikan halkının sadece %3'ü tarımla ilgilenmektedir ve %10'dan daha azı kırsal alanlarda yaşamaktadır (Kandel ve Brown, 2006). Amerika'da kentsel alanlardaki işlerin artmasına karşın kırsal alanlardaki işler azalma göstermiştir. Amerika'daki kırsal alanlardaki işler toplam işlerin %19.4'ünü oluştururken 2001'de %17.1'e düşmüştür (Gartner, 2005). Bu da kırsal alanlardaki istihdamın kentsel alanlara göre daha yavaş geliştiğinin göstergesidir.

Amerika'nın kırsal turizm potansiyeli yüksektir. Dünya turizm örgütünün en popüler destinasyonları listesinde yer alması bunu destekler niteliktedir. Buna karşın devlet 1970-1980'lerde kırsal turizme önem vermeye başlamıştır. Böylece kırsal alanlarda hizmet sektörü önemli bir gelişme göstermiştir. 1969'da 16.7 milyon iş kolu

hizmet sektörüyle alakalı iken; bunun 2.7 milyonu yani %16'sı kırsal alanlarda yer almıştır. 2000 yılında hizmet sektörüyle alakalı 53 milyon iş kolu varken; bunun 7 milyondan fazlası kırsal alanlarda yer almaktaydı (Gartner, 2005).

Günümüzde insanlar, Kentsel alanların kalabalık, tehlikeli ve gürültülü ortamından kaçmak için kırsal alanlarda 2. Ev satın almaktadırlar. Bu da kırsal bölgeleri birer rekreasyonel alan haline getirmektedir. Amerika seyahat birliğinin yaptığı bir araştırmaya göre 1998 ve 2000 yılları arasında Amerikalıların %62'si kırsal alanlara seyahat etmişlerdir. Bir başka araştırmaya göre (1980) Amerika halkının %30'u kırsal turizm hakkında bilgi sahibidir, %36'lık kısmı bir çiftlikte tatil yapmanın çekici olduğunu düşünmekte, %18'i ise yakın zamanda çiftlikte tatil yapmayı planlamaktadır (Fleischer ve Pizam, 1997).

Rafting, kanoculuk gibi ulaşım şekillerinin Amerika'da bir spor ve turizm şekli aldığı görülmektedir. 2. Dünya savaşından sonra Amerikan ordusunun elinde bulunan kayak, kano ve rafting ekipmanlarını halka vermesiyle bu sporlar gelişme göstermiştir ve insanlar bu sporu yapmak amacıyla kırsal alanlara seyahat etmiştir.

Amerika'da Kırsal Alan Çekicilikleri

○ Yerli Rezervasyonu

Yerli rezervasyonu bölgesi, Avrupalıların Amerika'ya geldikten sonra yerlilerden topraklarını almaları sonucu Amerika yerlilerini kontrol altında tutmak için yerler belirlemiş ve bu alanlara yerli rezervasyonu denmiştir. Bugün Amerika'da ortalama 326 tane yerli rezervasyonu bölgesi bulunmaktadır. Bu rezervasyon bölgelerinden biri de Navajo'dur. Navajo ulusu 250.000 kişi ile Amerika'da en büyük yerli kabiledir. Arizona'dan Utah'a doğru yayılmakta ve 343.452 km² alana kuruludur. Bu bölge tarih öncesinden Avrupalı ve İspanyolların yerleşimine kadar geniş bir tarihi vardır. Bölgede yer alan kabile parkları, casinolar, doğal oluşumlar ve tarihi alanlar turistler için çekicilik kaynağıdır. Bu rezervasyonlarda kültür turları, ata binme, el ve sanat işleri, balıkçılık, müze gezileri, kamp gibi birçok etkinlik yapılmaktadır. Yerliler gelen turistleri, hogan (Bkz. Foto. 1.1) olarak adlandırılan; sekiz köşeli, elektriği, hazır suyu, televizyonu, telefonu, sifonlu tuvaleti, radyosu vs. olmayan tıpkı eski zamanlardaki gibi evlerinde konaklatarak onlara farklı bir deneyim yaşatmaktadırlar

(<http://www.discovernavajo.com/>). Ayrıca bu rezervasyonların kendi kültürlerini yansıtan seremonileri, dini kutlamaları vardır.

Kaynak: (<http://www.discovernavajo.com/stay-in-a-hogan.aspx>).

Fotoğraf 1.1. Hogan Evleri

Son 15 yıldır hızlı bir şekilde büyüyen kuzey Amerika trendlerinden biri yerli Amerikalı rezervasyonudur. Bu rezervasyonların büyük bölümü kırsal alanlardadır. Yerli rezervasyonu özellikle yabancılar için cezbedicidir. Yerli rezervasyonları genellikle gelişmemiş ve işsizliğin yüksek olduğu yerlerdir. Buna karşın son zamanlarda kurulan casino ve turizm gibi etkinliklerle halkın sosyo-ekonomik refahı yükselmiş ve 1950’de 357.000 olan yerli sayısı 2000 de yapılan nüfus sayımına göre 4.1 milyona yükselmiştir. Yerli rezervasyonunda turizmin gelişimi, doğal yaşamın güzelliklerine, özel etkinliklere, yerli kültürüne (dans, sanat, mimari, hayat tarzı) ve el sanatlarına bağlıdır. Bu bölgelerde macera turizmi de yapılabilmektedir. Yerli rezervasyonu bölgelerinde casino turizmi tarihi 1980’lere dayanır. 1988 yılında Amerikan hükümeti yerlilere kendi bölgelerinde casino kurmaları için izin vermiş ve karlı bir iş olması sebebiyle kısa sürede birçok casino açılmıştır (Kandel ve Brown, 2006).

○ **Casino**

Amerika’da casino’lar ilk olarak 1950’de Las Vegas’ta bir ekonomik gelişme stratejisi olarak başlamıştır. Bu yolla Nevada eyaleti en hızlı büyüyen eyalet ünvanını

almıştır. Kurulduğu günden beri gelişerek Amerikan hayatının bir parçası olmuş ve 2006 yılından önce GSMH' ya 600 milyar USD etki etmiştir (Kandel ve Brown, 2006).

1990 ortalarında 25 eyalet kırsal alanlarda, rıhtımlarda, tarihi maden kasabalarında ve yerli rezervasyonlarında kumar oynanmasına izin vermiştir. Kumar turizmi kırsal alanlara yeni iş kolları getirmiş ve kırsal alanlardaki insanların gelirlerini arttırmıştır. Kumar turizmi kazanç getiren bir turizm türü olduğu için kırsal kesimdeki insanlar ana işlerini bırakıp casino turizmine ağırlık vermişlerdir (Hall vd., 2005).

○ **Kırsal Alan Festivalleri**

Kırsal alanlarda yapılan festivaller insanlar için ilgi çekici bir etkinliktir. Amerika'daki çoğu kırsal kesimin kendine özgü festivalleri vardır. Örneğin Michigan'da Mackinac adasında, her yıl haziran ayında 10 gün süren, leylak festivali yapılır. İnsanlar adayı güzel kokusuyla dolduran bu çiçeğin festivalini; yürüyüş, koşu, beş çayı, şarap tatma, golf, hokey gibi etkinlik ve yarışmalarla kutlarlar. Bunun dışında Saint Ignace'de hasat zamanında çeşitli ebatlardaki traktörler bir araya getirilerek insanların ilgisi çekilmektedir. Yine aynı yerde yaz aylarında, her cumartesi yapılan havai fişek gösterisi için birçok insan gelmekte ve güzel manzara eşliğinde havai fişekleri izlemektedirler.

Bugün kuzey Amerika'da 10.000'den fazla festival düzenlenerek insanlar eğlendirilmektedir. Çilek, vişne, elma, peynir, hindi gibi festivaller tarımsal ürünlerin değerine atfedilirken; Finlandyalılar günü, İsveçliler günü, Almanlar günü gibi festivaller çeşitli etnik grupların bölgeye yerleşmelerine ithafen düzenlenmektedir. Amerikan seyahat birliğine göre (1999) Amerikalıların %20'si seyahat ederken bu festivallere katılmıştır. İnsanların kırsal alanlara gelme motivasyonları da %33 müzik ve sanat etkinliği, %22 yerel halk ve kültürel miras % 20'si ise bölge etkinlikleri olarak ölçülmüştür (Hall vd., 2005).

1.2.1.3. İtalya'da Kırsal Turizm

Bazı araştırmacılar İtalya'da ilk olarak şarap üreticilerinin kırsal turizmi başlattıklarını öne sürmüş, bazıları ise kırsal alanlarda kadınların da istihdam edilmesi ile sosyal sebeplerle ortaya çıktığını öne sürmüştür (Sidali, Spiller ve Schulze, 2011). İtalya'da kırsal turizm 20. Yüzyılda gelişme göstermiştir. İtalya kırsal turizmi Tuscany

bölgesinde yoğunlaşmıştır ve kırsal turizm yatırımlarının %25'i burada yer almaktadır. İtalyanlar için kırsal turizm; doğayla bütünleşmek, sessizlik, manzara güzellikleri, yeni sıcak yakınlaşmalar ve geleneklere geri dönüş anlamı taşımaktadır (Uçar vd., 2010). Bunun yanında İtalya'nın kırsal turizminin gelişmesinde en önemli nedenlerden biri İtalyan mutfağıdır. Parma ham olarak adlandırılan jambonu, Chianti bölgesinde üretilen şarabı, özel salamlarıyla İtalyan mutfağı insanları kırsal alanlara çekmektedir. İtalya'nın belirli yerlerinde üretilen bu yiyeceklerin patent hakları alınmasıyla bu ürünler sadece üretilen yöreyle özdeşleşmiştir ve insanların bu ürünleri denemeleri için buralara gelmeleri gerekmektedir. Bunun yanında şarap üretim tesislerinin kapılarını ziyaretçilere açması ve misafirlerin bu tesisleri gezerek şarapları denemeleri de insanları kırsal alanlara çekmektedir. (<http://www.cottages-for-holidays.com/173/agrotourismo-en/agroturism-italy-en.html>)

İtalya'da kırsal turizm hizmeti veren tesisler için özel bir internet sitesi oluşturulmuş ve siteyi ziyaret eden insanlar oda fiyatlarına, görsel detaylara ve ziyaretçilerin deneyimleri hakkındaki yorumlara kolaylıkla ulaşabilmektedirler. Bu da İtalya kırsal turizmini hızla geliştirmektedir 1986 yılında 55.000 olan yatak kapasitesi; 1990 yılında 90.000'e ulaşmıştır. Yine 1990 yılında İtalya 6.800 çiftliğe ve 9.500 kırsal binaya sahiptir (Soykan, 2004).

1.2.1.4. Almanyada Kırsal Turizm

Avrupa'nın genelinde olduğu gibi Almanya'da kırsal turizm kırsal alanların geliştirilmesi için bir araç olarak kullanılmaktadır. Kırsal alanlarda tarım ve çiftlik uygulamalarıyla insanlar kırsal alanlara çekilmek istenmektedir. Almanya'nın kırsal turizmi 150 yıl öncesine kadar uzamaktadır. Buna karşın asıl gelişmeyi 1970'li yıllarda yaşamıştır (Sidalı 2011). Almanya kırsal turizmi Alman tarım birliği tarafından yürütülmektedir (Soykan 2004). Kırsal turizm genellikle küçük aile işletmeleri şeklindedir. Bu nedenle istatistiklerin kayıt altına alınması veya kesin istatistiklerin tutulması zordur. Bununla birlikte 2000'li yıllarda 1187 çiftlikte kırsal turizm faaliyeti yürütülmekteydi (Soykan 2004). 2006 yılında ise 25.000 çiftlikte kırsal turizm yapılmakta ve 943 milyon Euro gelir elde edilmektedir bunun da toplam tarımsal gelire %25 ila %35'lik bir oranda katkı yaptığı tahmin edilmektedir. Kırsal turizmin bir iç turizm türü olduğu düşünülse de Almanlar genellikle İtalya'yı, Avusturya'yı ve

İspanya'yı tercih ettiği görülmektedir (Sidali, 2011). Soykan, (2003) kırsal turistlerin ilerleyen dönemlerde eğitim seviyesi yüksek, çevreye duyarlı kişilerden oluşacağını öngörmesine karşın; Almanya'da yapılan araştırmaya göre Alman kırsal turist profili orta yaşlı(44), orta eğitim seviyesinde ve orta gelir seviyesine(2000 Euro) sahip insanlardan oluştuğu sonucuna varılmıştır ve insanların kırsal alanları ziyaret etme amaçlarını dinlenme, kırsal alanları gezme ve kırsal ürünleri deneyimleme olarak tespit edilmiştir. Almanya'nın kırsal turizmi, İtalya ve Fransa'nın aksine düşük bütçeli ve yerel yemek deneyimine dayanmamaktadır.

Sidali(2011), Almanya'nın kırsal turizminin zayıf yanlarını şöyle sıralamıştır:

- Konfor ve hijyen eksikliği
- Geleneksel kırsal turizm uygulamasının çocuklar için riskler taşıması sebebiyle çocuklu ailelerin kırsal turizme olumsuz bakışı
- Kırsal turizm Almanya'da mevsimsellikten etkilenmekte, turistlerin yarısı haziran temmuz ayında kırsal alanlara gitmektedir.
- Kırsal turizm için faaliyetlerini yürüten ve işletmecileri bir şemsiye altında toplayacak kooperatiflerin eksikliği bulunmaktadır.
- Almanya kırsal turizminin zayıf yanlarından biri de yatırımların eksikliği ve çiftçilerin kırsal turizm hakkındaki eksik bilgileridir.

1.2.1.5. Fransa'da Kırsal Turizm

Fransa turizminin Fransa ekonomisinde önemli bir yeri vardır. Fransa, kırsal turizmi 1950'li yıllardan sonra teşvik etmeye başlamıştır. 1950'li yıllardan sonra devlet ve yerel yönetimlerin kırsal alan düzenleme konusunda koordineli çalışmaları sonucunda, yeşil tatil köyleri kurulmuştur (Fleischer ve Pizam, 1997). Yine aynı dönemde ulusal ve bölgesel parklar, göl ve nehir kenarları ile ilgili düzenlemeler yapılmış ve aile pansiyonları oluşturulmuştur (Soykan 2004). Fransa'da ilk kez köy evleri, 1951 yılında Alpes de-Haute Provence bölgesinde turiste açılmış, yazın iki ayı boyunca köylülerin turistleri ağırlaması sağlanarak, kırsal turizm gerçek anlamda başlamıştır. 1955 yılında devletten destek almaya başlayan kırsal turizmde üçlü bir amaç gözetilmiştir:

- Yeşil turizmi geliştirmek,

- Köylülere ek gelir sağlayarak iç göçü önlemek,
- Köylerin tarihsel mirasını restore ederek korumak (Aydın, 2012). Bu şekilde kırsal mimari, kültür ve doğa korunurken diğer yandan kırsal alanlardaki halka ek gelir yaratarak göçün önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Kırsal turizmin gelişmesi için devlete ait ormanlarda kamp yapmak serbesttir. Özel olan ormanlarda ise serbest olmamasında karşın genellikle ziyaretçi ve kampçılar kabul edilmektedir. Fransa’da kırsal turizm kapsamında sportif balıkçılık golf turizmi, binicilik, gibi turistik organizasyonlar düzenlenmektedir ve bunun için tren+bisiklet+trekking gibi paket turlar organize edilmektedir (Soykan 2000).

1.2.1.6. Avusturya’da Kırsal Turizmi

Avrupa’da kırsal turizmin en iyi şekilde organize edildiği ülke Avusturya’dır (Haberal, 2015: 108). Dağcılık, yaz sporları, kış sporları gibi temelini kırsal alanlardan alan turizm çeşitleri Avusturya turizminin %80’ini oluşturmaktadır ve toplam yatak kapasitesinin 6/1’ini (109.000) kırsal turizm oluşturmaktadır (Soykan, 2004: 19).

Avusturya kırsal turizmini daha iyi anlamlandırabilmek şekilde üç farklı yükselti değeri belirlenmiş ve bu yerlerde kırsal turizmin gelişimi araştırılmıştır.

Tablo 1.4. Kırsal Turizmin Yükselti ve Nüfusa Göre Avusturya’da dağılımı

Yükseklik (m.)	Nüfus	Yüzölçümü km2	Nüfusun yüzdesi	Ülkenin yüzölçümün e oranı	Kırsal turizmin durumu
117-400	4,366,101	21.000	56	25	Göl kenarları gibi yerlerde az oranda yapılmakta
401-800	2,959,769	25.200	38	30	Çoğu yerde yapılmakta
801-1.780	469,916	37.800	6	45	En çok geliştiği ve karlı olduğu yerler

Kaynak: Breiling, 2005

Tablo 1.4’e göre nüfusun %56’sının ve ülke topraklarının %25’inin bulunduğu 117-400 m. yükselti aralığında turizm iyi bir ekonomik gelir sağlamamaktadır. Düşük yükseltideki yerleşimlerde kırsal turizm çiftlikleri genellikle akarsu kenarlarında kurulmuştur ve daha çok yazın tercih edilmektedir.

Orta yükselti aralığı olan 401-800 metrede nüfusun %38'i yaşamakta, ülke topraklarının %30'unu kapsamaktadır. Kırsal turizm işletmelerinin çoğu bu alanlarda bulunmaktadır ve 1970-80'lerdeki tarımsal gerilemeden sonra turizm burada birinci büyük ekonomik sektör durumundadır.

801-1.780 metre yükseltideki yerleşim yerlerinde nüfusun %6'sı yaşamaktadır. Ülke topraklarının %45'i bu yükselti aralığında yer almaktadır. Yüksek kesimlerde tarımsal faaliyetlerin sınırlı oluşu burada yaşayan insanları yeni ekonomik sektör arayışına itmiştir ve bu bölgelerde turizm diğer yerlerden daha önce gelişmiştir.

2000 yılı verilerine göre Avusturya'daki turistlerin %63'ü hotelde konaklamış, %10'u kiralık ev ya da odalarda, %7'si çiftlik olmayan konaklama tesislerinde konaklamış %4'ü kamp yaparak, %4'ü çiftliklerde konaklamıştır. Kırsal turizmde oda kiralama ve ev kiralama en yaygın yöntemdir. Kırsal turist profili ağırlıklı olarak Almanlardan ve yerli turistlerden oluşmaktadır. Konaklama görece ucuzdur. Kırsal alanlarda gecelik konaklama ortalama 30 Euro'dur (Breiling, 2005).

Avusturya kırsal turizmi farklı kategorilere ayırarak kişilere özel hale getirmiştir (www.farmholidays.com).

- Organik tarım yapan çiftlikler ve bu çiftlik ürünlerinden yapılan yemekler
- Wellness ve sağlık turizmi yapan çiftlikleri
- Aktif katılım yapılabilen organik çiftlikler
- Çocuklu aileler için çiftlikler
- At biniciliği yapılan çiftlikler
- Şarap üretilen çiftlikler
- Dağ evleri
- Engelliler için tasarlanmış çiftlikler
- Kedi, köpek gibi hayvanlarıyla gelenler için tasarlanmış çiftlikler

Avusturya'da kırsal turizm çiftçilerin çiftliklerini çiftlik turizmine açmasıyla başlamıştır. 1999 yılında 215.000 Avusturyalı çiftçinin 15.500'ü çiftlik turizmiyle ilgilenmekteydi. Günümüzde Avusturya'nın kırsal turizminde misafirler 100 milyondan

daha fazla geceleme yapmakta ve 10 milyar Euro'dan daha fazla harcama yapmaktadırlar¹ (Breiling, 2005).

Avusturya'da yapılan araştırmalara göre (Life-Style Analyse 1999, Gästebefragung Österreich 2000, Statistik Austria 2001 und Reisende-Befragung 2001 – Life-Style Analysis 1999, Visitors' Survey Austria 2000, Statistics Austria 2001, and Tourist Survey 2001) Avusturya kırsal turist profili şu şekilde sıralanabilir(Federal Ministry of Economics Labour of the Republic of Austria, 2001):

- 30-60 yaş aralığında
- Genellikle iyi bir eğitim seviyesi ve düzenli maaşı vardır.
- Genellikle büyük şehirlerden/kentsel alanlardan gelmektedir.
- Tatil esnasında aktif olmayı tercih etmektedir.
- Kırsal alanları ve manzaralı yerleri keşfetmeyi sevmektedirler.
- Kalabalık, pahalı veya ucuz olmayan, konforlu bir konaklamayı istemektedirler.
- Uluslararası çapta bilinen yerlerden ziyade küçük çaplı köyleri tercih etmektedirler.

1.2.2. Türkiye’de Kırsal Turizmin Gelişimi

Kırsal turizm ülkemizde önemini son yıllarda arttırmış bir turizm türüdür. Bu doğrultuda ülke genelinde doğası, akarsu ve gölleri, tarım ve hayvancılığına göre kırsal turizm yapılabilecek iller seçilmiş ve yerel halka kırsal turizm projeleri için destekler verilmektedir. Ülkemizde kırsal turizm denildiğinde ilk akla gelen doğa yürüyüşleri ve doğa sporlarını içeren açık hava rekreasyonları, kırsal alanlarda yapılan alışveriş ve yeme içmeyi kapsayan, köylerde veya kırsal alanlarda yapılan günübirlik aktivitelerdir (Aydın, 2012: 42). Türkiye’de kırsal turizm, Marmara, Ege, Akdeniz gibi bölgelerdeki büyükşehir merkezlerine yakın olan köylerin keşfedilmesi ve bu köylere yapılan ziyaretlerle konu olmaya başlamıştır. Kırsal turizmle ilgili ilk örnekler ise 1980’li yıllarda görülmektedir. Türsem seyahat acentesi Ordu ilinin köylerindeki köylülerle anlaşmış, turistlerin bu köy evlerine gelerek konaklamalarını ve diğer kırsal yaşam

¹Kırsal alanlarda yapılan çiftlik turizmi, dağcılık, kayak gibi bütün turizm türleri kırsal turizm kapsamında değerlendirilmiştir.

etkinliklerine katılmalarını sağlamıştır (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006). Ülkemizde kırsal alanların büyük yer kaplaması, kırsal alanlardaki dağlar, akarsular, göller, festivaller gibi çekicilikler kırsal turizmin yapılabilirliğini arttırmaktadır. Türkiye’de kırsal turizme yönelik talebin artması sonucu kırsal alanlarda akarsu sporları, sportif olta balıkçılığı, doğa yürüyüşü, kuş gözlemciliği, atlı doğa yürüyüşü, bisiklet turları, mağara turizmi, yayla turizmi gibi aktiviteler önem kazanmaktadır (Uçar vd., 2010).

Tablo 1.5.Türkiye’deki Ekoturizm Çiftliklerinin Bölgelere Göre Dağılımı (2013).

Bölgeler	Sayı
Akdeniz	12
Karadeniz	28
Doğu Anadolu	6
İç Anadolu	6
Güneydoğu Anadolu	2
Ege	19
Marmara	8

Kaynak: Civelek, Dalgın ve Çeken, 2014

Karadeniz’in güzel doğası, ormanlık alanları, denizi ve gezilecek yerlerinin çokluğu nedeniyle 28 adet ekoturizm çiftliği açılmıştır. Bu sayı Ege’de 19 Akdeniz’de 12 şeklinde gitmektedir.

Türkiye dünyada en çok turist çeken ilk 10 ülke içerisinde yer almaktadır. Ancak bu turistler, daha çok kıyı turizmini tercih etmektedirler. Kırsal turizm potansiyelinin yüksek olmasına karşın Türkiye kırsal turizmden yeterli ölçüde yararlanamamaktadır. Kırsal turizm için oluşturulan çiftliklerin Karadeniz bölgesi, Ege bölgesi ve Akdeniz Bölgesinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu işletmeler de daha çok organik ürün üretme yoluyla ziyaretçileri çekmektedirler. Ülkemizde Ekolojik çiftlikler oluşturulmuş ve TATUTA (Tarım-Turizm-Takas) projesiyle bireyler bu çiftliklere gelerek yerel halkla birlikte çiftlik ve tarım işleriyle ilgilenmektedirler. Burada ziyaretçiler çiftlik sahibine işlerde yardım etmekte, çiftlik sahibi ise kalacak yer temin etmekte ve bu gönüllülük esasına dayanmaktadır.

1.3. KIRSAL ALAN KAVRAMI

Kırsal turizm kırsal alanlarda yapılan etkinliklerden oluştuğu için kırsal turizmi anlamak için kırsal alanın ne olduğu da bilinmelidir. Kırsal alanın literatürde tek bir tanımının olmadığı gözlenmiş olup önce kentsel alanların dışında kalan alanlar olarak basit bir tanım yapılmış daha sonra ise daha karmaşık tanımlar yapılmıştır. Kimi tanımlar nüfusa odaklanırken kimi tanımlarda kültürel yapı ve meslek gruplarına odaklanıldığı görülmektedir.

Soykan'a (2004) göre kırsal alan, yaygın yerleşim dokusu bulunan ve tarımsal etkinliğin ağırlıklı olduğu, kentsel herhangi bir yerleşmenin bulunmadığı alanlardır. Kırsal alanlar, doğal ve beşeri ve ekonomik coğrafyaları açısından kendine özgü nitelikler taşırlar ve kentsel alanlardan ayrılırlar. Haberal (2015: 61) ise Kırsal alanı; "Temelini doğal kaynakların oluşturduğu kırsal alanlar, genellikle kendilerine has doğal ve kültürel yapısı olan, yaşamın geleneksel şekilde biçimlendirildiği, kente göre daha az karmaşık ve daha az sorunlu, küçük ölçekli sanayinin gerçekleştirildiği, insanların kent ile uzaktan da olsa ilişkisinin devam ettiği bölgelerdir." şeklinde tanımlamıştır.

1924 tarihli köy kanununa göre nüfusu 2000'e kadar olan topluluklar köy, 2000-20.000 arası olan topluluklar kasaba, 20.000 den fazla olan topluluklar da şehir olarak sınıflandırılmıştır (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006: 7-9; Sevinç, 2008). Fakat bu sınırlar ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

Tablo 1.6. Farklı Ülkelerde Kırsal Yerleşim Yeri İçin Seçilen Kriterler

Ülke	Kırsal Yerleşim İçin Seçilen Kriter
Avustralya	Nüfusu 100 kişiden az olan yöreler.
Avusturya	Nüfusu 5.000 kişiden az olan yöreler.
Kanada	Nüfus yoğunluğu km başına 400 kişiden az olan yöreler.
İngiltere ve Galler	Nüfusu 10.000 kişiden az olan yöreler.
Fransa	2.000 kişiden az topluluklar ya da birbirilerine 200 m. den daha fazla uzak olmayan evlerde yaşayanların bulunduğu yöreler.
Portekiz ve İsveç	Nüfusu 100 kişiden az olan yöreler.

Kaynak: Kiper, 2006: 125.

Tablodaki verilerden hareketle, Avustralya, Portekiz ve İsveç'te nüfusu 100'den az olan yerler; Avusturya'da nüfusu 5.000'den az olan yerler; İngiltere ve Galler'de nüfusu 10.000'den az olan yerler kırsal alanlar olarak belirlenmiştir. Kanada'da kırsal

alanlar nüfus yoğunluğuna göre belirlenmiş ve km başına 400 kişiden az olan yerler kırsal alanlar olarak belirlenmiştir. Fransa’da ise 2.000 kişiden az veya birbirilerine 200 m.’ den daha fazla uzak olmayan evlerde yaşayanların bulunduğu yöreler kırsal alanlar olarak değerlendirilmiştir.

1.4. KIRSAL ALANLARDA YAPILAN TURİZM TÜRLERİ

1.4.1. Yayla Turizmi

Yayla yüksek rakımlarda yer alan düzlüklere verilen isimdir. Konumu, iklimi, yeryüzü şekilleri, etrafının denizlerle çevrili olması ve insanların bu şartlara göre hayat koşullarına uyması neticesinde Türkiye’de yaylacılık faaliyeti uzun yıllardan beri yapılmaktadır. Turizm faaliyetine açılmadan önce insanların ilkbahar aylarında buralara gidip, gerek hayvan otlatmak gerekse kışlık yakacak gibi ihtiyaçlarını giderdikleri yerlerdir. Yayla tipik bir geçici yerleşim olup, aileler daha çok Mayıs ayının sonu Haziran ayının başında yaylaya çıkmakta, Eylül ayının sonlarına kadar yaylada kalmaktadır. Buraya genellikle rekreasyon ve hayvancılık amacıyla çıkılmakta olup; en uzun kalanlar, hayvancılık amacıyla çıkanlardır (Çavuş ve Altaş, 2011: 207).

Modernleşme ile birlikte insanların yaylalara gitme eylemi yerini; hayvan otlatmak, kışlık yakacak ve yiyecek temin etmekten; turistik gezi, dinlenme ve eğlenmeye bırakmış ve yayla turizmi kavramı ortaya çıkmıştır. Yayla turizmi günümüzde büyük şehirlerde yaşayan insanların şehrin gürültüsü ve kirliliğinden kaçıp, doğal güzelliklere sahip olan sessiz alanları tercih etmelerinin bir sonucu olarak gelişmiştir.(Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006: 55-57).

Yayla turizmi yaylalarda yapılan şenlikler, festivaller, yayla yaşantısı bozulmamış doğa güzelliklerinin görülmesi gibi faaliyetleri kapsamaktadır. Fakat kuş gözlemciliği, av faaliyetleri, doğa yürüyüşü, bitki inceleme, bisiklet turları gibi tek başlarına birer turizm aktivitesi olabilecek etkinliklerle birleştirilerek kapsamı zenginleştirilmektedir (Uçar vd. 2010: 36-37).

1.4.2. Botanik Turizmi

Botanik bitkileri inceleyen bilim dalıdır. Botanik turizmi ise doğaya zarar vermeden, endemik bitkileri inceleme ve bu amaçla gerçekleştirilen gezi, konaklama, yeme-içme gibi aktivitelerin tümüdür. Botanik turizmi denildiğinde akla ilk gelen endemik türleri incelemek olsa da, özel olarak oluşturulmuş botanik bahçelerin ziyaret edilmesi de bu çerçevededir. Botanik turizmi sayesinde insanlar endemik bitkileri gözlemleyerek ya da bu amaçla imar edilmiş botanik bahçeleri gezerek; rahatlama, farklı bitkileri keşfetme ve bunlarla ilgili merakını giderme gibi amaçlarını gerçekleştirirler. Botanik turizmine katılan insanlar genellikle iyi eğitilmiş ve gelir düzeyi yüksek insanlardır. Ayrıca botanik turizmin fazla yatırıma gerek duymaması bu turizm çeşidini ön plana çıkarmaktadır. Bunun yanında bu turizme katılanların amaçlarının bitkileri gözleme olması sebebiyle bölgenin bitki örtüsü ve doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesi sağlanır.

Türkiye tür sayısı bakımından Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında 10.000 tür ile açık ara önde olduğu anlaşılmaktadır. 3.000 endemik sayısı ile bütün Avrupa ülkelerinden daha fazla endemik türe sahiptir. Verilerden anlaşılabileceği gibi ülkemiz botanik turizmi için yeterli potansiyele sahiptir. Ülkemizin sahip olduğu yeryüzü şekilleri, üç tarafının denizlerle çevrili olması, farklı iklim tiplerinin bir arada yaşanmasına sebep olmuştur. Örneğin; Akdeniz bölgesinde Akdeniz iklimi, yazları sıcak ve kurak yaşanmasına yol açarken kışları ılık ve yağışlı geçer, Karadeniz bölgesi ise bol yağış alır ve Doğu Anadolu'da yazları ve sıcak kurak, kışları soğuk ve yağışlı geçer. Bu iklim tiplerine ilaveten özel konumu sebebiyle farklı iklim tiplerine sahip olan yerlerin de olması ülkemizde çok çeşitli miktarda bitki tipinin yetişmesini sağlamaktadır (Uçar vd. 2010).

1.4.3. Av Turizmi

Av turizmi; turizmin değişik bir uygulama şekli olup avcı niteliğine sahip kişilerin avlanma amaçlarını gerçekleştirmek üzere belirlenmiş ilkelere yaptıkları etkinliklerdir (<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9874/av-turizmi.html>). Uçar vd. (2010: 37) yaptığı tanıma göre av turizmi, av ve yaban hayatı kaynaklarının kontrollü olarak yerli ve yabancı avcılarının kullanımına sunulması, avcılarının belirlenmiş yasalar çerçevesinde

avlanmaları ve her türlü avcılık faaliyetleriyle uğraşmaları neticesinde oluşan ilişkiler bütünüdür. Diğer bir deyişle yerli veya yabancı avcıların avlanmaya elverişli ve belirlenen zamanlarda, bölgelere giderek kendi teçhizatı ile veya kiralama yoluyla avlanmaları ve bu süreçte bölgede çeşitli harcamalar yapmaları ve konaklamaları neticesinde oluşan turizm şeklidir.

Yirminci yüzyılın son çeyreğine kadar beyaz adamın safari adı altında Afrika, Asya ve Latin Amerika'da yaban hayvanlarını trofeleri² dişleri ve değerli kürkleri için sürüler halinde katletmelerini hesaba katmazsak, av turizminin ortaya çıkması 1960'lı yılların başlarına rastlamaktadır (Şafak, 2003).

1950'li yıllarda avcılık herhangi bir kurala bağlı olmadığı için av turizminden söz edilememektedir ancak 1970'li yıllarda getirilen kurallar neticesinde av turizmi ortaya çıkmıştır ve 1977 yılında yabancı turistlerin seyahat acenteleri aracılığıyla bu turizme katılmaları av turizminin önemini arttırmıştır.

Günümüzde Almanya, Avusturya, Danimarka, Doğu Avrupa ülkelerinden Çekoslovakya, Romanya; Yugoslavya, Polonya, Bulgaristan ve Sovyetler Birliği ile Batı Avrupa'da İspanya ayrıca birçok Afrika ülkesi av turizmi aracılığıyla büyük ölçülerde döviz elde etmektedirler (Çolak, 2009: 30).

Türkiye'de dağlık alanların geniş yer kaplaması, farklı iklim türlerine ve birçok nehir ve göle sahip olması sayesinde birçok hayvana ev sahipliği yapmaktadır. Bu da ülkemizi av turizmi alanında üstün olmasını sağlamaktadır. Bilinçli bir şekilde yapıldığında avcılık yöreye gelir sağlamanın yanında, korunan ve belirli kurallar dahilinde avcılığa izin verilmesi sebebiyle hayvanların da çoğalmasına yol açar. Av turizmine açılacak avlaklar, ülkemizin av hayvanı potansiyeli dikkate alınarak Orman Bakanlığı (milli parklar, av ve yaban hayatı genel müdürlüğü) tarafından tespit ve ilan edilmektedir.(Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006: 58-61).

1.4.4. Mağara Turizmi

Yeraltında bulunan, en az bir insanın girebileceği kadar genişliğe sahip olan boşluklara mağara denir. Mağaraların araştırılması ve haritalanması amacıyla yapılan

² Doldurulmuş hayvan kafası

doğa sporuna ise mağaracılık denir (Arpacı vd., 2012). Mağaralar insanlık tarihinin başlangıcında tapınak, sığınak, barınak olarak kullanılmasına karşın; ekonomik getiri aracı olarak kullanılması ilk kez 1920'li yıllarda Amerika'nın Texas ve California eyaletlerinde başladığı görülmektedir (Büyüktopçu, 2006). Mağaraların görsel, sportif, sağlık ve kültür açısından sahip olduğu özellikler, turizme kaynak olarak mağara turizmini ortaya çıkarmıştır (Karakuzu, 2002). Dünyadaki diğer ülkelere göre 'mağara cenneti ülke' durumunda olan yurdumuzda yaklaşık 40.000 adet mağara olduğu bilinmektedir (Doğaner, 2001). Coğrafi açıdan karstik arazilerin yoğun olarak görüldüğü yerlerde çökmeler daha fazla olur bu da mağara gibi oluşumlara sebep olur ülkemizde özellikle Ege ve Akdeniz bölgelerinin toprak yapısının bu tanıma uyması sebebiyle bol miktarda mağara bulunmaktadır.

Bir mağaranın turizm değeri taşıması için bazı özelliklere sahip olmalıdır. Bunlar:

- Mağara turistik merkezlere yakın olmalıdır.
- Mağaradaki coğrafi oluşumlar ilgi çekici olmalı.
- Beşeri unsurlar tarafından dini veya yaşama amaçlı oluşturulmuş gibi bir çekiciliğe sahip olmalı.
- Ulaşımı kolay olmalı.
- Mağaranın çevresinde otopark, restoran gibi turistik altyapı ve üstyapı olmalı.

Mağara yönetimi uzmanları olan Russell ve Jeanne Gurnee'nin 1981 yılında yaptıkları araştırmaya göre turistik bir mağaranın başarılı bir şekilde gelişimi; bilimsel gözlem, sanat, teknoloji ve yönetim gibi bir dizi faktörün birleşimiyle mümkün olabilmektedir (Cigna ve Burri, 2000).

Dünyada turizme açılan mağara sıralamasında ABD 229 ile birinci sırada, Fransa 114 mağara ile ikinci sırada, Japonya 93 mağara ile üçüncü sıradadır. Türkiye ise 33 mağara ile onuncu sırada yer almaktadır. (Arpacı vd., 2012).

Türkiye'de mağara araştırmaları ve mağaradan yararlanma, özelde ise mağara turizmi çok yeni bir konu olup, 1964 yılında kurulan maden araştırma derneği (MAD) tarafından başlatılmıştır (Soykan vd., 2008). Ülkemizde 1970'li yıllarda Damлатаş mağarasının turizme açılması ilk mağara turizmi uygulamasıdır (Büyüktopçu, 2006). Türkiye'nin en uzun mağarası, 15 km'den fazla olan Isparta'daki Pınarözü Mağarası; en derin mağarası ise 1429 m. ile Mersin'deki Peynirlikönü Mağarasıdır. Türkiye'de 31

tane mağara, turizme açılmış olup, bunların dışında uygun teçhizatla rehber eşliğinde girilebilecek özel ilgi gruplarına yönelik birçok mağara bulunmaktadır. Bu mağaralar şu şekilde sıralanabilir:

Tablo 1.7. Türkiye’de Turizme Açık Mağaralar

Mağara Adı	Bulunduğu Şehir
Buzluk mağarası	Ağrı
Damlataş Mağarası	Antalya
Dim Mağarası	Antalya
Karain Mağarası	Antalya
Yalandünya Mağarası	Antalya
Zeytintaşı Mağarası	Antalya
Gürcüoluk Mağarası	Bartın
İnsuyu Mağarası	Burdur
Oylat Mağarası	Bursa
Tuz Mağarası	Çankırı
Kalkık Mağarası	Denizli
Keloğlu (Dodurgalar) Mağarası	Denizli
Karaca Mağarası	Gümüşhane
Zindan Mağarası	Isparta
Cennet Obruğu	Mersin
Dilek Mağarası	Mersin
Eshab-ı Keyf Mağarası	Mersin
Köşekbükü Mağarası	Mersin
Yarımburgaz Mağarası	İstanbul
Yediuyurlar Mağarası	İzmir
Eshab-ı Keyf Mağarası	Kahramanmaraş
Mencilis Mağarası	Karabük
Dupnisa Mağarası	Kırklareli
Tınaztepe Mağarası	Konya
Fosforlu Mağarası	Muğla
Yerküpe Mağarası	Muğla
İnatlı Mağarası	Sinop
Balıca Mağarası	Tokat
Çalköy Mağarası	Trabzon
Cehennemagzı Mağarası	Zonguldak
Gökgöl Mağarası	Zonguldak

Kaynak: (<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10335/magara-turizmi.html>).

1.4.5. Orinerteering

Kırsal alanlarda yapılabilecek bir diğer turizm türü de orienteeringdir. Orienteering sporu 19.yy’ın sonlarında İsveç’te bir askeri spor olarak başlamıştır. Bir harita ve pusula ile yön bulma anlamına gelir. Askeri bir spor olarak yapılmaya başlamasından sonra orienteering kulüpleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Halk arasında yapılan ilk orienteering sporu 1897 yılında Tjalve spor kulübü tarafından organize

edilmiştir (<https://www.athleticscholarships.net/other-sports-orienteeing.htm>).

Orienteering’de sporcular kendilerine verilen yarışma bölgesinin haritasında belirtilmiş hedeflere sırasıyla en kısa sürede ulaşmaya çalışırlar. Kontrol noktalarında turuncu-beyaz bayraklar bulunur yarışmacılar bayrağın yanındaki zımbayı ellerindeki fişe (kontrol kartı) basarak kontrol noktasına ulaştıklarını kanıtlarlar. Bazı yarışmalarda zımba ve kontrol kartı yerine elektronik bir sistem de kullanılmaktadır. İki hedef arasında hangi yolu izleyeceğine yarışmacı kendi karar verir. Amaç hedefleri en kısa sürece tamamlamaktır. Tüm hedeflere ulaşamayanlar diskalifiye edilir. Yarışmacıların birbirini izlememesi için genellikle birkaç dakika arayla çıkış verilir. Yarışmacılar parkur boyunca karşılaşılarda birbirilerini izlemeleri yasaktır (<http://www.besyo.org/oryantiring-nedir-kurallari-nedir-nasil-oyanir>).

Orienteering yarış türleri (<https://orienteeringusa.org/new-o/beginners-guide/event-types>):

- Line Orienteering: haritalarda takip edilmesi gereken yol çizilmiştir. Katılımcılar buldukları kontrol noktalarının yerlerini haritada işaretlerler. Harita okuma becerisini geliştirmek için iyi bir metottur.
- Motala Orienteering: Katılımcılar kontrol noktalarında dönüş yaparlar ve başlangıç noktasına dönerler. Okul bahçesi ve benzeri küçük alanlar için idealdir.
- Night Orienteering: skor orienteeing sporunun gece yapılan versiyonudur. Kontrol noktaları parlak reflektörle işaretlenmiştir ve sporcunun elinde el feneri vardır.
- Bayrak yarışı (Relay) Orienteering: takımın her bir oyuncusu bir tur yapar ve takımın diğer oyuncusuna devreder. Kalabalık gruplar için idealdir.
- Skor Orienteering: katılımcılar verilen zaman içerisinde mümkün olduğunca hızlı bir şekilde kontrol noktalarını bulur. Rota ve kontrol noktalarının sayısını düzenleyen belirler. Kontrol noktasının zorluğuna göre puan değişebilir.

Ülkemizde ilk orienteeing polisler, askerler ve izciler tarafından yapılmıştır. 5 aralık 1999 yılında bir grup sporcu bir araya gelerek bu sporu halka tanıtmak ve sevdirmek amacıyla düzenlemişlerdir.

1.4.6. Akarsu Turizmi (Kano ve Rafting)

Günümüz turizm anlayışı, bozulmamış doğa, özgün kültürel kimlik ve aktif tatile sempatiyle bakmaya başladığından turizm sektörü yeni bir gelişme sürecine girmiştir.(Akova, 1995: 394). Bu açıdan akarsu turizmi önem kazanmış ve akarsularda, turizm amaçlı beş ya da dokuz kişilik botlarla rafting ve iki kişilik veya tek kişilik kanolarla kanoculuk yapılmaya başlanmıştır. Bu sporlar doğal şartlarda gerçekleştirildiği için çevre ile uyumlu doğal alanlara zarar vermeden yapılır.

Rafting

Rafting için debisi yüksek ve yükseltinin fazla olduğu akarsular gerekli olduğu için coğrafi şartlar önem kazanmaktadır. Ülkemizin yükseltisinin fazla olmasından dolayı debisi yüksek birçok akarsu vardır bu da ülkemizi rafting gibi akarsu sporlarının yapılabilmesine neden olmaktadır.

Akarsular uluslararası zorluk derecesine göre 6 klasmana ayrılmıştır.(Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006: 50-53). Bunlar:

- Klas 1 zorluğunda olan nehirde; Su güçlü akmaz, yatağı yeterince geniştir ve kolay geçişler vardır.
- Klas 2 zorluğunda olanlarda, kolay geçişler, düzenli akış, küçük kaya ve dalgalar vardır.
- Klas 3 zorluğunda, zor geçişler, düzenli büyük dalgalar, kısıtlı görüş mesafesi ve küçük düşüşler olmaktadır.
- Klas 4 zorluğunda olan nehirde çok zor geçişler, düzenli büyük dalgalar, anafırlu sular ve tehlikeli kayalar vardır.
- Klas 5 zorluğunda yüksek debili ve akıntılı, dik yamaçlar ve arka arkaya gelen düşüşler vardır.
- Klas 6 zorluğunda olan nehirde ise sular köpük köpük olup süratli akar ve geçilemez.

İlk zamanlarda daha çok keşif ve doğayı tanıma amaçlı yapılan rafting günümüzde hem spor hem de turizm amaçlı yapılmaktadır. Dünyada ilk kez rafting 1811 yılında Snake River (Snake Nehri)'da yapılmıştır fakat ekipmanların ve eğitimin yetersizliğinden dolayı fazla yol alamamışlardır. Yine ilk ticari amaçlı rafting turu 1940

yılında Salmon Nehrinde yapılmış ve 2. Dünya savaşıdan sonra düzenli olarak yapılmaya başlanmıştır. (<http://wildwater rafting.com/history-of-rafting/>). Akarsuları açısından zengin olan ülkemizde yükseltinin fazla olması sebebiyle kano ve rafting gibi sporların yapılmasına elverişlidir. Rafting ülkemizde ilk olarak 1992 yılında Çoruh Nehri'nde yapılmıştır.

Türkiye rafting yapılabilen nehirler: Çoruh Nehri, Altıparmak Çayı, Fırtına Deresi, Köprüçay, Manavgat çayı, Anamur Çayı, Göksu Nehri şeklindedir (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006).

Kanoculuk

Bir veya daha fazla kişilik kanolarla, yüksek debili akarsularda yapılan spor çeşididir.

Kano yarışları altı kategoride yapılmaktadır (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006).

- Durgun su sürat yarışları
- Akarsu salom yarışı
- Akarsu serbest iniş yarışı
- Maraton yarışı
- Yelkenli kayak yarışı
- Kano polo müsabakası

Türkiye genelinde kano yapılabilen sahalar ve dönemleri şöyle sıralanabilir (<https://www.msxlab.org/forum/spor/9036-kanoing-kano-nedir-kano-sporu.html>).

- Çoruh Nehri (Artvin):Haziran-Ekim arası
- Köprüçay (Antalya):Nisan-Ekim arası
- Dalaman Çayı (Antalya):Nisan-Ekim arası
- Zamantı Irmağı (Kayseri):Haziran-Ekim arası
- Göksu Çayı (Mersin):Haziran-Ekim arası
- Sarısu (Kandıra):Aralık-Mayıs arası
- Melen Çayı (Bolu):Aralık-Mayıs arası
- Fırtına Deresi (Rize):Haziran- Eylül arası
- Berta Çayı(Artvin):Haziran-Ekim arası
- Berhal Deresi (Rize):Haziran- Eylül arası

- Oltu Çayı (Erzurum):Haziran-Ekim arası
- Harşit Çayı (Gümüşhane):Haziran-Ekim arası

1.4.7. Kamp ve Karavan Turizmi

Kamp turizmi bireysel veya gruplar halinde bisiklet, motosiklet veya bir otomobille kamp alanı olarak ayrılmış güvenli bölgeye gelerek, kendi çadırı ve ekipmanıyla konaklaması yoluyla gerçekleşen turizm şeklidir. Karavan turizmi de insanların karavanlarıyla kamp alanı olarak ayrılmış bölgeye gelip park etmesi ve karavanında konaklaması, yeme ve içme gibi ihtiyaçlarını da karşılaması yoluyla yapılan turizm türüdür.

Kampçılık doğaya daha yakın olmayı ve bu yolla dinlenmeyi sağlayan bir aktivitedir. Ayrıca kampçılar balık tutma, avlanma, yüzmeye, bitkileri, kuşları ve yaban hayatı inceleme ve izleme ve de doğayı fotoğraflama gibi faaliyetlere katılabilmektedirler (Şenol, 2008: 481-489). Bu nedenle kamp bölgesi olarak ayrılan alanların göl, akarsu, manzara gibi bazı çekiciliklere sahip olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra kamp alanlarının kırsal turizm faaliyetlerinin yapıldığı yerlere yakın olması kamp turizmine katılanların aynı zamanda kırsal turizme de katılmasına yol açar. Bu noktada kırsal turizmin kamp karavan turizminin bir tamamlayıcısı olur.

1.4.8. Macera Turizm

Değişiklik arayan, tehlikelerden ve risk almaktan çekinmeyen korku ve heyecan duygularını yaşamaktan haz alan kişilerin tercih ettikleri bir turizm türüdür (Uçar vd., 2010: 43). Macera turizmi bir açık hava rekreasyonudur. Rafting, kaya tırmanışı, mağaracılık, yamaç paraşütü, scuba diving, bungee jumping, hiking, dağ bisikleti sürme, kuş gözlemciliği, botanik turizmi gibi türler macera turizmi kapsamında yer almaktadır. 2010'da yapılan bir çalışmaya göre seyahatlerin %25'si macera turizmi ile ilgili olmakta ve 89 milyarlık bir getiri sağlamaktadır. Yine aynı çalışmaya göre macera turizmi yıllık %17 oranında artış göstermektedir (Anonim 2010).

Bir seyahatin macera turizmi sayılabilmesi için;

- Doğayla entegre olmalı

- Kültürle iletişim halinde olmalı
- Fiziksel aktivite olmalı

Bu maddelerden en az ikisini bünyesinde barındırmalıdır.

Eğlence ve rahatlatıcı olmasının yanında kaza riski olan bir turizm aktivitesidir. Her ne kadar günlük hayatımızda tehlike ve kaza riski olsa da macera turizminde bu oran daha yüksektir ve gerçekleşen kazalar ülke imajını olumsuz etkileyebilmektedir. Gülcan'ın yaptığı çalışmada (2004)  zellikle 10-29 yaşları arasındaki erkek macera turizmi katılımcılarının kaza yaptığını ve bu kazaların genellikle ata binme, bisiklete binme ve atv sürerken meydana geldiğini ortaya çıkarmıştır ve bunlara kaza istatistiklerinin tutulması ve veri tabanı oluşturulması gerektiğinin sonucuna varmıştır.

Tablo 1.8.Macera Turizmi  eşitleri

Kara İle İlgili	Su İle İlgili	Hava İle İlgili
Kros Kayak	Yer Altı Rafting	Balon Seyahati
Yamaç Aşağı Kayak	Mağaracılık	Yelken Kanat
Helikopterli Kayak	Gemiyle Seyahat	Plan�rc�l�k
Kayakla Yürüyüşü	Tüplü ve T�ps�z Dalış	Helikopteri Esnek Atlayış
Kapsamlı Doğa Yürüyüşü	Jet Motosiklet	Paraş�t��l�k
Ara�lı Safari	Jet Bot�uluğu	Helikopter Gezileri
Makaralı İp İniş	Tekne Paraşütü	
Esnek İp Atlayışı	Yüzey Rafting	
Dağ Bisiklet�iliğı	Nehir Ve Deniz (Eskimo) Kanoculuğu	
Rehberli Buzul Yürüyüşü	Rüzgar S�rf�	
Atla Gezinti	Balık Tutma	
Kara Avcılığı	Nehir S�rf�	
Sabit İpli İniş		
Kaya Tırmanışı		

Kaynak: Gülcan, 2004

Macera turizminin gelişmesi için gereklilikler (Anonim, 2010):

- Sürdürülebilir gelişim politikası:

Macera turizmi doğa ile i  içe olarak gerçekleştirilir. Bu nedenle doğa, macera turizmi için olmazsa olmazdır. Doğanın korunması da devletin, sürdürülebilir turizm ve kırsal turizm ile aldığı önlemler ve destekler sayesinde gerçekleştirilebilir.

- Güvenlik ve Koruma

Turistlerin güvenlikle ilgili algıları macera turizminin gelişmesine etki eder. Macera turizminin yaralanma ve ölüm gibi riskler içermesi olumsuz olsa da; alınacak

önlemler ve düzenlemelerle bu ihtimalleri en aza çekilebilir. Bu şekilde turistlere adrenalin yaşatırken güvenliğe yönelik algılarının da pozitif olması sağlanır.

- Sağlık kuruluşları

Sağlık kuruluşlarının bulunduğu yerlerde kazazedelere daha kısa sürede ulaşılabilmesi turistlerde güven algısı oluşturur. Macera turizminin yapıldığı yerlerde hem sağlık kuruluşlarının yakın olması gerekmekte hem de yeterli teçhizat ve personelin bulunması gerekmektedir.

- Doğal Kaynaklar

Macera turistleri için doğa çok önemlidir. Ziyaret ettikleri alanın el değmemiş veya bozulmamış olması bu turizmin gelişmesinde önemli bir başka etkidir.

- Kültürel değerler

Macera turistleri doğayı keşfetmek kadar yeni kültürleri tanımaya meraklıdırlar. Bunun için kültürel değerlerin canlı tutulması ve bozulmaması gereklidir.

- Macera aktiviteleri

Bir yerde macera turizminin gelişmesi en temelde bölgenin macera aktivitelerinin yapılması için yeterli potansiyele sahip olmasına bağlıdır. Kuş gözlemciliği, dalış, kaya tırmanışı vs. yapılabilmesi bölgenin potansiyeliyle alakalıdır.

- Girişimcilik

Macera turizminin gelişmesi için yeni yapılacak yatırımlar, farklı deneyimler yaşatacak çekiciliklerin bulunması önemlidir. Bu farklı deneyimler girişimcilerin yeni ve farklı fikirleri ile gerçekleşmektedir.

- Turizm altyapısı

Macera turizminin bir yerde yapılabilmesi doğal, beşeri kaynaklarına bağlı olduğu kadar turistik altyapısına da bağlıdır. Yeterli konaklama tesisi, ulaşım, yol yapıldığı takdirde macera turizminin gelişimi devam edecektir.

- Ülke imajı

Macera turizminin gelişiminde bir diğer faktör ülke imajıdır. Macera turizminin tehlikeler içeriyor olması çeşitli kaza ve ölümleri beraberinde getirebilmektedir. Bu da

ülke imajına olumsuz zarar vermektedir. Bunun dışında ülkedeki terör olayları, diğer ülkelerle yaşanan krizler ülkelerin imajını olumsuz etkileyebilmekte ve turizmin gelişimini yavaşlatabilmektedir.

1.4.9. Kuş Gözlemciliği

Kuşları doğal ortamlarında izlemeye kuş gözlemciliği, bu gözlemi yapanlara ise kuş gözlemcisi denmektedir. Kuş gözlemciliği doğal hayatı yok etmeyen turizm türlerinden biridir. Gözlem, izlenen türlere ve gözlemcilerin deneyimine göre kimi zaman çıplak gözle, çoğunlukla dürbün ve kara teleskopları ile bazen de kuş seslerini dinleyerek gerçekleştirilir (Sevindi, 2013).

Ülkemizin coğrafi konumu ve sahip olduğu göl ve akarsu kaynaklarından dolayı bir çok kuş türüne ev sahipliği yaptığı gibi; kıtalar arasında yıl içerisinde döngüsel olarak devam eden kuzey-güney ve doğu-batı ana yönlü kuş göç hareketlerinin merkezinde yer alır (Sevindi, 2013). Ülkemizde 184 adet önemli kuş alanında 450'den fazla kuş türü bulunmakta (Çakıcı ve Harman, 2006) ve bu tür sayısı bütün Avrupa kıtasıyla eşit miktardadır (<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10203/kus-gozlemciliği.html>). Kuş gözlemciliği son otuz yıldır gelişme göstermektedir. 1970'lerde Amerikalıların %4'ü kuş gözlemciliği yaparken 1980'lerde dörtte biri kuş gözlemciliği yapmıştır ve bu sayı 61 milyondur (Knight ve Gutzwiller, 1995:271). Bu turizm etkinliği ABD'de 82,5 milyar dolar gelir getirmenin yanında yaklaşık 1 milyon kişiye de istihdam olanağı sağlamaktadır.

Kuş gözlemciliği yapanların gelir seviyesi ve eğitim seviyesi yüksektir. Amerika kuş gözlemciliği kurumuna kayıtlı kişilerin gelirlerinin asgari ücretin üç katı kadar olduğu hesaplanmıştır (Kerlinger, 1993). Ülkemizde yapılan araştırma da benzer sonuçları vermiş ve kuş gözlemciliği yapanların gelirlerinin orta ve yüksek gelirlilerden oluştuğu tespit edilmiştir (Çakıcı ve Harman, 2006).

Kuş gözlemciliği faaliyetine katılanların, diğer turizm türlerine nazaran daha dikkatli olmaları gerekmektedir. Kuşların rahatsız edilmesi, bölgeye bir daha gelmemelerine neden olabilmektedir. Kuş gözlemciliği profesyonel bir rehber eşliğinde veya deneyimli bir gözlemci ile birlikte yapılması hem kuşların özelliklerini tanıma açısından hem de kuşlara verilebilecek zararın önlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Ülkemizde kuş gözlemciliğinin yapılabildiği yerler şöyledir:

- Çamaltı Tuzlası
- Sultan Sazlığı
- Manyas Kuş Cenneti
- Beyşehir Gölü
- Eber Gölü
- Eğirdir Gölü
- Akşehir Gölleri
- Yeşilırmak, Kızılırmak, Çukurova'daki Lagünler
- Çoruh Vadisi
- Kuyucuk Gölü

1.4.10. Tarım Turizmi (Agro Turizm)

Bir seyahatin temelini tarımsal faaliyetlerin yapıldığı yerleri ziyaret, bizzat bu faaliyetlere katılım veya üretilen ürünleri satın almak ya da deneyimlemek oluşturuyorsa bu turizm şekli tarımsal turizmdir. Kırsal alanları ziyaret eden turistlerin aynı zamanda oradaki tarıma dayalı işleri yapmaları farklı deneyimler elde etme istekleri bu turizm türünü ortaya çıkarmıştır. Tarım turizmi katılımcıya farklı meslekleri deneyimleme, farklı yöresel yeme içme kültürünü yaşama imkânı sunan tarımsal bölgelerde yapılan bir turizm türüdür. Karakaya'nın (2017)yaptığı tanıma göre tarım turizmi: Kırsal alanlardaki festival, müze gezme gibi kültürel anlamda tüm turizm faaliyetlerini ifade etmek için kullanılmasına rağmen, daha çok doğrudan kırsal çevreyle, ürünle ve konaklamayla bağlantılı bir çiftlikte, kampta, pansiyonda konaklama, eğitsel gezi, yeme, içmenin yanında çiftlik faaliyetlerine doğrudan katılmaya dayalı bir turizm türüdür. Tarımsal turizm kırsal turizmin bir alt dalıdır. Kırsal turizm kırsal alanlarda yapılan turizm faaliyetlerine odaklanırken tarımsal turizm ise tarımsal faaliyetlere katılma, tarımsal alanları ziyaret etme, tarımsal ürünleri satın alma veya yerinde deneyimleme amacı ile yapılmaktadır. Bu yönüyle turizm bölgedeki geçim kaynaklarının alternatifi değil tamamlayıcısı durumundadır. Tarımsal turizmin yöre halkına çeşitli sosyal ve ekonomik etkileri olmaktadır. Ziyaretçilerin ürün almak, konaklamak, ulaşım, kırsal aktivitelere katılma yoluyla yaptıkları harcamalar ekonomik

değerini ortaya çıkarırken; kırsal yaşam tarzının korunması, kırsal yaşam tarzının devamının sağlanması, yerel alışkanlıkların korunması, tarımsal üretimin çeşitlenip artması ve yerel üretim alışkanlıkları gibi yöreye has özelliklerin korunması gibi sosyal faydaları bulunmaktadır.

Tarım turizminin gelişmesine etki eden faktörler şu şekildedir(Civelek, Dalgın ve Çeken, 2014):

- Kentleşme sonrası artan stres, hava kirliliği, trafik sıkışıklığı vs. insanların tarımsal alanlara yönelmesi,
- İnsanların tarımsal üretimle yeterli geliri elde edememesi ve tarımsal turizm gibi ek gelir getirecek faaliyetlere yönelmesi,
- Yerel yönetimlerin tarımsal turizmi teşvik edici politikaları,
- Kırsal kesimin altyapısı tarımsal turizmin gelişimi için yeterli düzeyde olması,
- Agroturizm faaliyetleri sonucu elde edilen gelirin yerel halka optimum şekilde dağıtımı

Tarım turizmiyle kırsal turizmin ayrıldığı bazı noktalar vardır(Uygur ve Akdu, 2009):

- Kırsal turizmin odak noktası kırsal alanlar iken tarımsal turizm ancak tarımın yapıldığı yerlerde yapılabilmektedir. Yani kırsal turizm şehir merkezlerinin dışında kalan köylerde, kırsal alanlarda her yerde yapılabilmektedir. Bu yönüyle kırsal turizm tarım turizmini de kapsamaktadır.
- Tarım turizminde temel motivasyon tarımsal ürünleri almak veya üretime katılmak olurken; kırsal turizme katılanların amaçları bir köy evini ziyaret, yerel kültürle birleşme, doğaya kaçış ve dinlenme şeklindedir.
- Kırsal turizmde konaklamak için bir yer olması gereklidir, ancak tarım turizmi için bu gerekli değildir. Tarım turizmine katılanlar için tarımsal alanların olması yeterlidir.

1.4.11. Ekoturizm

Ekoloji canlı varlıkların çevreleriyle olan ilişkilerini inceleyen bir bilim dalıdır. Ekolojik turizm ise turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin ortaya çıkmasıyla;

turizmin bu olumsuz etkilerini en aza indirmek veya yok etmek için öne çıkarılmış bir turizm çeşididir ve ilk defa 1983 yılında *Ceballos Lascurain* tarafından ortaya konulmuştur (Demirtaş, 2011). Yeterli planlama yapılmadan turizme açılan yerlerde çeşitli problemler ortaya çıkmaktadır. Bunların başında hava su, gürültü, görüntü ve toprak kirliliği gelmektedir. Ekolojik turizm sürdürülebilirlik kavramıyla eşgüdümlü bir şekilde çalışır, bir yandan yerel halka ekonomik fayda sağlayan ekoturizm diğer yandan çevresel değerlerin gün yüzüne çıkarılarak korunmasını sağlar.

Eko turizm ilk olarak Alp dağları bölgesinde yaşayan halkın burayı ziyaret edenlere, evlerini açmasıyla başlamıştır.(Akay ve Zengin, 2012). Eko turizm, turizm faaliyetlerinin çevre üzerinde yarattığı olumsuz etkilere karşı alternatif olarak ortaya çıkan, sürdürülebilir turizmin alt bölümünü oluşturan bir sürdürülebilirlik yaklaşımıdır. (Koçoğlu, 2008). Diğer bir deyişle Eko turizm doğal ve kültürel değerlere saygılı, yerel ekonomiye katkı sağlayan çevreye uygun tesisleri ile doğa temelli bir turizm olarak bilinmekte ve kitle turizmine çevreci bir alternatif olarak belirtilmektedir (Haberal, 2015:19-33). Daha basit bir ifadeyle doğadan zevk alma doğanın kıymetini bilmektir. Ekoturizmde temel amaç doğanın korunmasıdır. Yani doğada yapılan her turizm şekli eko turizm değildir. Doğal alanlar ziyaret edilirken buraların korunması, düşük oranda ziyaretçi etkisi olması ve yerel halka sosyo-ekonomik açıdan fayda sağlaması eko turizmin temel amaçlarındandır. Eko turizm doğanın korunmasını sağlayan ve sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen alternatif bir turizmdir. Dünya turizm örgütü ekoturizmin hem çevreyi koruyan hem de yerel halkın refahını arttırmayı amaçlayan sorumlu bir seyahat olduğunu belirtmiştir (Demirtaş, 2011:194).

Eko turizmle ilgili, doğa turizmi, doğa tabanlı ya da doğa merkezli turizm, yabanıl turizm, sürdürülebilir turizm, düşük etkili turizm, alternatif turizm, yumuşak turizm, macera turizmi, kırsal turizm, kültürel turizm, bilimsel turizm, inceleme turizmi, gibi 35 civarında terim kullanılmaktadır (Haberal, 2015:19-33). Ancak ekoturizm bir anlayış tarzıdır. Doğa yönelik yapılan turizm türleri kitle turizminin alternatifleridir, bir turizm şeklinin ekoturizm sayılabilmesi için kırsal alanlar veya milli parklar ziyaret edilirken, doğaya ve töre halkına en az zararın verilmesi amaçlanır (Demirtaş, 2011: 198).

Ekoturizm anlayışının başlıca çıkış nedenleri üzerinde çeşitli görüşler vardır;

- Tüketici faaliyetlerinin örgütlenmesi

- Doğaya yönelik turist tercihiyle gelen talebin artması
- Uluslararası çevresel girişimler ve artan yasaların baskısı
- Kitle turizminin olumsuz etkilerinin farkına varılması
- Turizmi bütün yıla yayarak karı arttırma gereksiniminin duyulması
- Yeni alanların turizme açılması
- Gelişmekte olan ülkelerde turizmi geliştirme isteğinin oluşması
- Turizm pazarına ilişkin genişleme gereksiniminin duyulması
- Turisti çeken doğal özelliklerin bozulması
- Sürdürülebilir turizm anlayışının ortaya çıkması ve yaygınlaşması
- Turistlerin doğaya olan duyarlılığının ve çevre bilincinin artması

Ekoturizm genel itibarıyla çevreyi ve yerel halkı gözetken turizm çeşidi olsa da gerekli planlama ve program yapılmadığında olumsuz yönleri ön plana çıkacaktır (Demirtaş, 2011). Çünkü bu ekolojik alanlar daha hassas olan yerlerdir. Verilecek küçük zararlar ekosistemin bozulmasına ve çevresel kirliliğe neden olacaktır.

2002 yılını uluslararası ekolojik turizm yılı ilan eden Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu, konuyla ilgili olarak Dünya Turizm Örgütünü (WTO) görevlendirmiştir. Dünya Turizm Örgütüne göre ekolojik turizmin amacı;

- Turizmin doğaya ve kültürel değerlere verdiği tahribatın en alt düzeye indirilmesi,
- Turistlere ve yerel halka doğal yapıların ve sosyo-kültürel çevrenin korunmasına yönelik eğitim verilmesi,
- Turizmin yerel halkın gereksinimlerini karşılayan, yerel yönetim ve halkla işbirliği içinde gelişmesi gereken bir ticaret eylemi olarak görülmesini sağlamak,
- Turizmin yerel halka ekonomik katkı sağlayacak şekilde geliştirilmesi,
- Turizm gelişiminin yörenin sosyal ve çevresel kapasitelerini artıracak şekilde gelişmesinin sağlanması,
- Turizmin alt-üst yapı yatırımlarının çevreyle, doğal ve sosyo-kültürel yapıyla uyumlu ve bunları korur nitelikte gerçekleşmesi,

- Turizmin olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla doğal, yapı ve sosyo-kültürel çevreye yönelik uzun süreli kontrol ve değerlendirme programları oluşturularak, desteklenmesi,
- Koruma kapsamındaki alanların yönetimi için kaynak oluşturulmasıdır (Kısa Ovalı, 2007).

1.4.12. Çiftlik Turizmi

İnsanların sürekli yaşadıkları yerlerin dışındaki kırsal alanlara giderek günübirlik veya buradaki bir çiftlikte konaklaması ve çiftlikte organize edilen faaliyetlere katılması yoluyla gerçekleştirilen turizm şeklidir ve kırsal turizm olgusunun öncüsüdür (Breiling, 2005). Çiftlik turizminde insanlar açık hava rekreasyonlarına katılarak doğada eğlenirken dinlenme imkanı elde ederler. Bunun yanında bu çiftliklerde üretilen tarımsal ve hayvansal ürünlerin satılması yoluyla çiftçiler ek gelir elde ederler. Yerel festivaller, kültürel olaylar, doğal çekiciliklere yönelik aktiviteler çiftlik turizmi kapsamında yer almaktadır.

Çiftlik turizmine katılan bireylerin amacı her zaman yaşadıkları yerlerden farklı olan bir çiftlik ortamında belirli bir süre çiftlik hayatını yaşamaktır. Çiftlik işletmecileri açısından ise talebin mevsimlik oluşundan dolayı yeterli maddi kazanç getirmemesine karşın sosyal çevrelerini genişletmek, yeni insanlar tanımak, yabancı insanlarla sosyalleşmek gibi amaçlarla çiftlik turizmi faaliyetlerinin yürütüldüğü görülmektedir. Çiftlik evlerindeki turist pansiyonlarının 19. yy. sonlarında İngiltere’de yatak ve kahvaltı konaklamasıyla başlayan uzun bir geçmişi vardır (Uygur ve Akdu, 2009). Ahmadova ve Akova’ya (2016) göre ise tarım ve hayvan çiftliklerinde tatil yapma 19. Yüzyılın sonlarında North Dakota’da başlamıştır. Bununla birlikte Tang’da (2017) kırsal turizmin ilk olarak Avrupa’da başladığını belirtmiştir.

Çiftliklerde ziyaretçilere, yöreye özgü tatlılar sunulmakta, inek sağma, koyun kırkma ve gütmeye, hayvanları besleme, ata binme, rehber eşliğinde doğa yürüyüşü, el işi ürünlerinin satıldığı yerleri gezme, olta balıkçılığı gibi aktiviteler sunulmaktadır.

Black ve Ar. (2001) ABD’deki çiftlik turizmi kapsamındaki aktiviteleri altı grupta sınıflandırmıştır (Ahmadova ve Akova, 2016):

1. Gecelik konaklamalar: konaklama ve kamp, oda ve kahvaltı, kamp siteleri, gençlik kampı, çiftlikte yaşam, hayvan besleme, meyve/sebze toplama, günlük gezi/piknik için kulübe kiralama, düğünler, davetler, balayılar.
2. Özel etkinlikler ve festivaller: müzik festivalleri, hasat festivali.
3. Çiftlik dışı: çiftçi pazarı, fuarlar, yol stantları.
4. Rekreasyon faaliyetleri ve etkinlikler: ücretli balık avlama, bisiklet sürme, binicilik, kuş gözlemciliği, yürüyüş, kaya tırmanışı.
5. Taze ve katma değerli ürünler: kendi meyveni/sebzeni yetiştirme, çiftlikte konserve gıdaların satışı, bitkisel/organik ürünlerin satışı.
6. Gençlik ve/veya yetişkin eğitimi: organize turlar, tarımsal eğitim programları, doğa eğitim turları, şarap, bal, el sanatları yapımı gibi gösteriler/nümayişler.

1.4.13. Dağ ve Doğa Yürüyüşü (Trekking ve Hiking)

Trekking kelime anlamı olarak yürüyerek, atla veya kağıt arabasıyla yapılan uzun ve zorlu seyahatler demektir. Doğa yürüyüşü, bir bölgenin dağlık kesimlerinde, dağcılık tekniği gerektirmeden, zor ve sarp yerlere girmeden, küçük patikaların takip edildiği, belirli zorluklar ve özellikler gösteren doğa koşullarında, yaş gruplarına uygun ve zamanla sınırlı olarak düzenlenen uzun yürüyüşlerdir (Mansuroğlu ve Baytekin, 2011). Hiking ve trekking dilimize dağ yürüyüşü olarak geçmiştir ancak aralarında fark vardır: Trekking zorlu doğa koşullarında zorluklarla mücadele ederek yürüyüşün gerçekleştirilmesi ve çadırda geceleme yapılması şartı bulunmakta iken hiking’de geceleme evde yapılır ve zorlu doğa koşullarından ziyade daha rahat keyif içeren yürüyüştür. Hiking’ de daha önceden belirlenmiş bir rotaya uyulur ve manzara eşliğinde yürüyüş tamamlanır. Ülkemizin coğrafi yapısı göz önüne getirildiğinde doğa yürüyüşünün yapılabileceği birçok alan bulunmaktadır. Özellikle Ege, Akdeniz ve Karadeniz doğa yürüyüşü için mükemmel yerlerdir.

1.5. KIRSAL TURİZMİN ETKİLERİ

Klasik kitle turizmi ortaya çıktıktan sonra bacasız sanayi, çevreye zarar vermeyen, dumansız gibi isimler verilmiştir. Ancak turizmin zararlı etkileri sonraları ortaya çıkmıştır. Kitle turizmindeki etkiler daha çok çevresel düzeyde olurken; kırsal turizmde

etkilenmeler hem yerel kültürde hem de kırsal çevre üzerinde olmaktadır. Kırsal turizmin zararlı etkilerinin önlenmesi için etkilerinin bilinmesi gerekmektedir. Bu etkiler ekonomik, kültürel ve çevresel olmaktadır ve hem olumlu hem de olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Kırsal turizmin uzun yıllar boyunca yapılabilmesi yani sürdürülebilir olması, bütün etkilerinin hesaplanması ve önlemlerinin alınmasıyla mümkündür.

Hall ve Roberts (2001) kırsal turizmin etkilerini sosyo-ekonomik, kültürel ve fiziksel-çevresel açısından incelemiş, olumlu ve olumsuz yönleriyle ele almıştır.

Tablo 1.9. Turizmin Kırsal Alanlardaki Sosyo-Ekonomik, Kültürel ve Fiziksel-Çevresel Etkileri:

Sosyo-Ekonomik	Kültürel	Fiziksel-Çevresel
Pozitif		
• Alternatif veya destekleyici gelir ve istihdam oluşturur. • Cinsiyet ve diğer toplumsal güç dengesizliklerini azaltır. • Toplumun hep birlikte hareket etmesini destekler. • Bölgenin nüfus kaybını önler. • Bölgenin nüfuslanmasını sağlar. • Kırsal alanlarda daha düşük olması beklenen, çarpan etkisi oluşturur.	• Yerel kültürü tekrar canlandırır. • Yerel gurur duygusu, benlik saygısı ve kimlik hissi uyandırır.	• Doğal çevreyi koruma ve muhafaza etmeye destek olur. • Yenilemeye ve terk edilmiş binaların tekrar kullanımına destek olur.
Negatif		
• Ekonomik kaçaklara yol açar. • Kırsalda enflasyona neden olur. • İş için bölgeye göç edenler, bölgenin istihdam yapısında bozulmaya yol açar. • Konut piyasasında bozulmalar oluşur. • Kadınların düşük ücretle ve yarı zamanlı çalıştırılmalarıyla ilgili algılar güçlenir. • Yerel ekonomiye az etkisi olan komplekslerin açılması • Talebin dönemlik olması	• Orijinal kültür yerine, evrensel kültürün gelişmesi ve yozlaşma oluşması. • Yerli kültürün yok edilmesi.	• Doğal ortama zarar verilmesi. • Çöp, zararlı gazlar ve diğer kirleticilerin çoğalması. • Yerleşim binalarının artması.

Kaynak: Hall ve Roberts, 2001

1.5.1. Kırsal Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri

Kırsal turizm bir hizmet alışverişi olduğu kadar bir kültür alışverişidir. Bu kültür alışverişine duyulan merak sonucu insanlar seyahat etmekte, farklı coğrafyalarda farklı

insanlarla biraraya gelmekte, bu da bir etkileşime neden olmaktadır. İnsanların kırsal alanları ziyaret etme nedenlerinden biri de yerel kültüre duyulan ilgidir. İngiltere’de yapılan araştırmaya göre kırsal turistlerin %41’i sanat, tarih, miras, festival, sergi gibi kültürel etkinlikler için kırsal alanları ziyaret ettiği sonucuna ulaşılmıştır (https://www.visitbritain.org/sites/default/files/vb-corporate/Documents-Library/documents/England-documents/dom_rural_t.pdf). Bu da kültürün seyahat motivasyonlarını ne derecede etkilediğinin önemli bir kanıtıdır. Kültürel etkileşim iki taraflı olmaktadır. Yani etkileşim hem turistin hem de yerel halkın kültürünü etkilemektedir. Bu nedenle turizmin toplumsal yapı üzerindeki etkilerinin anlaşılabilmesi için turizm olgusunun birey, sosyal yapı ve kültür üzerindeki etkilerinin de bilinmesi gerekmektedir (Uçar, 2010). Sosyo-kültürel etkiler, değer sistemlerinde, kişisel davranışlarda, aile ilişkilerinde, ortak hayat tarzlarında, güvenlik düzeyinde, ahlak kurallarında, geleneksel törenlerde ve toplum örgütlenmesindeki değişimlere turizmin etkide bulunduğu yollardır (Ahıpaşaoğlu ve Çeltek, 2006: 74; Uçar vd. 2010: 96). Sürdürülebilir bir gelecek ve turizm için kültürel değişimin boyutu önemle ele alınması gereken bir konudur. Kırsal turizmin sosyo-kültürel etkileri hem olumlu hem de olumsuz yönde etkileri bulunmaktadır (Haberal, 2015: 90; Ahıpaşaoğlu ve Çeltek, 2006: 74; Uçar vd. 2010: 96-100; Emiroğlu, 2013; Hall ve Roberts, 2001).

Kırsal Turizmin Olumlu Sosyo-Kültürel Etkileri

- Kent insanı ile kır insanının yakınlaşması, aralarındaki kültürel farklılıkların azalmasına neden olur, insanlar birbirilerinden yeni şeyler öğrenir, yeni dostluklar kurularak bağlar güçlenir.
- Kadınların el işi yetenekleri, hizmet ağırlıklı özelliği, yöresel yemeklerdeki ustalığı gibi nedenlerle kırsal turizmde önemi artar, statüsü güçlenir.
- Kırsal alandaki halkın hem daha iyi iletişim kurması hem de profesyonelleşmesi için eğitime verilen önemde artış meydana gelir. Bu da kırsal alanlardaki eğitim seviyesine pozitif yönde katkı sağlar.
- İnsanlar arasında oluşan diyalog ile sosyalleşme hızlanır ve önyargılar kırılır.
- Kırsal toplumun ataerkil yapısından dolayı kızlara yeterli önem verilmemekte, çoğu yerde ilköğretimden sonra okutulmamaktadır (Sevinç, 2013). Kırsal turizmle önemi artan kadına verilen değer de şüphesiz artacak, eğitim hayatına

da rahatlıkla katılabileceklerdir. Bunun yanında sosyal güvence gibi haklar da elde edebileceklerdir.

- Yöre halkında yerel değerleri koruma, kaybolmuş gelenekleri tekrar yaşatma ile ilgili bilinç oluşturarak sosyal yapıyı güçlendirir.
- El sanatlarına verilen önem artar
- Kitle turizminin bir alternatifi olarak kitle turizminin oluşturduğu zararları ve tehditleri azaltır.
- Yerel gurur duygusu, benlik saygısı ve kimlik hissi uyandırır.
- Eski geleneklere, yaşam tarzına, sanatsal ve mimari yapılara verilen önemin artmasına neden olur. Böylece yerel kültürü tekrar canlandırır.
- Kırsal alanda yaşayan halk ürettiği hizmet ve ürünleri araya aracı koymadan doğrudan turiste satma fırsatı bulur. Bu şekilde halk yaşam standartlarını yükseltir.

Kırsal Turizmin Olumsuz Sosyo-Kültürel Etkileri

- Çok sayıda turist ağırlayan yerlerde bazı yerlerin yerel halkın kullanımına kapatılması sonucu bireylerde yabancı korkusu ortaya çıkabilmektedir. Örneğin kıyıların oteller tarafından kapatılarak yerel halkın kullanımının engellenmesi yabancı korkusuna yol açabilmektedir. Bunun yanında turistlerin yoğun olduğu yerlerde hırsızlık, kavga gibi olaylar yerel halkta yabancı korkusu oluşturabilir.
- Yabancı halktan görülen içki, uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklar yerli halka da geçebilir.

1.5.2. Kırsal Turizmin Ekonomik Etkileri

Turizm en başta gelişmekte olan ülkeler için önemlidir ve yerini korumaktadır. Gelişmekte olan ülkeler cari açıklarını kapatabilmek için döviz kaynaklarına ihtiyaç duyarlar burada turizm bir kurtarıcı rolü üstlenir. Kırsal turizmin başta bir iç turizm olarak görülmesine rağmen Almanya’da yapılan araştırmalara göre Alman turistlerin İspanya, İtalya ve Avusturya gibi ülkelerdeki kırsal turizmle ilgilendikleri sonucuna varılmıştır (Sidali, 2011). Bu sebeple kırsal turizmde döviz getirici özelliği olan turizm çeşididir. Bunun yanı sıra kırsal turizmle birlikte bölgeler arası kalkınmışlık düzeyi farkında azalma olur. Bu da insanlar arasındaki gelir farkının azalmasına yardımcı olur.

Kırsal turizmin ekonomik etkilerini doğrudan, dolaylı ve uyarılmış olarak üç kategoride incelemek mümkündür. Kırsal turistlerin konaklama, ulaşım, yeme içme, yerel ürünleri satın alma gibi harcamaları doğrudan, konaklama işletmelerinin turistlere gerekli konforu, yiyecek ve içecekleri satın aldıkları işletmelere yaptıkları ödemeler dolaylı geliri, bu gelirlerin tekrar harcanmasıyla oluşan uyarılmış bir ekonomik gelir oluşur. Bu ekonomik gelişmeyle birlikte, kırsal alanlarda sağlık, eğitim, altyapı hizmetlerinde gelişme, işsizliğin azalması gibi birçok olumlu etkiye sebep olur.

Kırsal Turizmin Olumlu Ekonomik Etkileri (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006: 64; Emiroğlu, 2013):

- Kırsal turizm ile kırsal alandaki halka ek gelir oluşur, ekonomik sebeplerle kırsal alanlardan kentlere olan göç azalır, kentlerde oluşan sosyal ve ekonomik sorunlar azalır.
- Bölgede kırsal turizmin gelişmesiyle yatırımlar artar ve halkın eğitim, sağlık, eğlenme ve dinlenme gibi ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri yerler kurulur.
- Kırsal turizm diğer turizm türlerinin bir tamamlayıcısı durumuna gelerek turizm sezonunun uzamasına ve gelirlerin artmasına sebep olur.
- İnsanlara gelir yaratarak refah düzeyini yükseltir.
- Diğer ekonomik sektörlerle kazanç getirir.
- Bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltır.
- Bölgedeki yatırımların artmasına neden olur.
- Farklı ekonomik ve sosyal tabakadan insanlar bir araya gelir, hem ekonomik hem de sosyal bir iletişim oluşur.
- Yabancı sermayenin girişi sağlanır. Yabancı sermayenin yöreye girmesinin hem olumlu hem de olumsuz tarafları vardır. Yabancı sermayenin girmesiyle kaynak harcamadan yatırım yapılmış olur ancak uzun vadede gelirler bölge halkına az oranda fayda sağlar. Bunun yanında yabancı sermayeyle yöre dışı pazara daha kolay açılma imkanı bulur.

Kırsal turizmin bu olumlu yönlerinin yanında birtakım olumsuz ekonomik etkileri de bulunmaktadır. Bir yerde kırsal turizm geliştirilmek isteniyorsa bu olumsuz etkileri değerlendirilerek halka en az zararı verecek biçime getirilmelidir.

Kırsal Turizmin Olumsuz Ekonomik Etkileri

- Kırsal turizm ile ilgilenenlerin turizmin gelir yaratıcı özelliğinden dolayı, ileride diğer tarımsal veya hayvansal faaliyetleri bırakabilirler.
- Kırsal turizme bağımlı hale gelen halk, yeterli oranda turistin gelmemesiyle ekonomik darlığa düşebilmektedir.
- Her ne kadar kırsal turizm her mevsim yapılabilir görölse de tarımsal faaliyetlerle aynı dönemlerde olacağı öngörülmekte bu da mevsimlik dalgalanmalara neden olacaktır.

1.5.3. Kırsal Turizmin Fiziksel Çevre Üzerindeki Etkileri

Turizm ve çevre birbiriyle iç içe olan iki kavramdır. Bir yerde çevrenin korunması, doğal ve beşeri değerlerin gün yüzüne çıkarılması ve korunması, turizmle mümkün olmaktadır. Aynı şekilde gerekli önlemler, düzenlemeler alınmadıkça turizm doğal değerlere ve çevreye zarar verebilmektedir. Diğer turizm çeşitlerine oranla kırsal turizm doğayla iç içe olan ve var olmaları için birbirilerine ihtiyaç duymaktadırlar. Bir yerde turizm geliştirilirken aynı zamanda çevrenin korunması, geleneksel yaşantı ile bağdaştırılması ve turizm kaynaklarının bilirkişiler ve bölge halkının ortak çalışmaları ile korunması ve geliştirilmesi gereklidir (Soykan, 2003).

Kırsal turizm çevreye en çok ihtiyaç duyan bir turizm türü olması nedeniyle, çevreye en az zararı verir. Doğal kaynakların değerini idrak eden yerel halkta doğal kaynakların korunmasına yönelik bilinç oluşur. Bütün bunlara rağmen yörenin kaldırma kapasitesinin üzerinde turist alması bölgenin doğal kaynaklarında tahribat meydana getirebilmektedir.

Kırsal Turizmin Fiziksel Çevre Üzerindeki Olumlu Etkileri(Ahipaşaolu ve Çelte, 2006:66; Emiroğlu 2013; Uçar vd., 2010:102; Soykan, 2003; Soykan, 2004):

- Tarihi kalıntıların gün yüzüne çıkarılarak koruma altına alınması sağlanır.
- Şelale, peri bacaları, manzaralı göl kenarları gibi alanların çevre düzenlemesi yapılarak turizme kazandırılması ve korunması sağlanır.

- Turizmin zararlı etkileri konusunda bilinçlenen halk bu sayede sürdürülebilir turizm türlerine yönelmeye başlar ve sürdürülebilir turizme yönelik bilinç oluşur.
- Kırsal turizm çevresel düzenlemelerin yapılmasına ve altyapının düzeltilmesine ön ayak olur.

Kırsal Turizmin Fiziksel Çevre Üzerindeki Olumsuz Etkileri

- Bölgenin taşıma kapasitesinin üzerinde turist alması ile çevre ve turizm arz kaynakları deforme olur ve çekiciliğini kaybedebilir.
- İngiltere’de yapılan araştırmaya göre kırsal turizme katılanlar genellikle kendi vasıtalarıyla ulaşımını sağlamaktadır (https://www.visitbritain.org/sites/default/files/vb-corporate/Documents-Library/documents/England-documents/dom_rural_t.pdf). Bu da hava kirliliğine, gürültü kirliliğine, su kirliliğine sebep olmaktadır.
- Kırsal turizm ile birlikte konaklama alanlarının ve rekreasyonel alanların artışı zaten az olan tarım alanlarının daha da azalmasına neden olabilmektedir.
- Kırsal turistlerin çevre konusunda yeterli bilince sahip olmaması ve çevreye çöp atması yerel hayvan türlerine zararlar vermesi.
- Tarihi ve arkeolojik değerlerin gün yüzüne çıkarılırken yanlış yapı malzemelerinin kullanılarak doğallıklarına zarar verilmesi,
- Ormanlık alanların tahrip edilmesi

1.6. KIRSAL TURİZMİN ÖZELLİKLERİ

1.6.1. Kırsal Turizmin Yöresel Özellikleri

Bir yörede kırsal turizmin gelişmesi en başta yörenin sahip olduğu doğal çekiciliklere daha sonra yerel halkın gelenek görenekleri, turistlere yönelik düşüncelerine ve yerel ürünlere bağlıdır. İnsanların seyahat motivasyonlarında bölgenin sahip olduğu doğası, yer şekilleri, akarsuları, gölleri önemli rol oynamaktadır. Bir kırsal turizm yöresinin sahip olması gereken özellikler şöyledir (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006: 86; Emiroğlu, 2013):

- Suyu bol olmalı

- Geziler özenle organize edilmeli
- Spor yapmaya elverişli olmalı
- Milli parklara yakın olmalı
- Tarihsel değerleri içermeli
- Kolay ve doğrudan rezervasyon yapılabilmesi
- Ulaşımı kolay ve ucuz olmalı
- Geleneksel bir mimarisi olmalı
- Belirli bir tarımsal üretim biçimi olmalı
- Yöre halkı sıcak ve misafirperver olmalı
- Geleneksel yemekler sunulmalı

Bunlara ilave olarak bölgede turistleri eğlendirecek animasyon ekibinin bulunması, fiyat standardının getirilmesi, eğitilmiş ve turistleri seven bir halkın olması kırsal turizmin gelişmesinin önünü açacaktır.

1.6.2. Kırsal Turizmde Faaliyet Gösteren İşletme Özellikleri

Kırsal turizmde faaliyet gösteren işletmeler genellikle küçük boyutlu aile işletmeleridir. Yapılan faaliyetler, çevrede bulunan akarsu, dağ, patikaya ve ekonomik faaliyet türüne göre değişmektedir. Avusturya’da kırsal turizm kapsamında sunulan çiftlik türleri ise şunlardır (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006:82-86):

1. Sağlık Çiftliği

- Yoğun ekolojik mobilya kullanımı
- Tam kahvaltı ve sağlık köşesi
- Sigara içilen ve içilmeyen bölümler
- Vejeteryan yemek seçimi
- Sağlık aktiviteleri programı
- Açık hava dinlenme alanı
- Sağlık ölçümlerinin yapılması
- Tedavi ve sağlık programları ile ilgili bilgi ve broşür

2. Ekolojik Tarım Çiftliği

- Yoğun ekolojik mobilya kullanımı

- Sigara içilen içilmeyen bölümler
- Doğal ürünlerle kahvaltı imkanı
- Organik çiftlik ürünleri
- Organik ürünlerin satın alınabileceği çiftliklerin adresi
- Ekolojik şifalı bitkiler ve sebzelerin yetiştirildiği özel bahçeler
- Ekolojik tarım ile ilgili kitap ve dergiler
- Ekolojik tarım sertifikasının olma zorunluluğu

3. Aile Çiftlikleri

- Aile ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş tatil
- Trafiğin az olduğu sessiz alan
- Çocuklara yönelik faaliyetler sunan güvenli çiftlikler
- Oyun odası ve köşesi
- Evcil hayvanlar
- Çocuklara indirim imkanı

4. Engelli Çiftlikleri

- Fiziksel engelli kişilerin rahat hareket edebileceği alan, kolay ulaşılabilir mobilyalar, eşiksiz odalar, uygun banyolar.
- Engelli kişilere hizmet edebilecek eğitimli personeller
- Engellilerin yardım almadan rahat hareket edebileceği alanlar
- Engelliler için hazırlanmış odalar
- Engellilere uygun hazırlanmış restoranlar ve dükkanlar

5. Şarap Çiftlikleri

- Üzüm bağları, şarap mahzenleri, şarap kültürü
- Şarap çiftliği faaliyetlerini deneme
- Kaliteli şarap, ekolojik üretim
- Şarap tadımı ve mahzen gezileri
- Yerel barlar

6. At Çiftlikleri

- Uzman at bakıcısı
- Yeterli sayıda at

- Gelen konuğun atı için yer imkânı
- Binicilik turları

1.6.3. Kırsal Turizmin Konaklama Özellikleri

Kırsal turizmin gelişimi açısından konaklama özellikleri önemlidir. Kırsal turizme katılanlar genellikle bir haftayı aşmayan tatil süresiyle, az ve orta gelir grubundan, orta yaşlı ve aile gruplarından oluşmasına karşın (Sidali, 2011), lüks turizmine katılanların da kırsal turizme ilgi gösterdikleri görülmektedir (Ahipaşaolu ve Çeltek, 2006: 77). Bundan dolayı düşük beklenti içinde olanlarla yüksek beklenti içinde olanları aynı yerde konaklaması ve hizmet edilmesi çeşitli sıkıntıları beraberinde getirmektedir. Amerika’da kızıl derililerin, eskiden yaşadıkları ve hogan olarak adlandırdıkları şebeke suyu, klozeti, elektriği vs. olmayan evlerde turistleri konaklatarak farklı bir deneyim yaşamalarını sağlamalarına karşın; günümüzde kırsal turistler otantik ortamı ararken aynı zamanda konforlu bir tatili de aramaktadırlar. Bu nedende kırsal turistlere otantik bir tatil sunulurken, konfordan da taviz verilmemesi gerekmektedir. Bu doğrultuda günümüz yaşam çevresi kırsal alanlara uygulanabilir hale getirilmektedir (Emiroğlu, 2013). Yine de kırsallığın doğası gereği bir resort otel konforunun yakalanamayacağı da bir gerçektir.

Kırsal turizmde konaklama şuralarda yapılmaktadır (Soykan, 1999)

- Köy ve Çiftlik Evleri: Genellikle bireysel ilişkilere önem veren doğal yöreyi ve insanı kültürel bağlamda tanıma amacı taşıyan turistlerin tercih ettikleri yerlerdir. İspanya da eski Katalan evleri, İngiltere’de İtalya’da ve Almanya’da eski kaleler, şatolar restore edilerek çiftlik evlerine dönüştürülmüş ve kırsal turizme açılmıştır. Kırsal turizme açılan bu evlerde konfor, verilen hizmetler, işletmeye ve işletmenin büyüklüğüne göre farklılıklar göstermektedir.
- Kamp ve Karavan: Açık havada doğayla iç içe olmak isteyenlerin tercihidir. Katılımcıları genellikle az gelirli kişilerden oluşmaktadır (Soykan, 1999). Kamp ve karavan turizmi başlı başına bir turizm çeşidi olmasının yanında kamp turizmine katılanların aynı zamanda kırsal turizm çiftliklerinde sunulan hizmetlerden faydalanması kampçılık ile kırsal turizmi birbirine entegre etmektedir.

- Kırsal Otel ve Moteller: Kır otelleri köylerin içinde, moteller ise yol kenarlarında yer almaktadır. Konaklama, animasyon, restoren gibi hizmetler vermeleri sebebiyle kırsal alanlarda en çok tercih edilen konaklama şeklidir (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006:79).
- Kırsal Pansiyonlarda veya Kiralık Odalarda: Kırsal pansiyonculuk köydeki halkın evlerinin birkaç odasını kırsal turizme açmasıyla yapılmaktadır. Özellikle Fransa’da pansiyonculuk gelişmiştir.
- Kırsal Tatil Köylerinde: Kırsal tatil köyleri işletenleri belediye, dernek gibi kurumlardır. Köy evleri ihtiyaca göre yeniden tasarlanır, içerisinde tam donanımlı odalar, çevresinde çadır-karavan alanları, oyun parkları vb. bulunur.
- Kırsal İkinci Evlerde: Kent merkezlerinde yaşayan insanlar kırsal alanlarda boş vakitlerini geçirmek, doğayla bütünleşmek gibi amaçlarla satın almış oldukları ikinci evlerde konaklamalarıdır.
- Akraba ve tanıdık yanında yapılan konaklamalar.

1.6.4. Kırsal Turizmin Genel Özellikleri

Kırsal turizmi diğer turizm türlerinden ayıran özellikler vardır bunlar (Soykan, 2003):

- Her Mevsim yapılabilen bir türdür.

Kırsal turizm mevsimsel farklılıklardan en az etkilenir, kırsal turizm, kırsal alanda yazın yapılabilirdiği gibi sonbaharda da yapılabilir. Bu özelliğinden dolayı özellikle kıyı kesimindeki deniz kum güneş turizminin bir tamamlayıcısı olabilmektedir (Soykan, 2003).

- Kırsal turizm, turizmin coğrafi dağılışıda denge unsurudur.

Ülkemizde turizm 1980’lerden sonra günümüze kadar özellikle kıyı kesimlerinde hızlı bir şekilde büyümüştür. Bu da kıyı kesimlerinin gelirlerini arttırıp işsizlik oranını azalttığı gibi doğal alanların aşırı kullanımı sonucu çevresel kirlenme ve aşırı betonlaşma gibi olumsuzluklara yol açmıştır. Kırsal turizm ise iç bölgelerdeki kırsal alanlarda da yapılabilirdiği için turizmi, kıyı bölgelerinin hegemonyasından çıkarabilecek

potansiyele sahiptir. Kırsal turizmle turizm, geniş bir coğrafyaya yayılabilir ve bölgesel yığılmaların etkileri en aza indirilebilir.

- Kırsal turizm birçok turizm türüne entegre olabilir.

Turistlerin konaklama süreleri turizm gelirlerini belirleyen önemli etkenlerdendir. Bir turist konaklama süresi bütçesine, planına ve yörenin sunduğu turistik ürünlere bağlıdır. Kırsal turizm, trekking, hiking, rafting, gibi birçok farklı turizm türü ile birleşerek turistlere farklı turizm türlerini bir arada sunabilmektedir. Ayrıca deniz turizmi alanlarına yakın olan kırsal alanlarda deniz turizminin bir tamamlayıcı olabilir. Bu da kırsal turistlerin daha uzun konaklama yapma isteklerini olumlu yönde değiştirecektir.

- Kırsal turizmde rekreasyonel etkinlikler çok çeşitli ve özgündür

Turizm denilince akla ilk genel deniz kum güneş üçlüsü olmaktadır. Ancak deniz turizminin turistleri, tüm kıyılardaki aynı mimariye sahip tesislerden, aynı animasyonlardan bıkmış olarak, gittikleri ülkelerde en azından yemek ve müzikte yöreselliği aramaktadırlar (Soykan, 2003). Kırsal turizmin barındırdığı farklı köy evleri, köy patikaları, el işçilikleri, kültürel değerleri etrafında oluşan festivaller gibi farklı rekreasyonel etkinlikler kırsal turizmle iç içedir.

- Kırsal turizmin turist profili farklıdır.

İnsanların gelir seviyeleri, düşünce biçimleri, ailevi gelenekler, sosyal alışkanlıkları vb. seyahat eğilimlerine ve tercihlerine etki eder. Örneğin golf turizmini tercih edenler gelir seviyesi yüksek orta veya yaşlı insanlar olurken; deniz turizmini gelir seviyesi daha düşük her yaştan insan tercih edebilmektedir. Kırsal turizmin profili ise çoğunlukla orta gelir düzeyindeki aile gruplarından oluşmaktadır. Çeşitli sportif etkinliklerin kırsal alanlarda giderek yaygınlık kazanması, gençlerin de doğrudan olmasa bile dolaylı yollardan bu turizm türüne ilgi duymalarına yol açmaktadır (Soykan 2003).

- Kırsal turizm, doğal çevrenin ve kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunur.

Turizmin gelişmesi için belirli çekiciliklerin bulunması gerekmektedir. Bu çekicilikler, deniz, kum, güneş olabildiği gibi; kültür, tarihi eserler, kırsal alanlar, gelenek ve göreneklerin yansıtıldığı festivaller, doğal yapılar da olabilmektedir.

Turizmin sürekliliğinin sağlanması bu çekiciliklerin korunmasına bağlıdır. Bu sebeple kırsal alanlarda kırsal turizm geliştikçe yöre halkının doğaya ve doğal değerlere bakışı değişecek ve koruyacaktır.

- Kırsal turizm, sürdürülebilir turizm anlayışına hizmet eder.

Turizmde sürdürülebilirlik; doğal, tarihi, kültürel, sosyal ve estetik değerlerin korunup geliştirilmesini ve geleceğe taşınabilmesini ifade etmektedir (Gündüz, 2017). Sürdürülebilirlik ilkesi turizmin negatif etkilerinin görülmeye başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilirlik; doğal kaynakların, manzaralı doğal parkların, yerel bitki örtüsünün, hayvan türlerinin korunmasının yanında yörede yaşayanların kültürlerinin, gelenek-göreneklerinin, dillerinin vs. korunması anlamına da gelmektedir. Kırsal turizme katılan turistlerin görmek, deneyimlemek istediği bölge halkının ve bölgenin bu değerleri olduğu için yöre halkının ve bölgenin değerleri önem kazanır ve korunmasına yönelik bilinç oluşur.

- Kırsal turizm bir ülkenin tanıtımında önemli bir araçtır.

Bütün turizm türleri ülke tanıtımı açısından önem arz etmektedir ancak kırsal turizm diğer türlerden bazı noktalarda ayrılmaktadır. Kırsal alanlarda yaşayan halk için turistler birer misafir iken diğer turizm türlerinde daha çok müşteri profilindedir. Kırsal halkın misafirperverliği, samimiyeti, komşuluk ilişkileri, bozulmamış kültürel değerleriyle ülkenin tanıtımında önemli bir yeri vardır.

İKİNCİ BÖLÜM

DARENDE İLÇESİNİN KIRSAL TURİZM POTANSİYELİ

2.1. DARENDE İLÇESİNİN SOSYO-EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

2.1.1. Darende İlçesinin Tarihi

7000 yıllık tarihi olan ilçenin yakın tarihlere kadar elde edilen bilgi ve bulgulara göre bilinen ilk sahipleri Hurriler, Hattiler gibi Hitit kavimleridir. Daha sonra Urartular, Asurlular, Medler, Ahamanisler (Pers), Mekadonyalılar, Romalılar gibi kavim ve devletlerin idaresine girmiştir. (Özer, 2015: 7).1071 yılındaki Malazgirt savaşından sonra Selçukluların idaresine girmiştir. İlerleyen dönemlerde Darende, çeşitli beyliklerin egemenliği altına girmiş, 1516 yılında Yavuz Sultan Selim zamanında Osmanlı topraklarına katılmıştır (Şancı, 1997).

Geçmişte Timelkia, Tiranda, Tiryandafil, Derindere isimleriyle anılmış olan ilçe daha sonraları Darende olarak adlandırılmıştır. Ortaçağlarda Güney-Kuzey kervan yolları Darende ilçesinden geçtiği için ilçe önemli bir yerleşim yeridir. 1934 yılına kadar Sivas iline bağlı olan ilçe bu tarihten sonra Malatya iline bağlanmıştır (Özer, 2015).

2.1.2. Coğrafi Konumu ve Yer Şekilleri

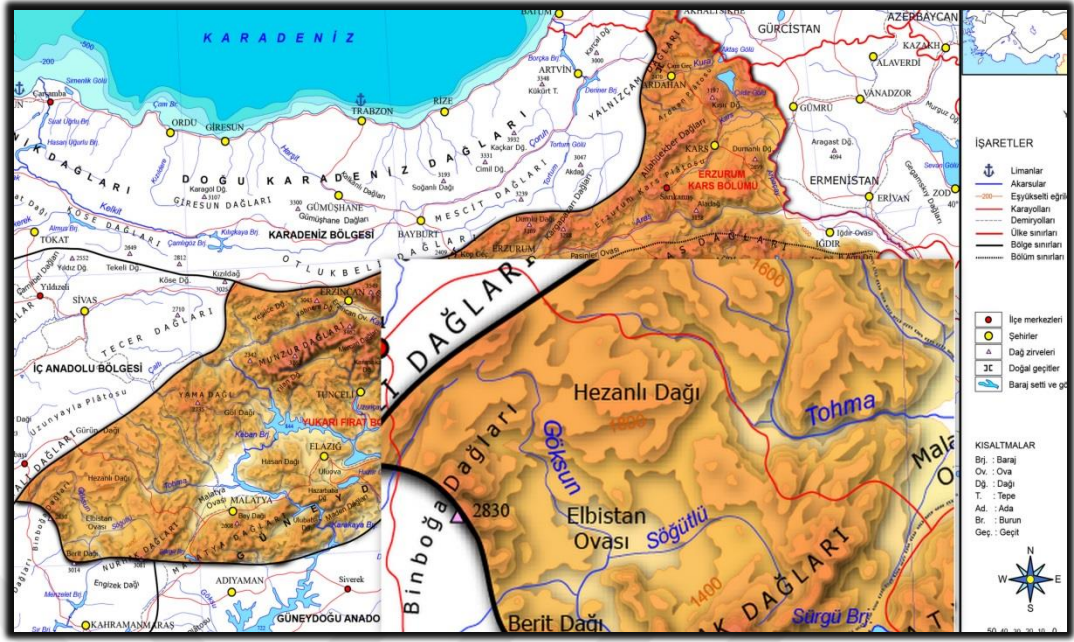
Darende ilçesi Malatya iline bağlı bir ilçe olup; Doğu Anadolu bölgesinin Yukarı Fırat bölümünde yer almaktadır. İlçenin yüzölçümü 1524 km²'dir.Doğu Anadolu bölgesinin batısında Doğu Toroslar ile Güneydoğu Torosların birbirinden ayrılarak uzaklaştığı sahada kurulmuştur. İlçe, Doğu Anadolu'nun batı ucunda Malatya'nın Kuzey batısına düşer ve il merkezine uzaklığı 112 km'dir. Doğusunda Hekimhan ve Kuluncak, batısında Gürün ve Elbistan, Güneyinde Akçadağ, Kuzeyinde ise Kangal ilçeleri ile komşudur (Bkz. Şekil 2.1).

Kaynak: www.cografyaharita.com

Şekil 2.1. Malatya İdari Haritası

Darende’yi Batıda Hezanlı Dağı, Kuzeydoğuda Akbabaçalı Dağı, Güneyde Kepez Dağı, Güneybatıda Samur Dağı, Kuzeybatıda Cuma Dağı’nın uzantısı, Kuzeyden Kızıl Dağ’ın uzantısı olan yüksek tepeler sınırlar (Bkz. şekil 2.2) (Akgündüz vd., 2002). Darende’de Tohma Çayı boyunca dağınık bir yerleşme vardır. İlçe topraklarını Tohma Suyu ile onun kolları sulamaktadır. Bu iki akarsuyun birleştiği yerde ilçenin en önemli ovası olan Mığdı Düzü Ovası bulunur. Yaklaşık 5000 hektarlık bir alana yayılan Mığdı Düzü’nün orta kesimleri düz olup, kenarlara doğru yükselir ve engebeli bir görünüm alır. Akarsuların taşıdığı alüvyonlardan ötürü bu ova tarım yönünden oldukça verimlidir. İlçede sulanabilir arazi olarak Tohma Çayı boyundaki araziler sayılabilir. Yeniköy, Balaban, Ağilyazı ve Başdirek Ovaları ilçenin tarım yapılabilen diğer ovalarıdır (www.malatya.gov.tr).

Kaynak: http://cografyaharita.com/haritalarim/4mdogu_anadolu_bolgesi_fiziki_haritasi2.png

Şekil 2.2. Darendede Fiziki Haritası

2.1.3. İklim ve Bitki Örtüsü

Darendede'nin iklimi karasaldır. Darendede'de kışlar uzun, soğuk ve kar yağışlı; yazları sıcak ve kuraktır. Darendede'de yıllık ortalama sıcaklık 11.2 °C'dir. İlçede sıcaklık ocak ve şubat aylarında sıfırın altında seyreder, ortalama yağış ise 413 mm.'dir. Tohma çayının geçtiği yerler mikro klima özelliği göstermekte ve yüksek bölgelere nazaran daha ılıman geçmektedir. Tohma çayının geçtiği bu bölgelerde kısmen ormanlık alanlara rastlanmakla birlikte Darendede ilçesinin sadece %0.02'si ormanlarla kaplıdır. Genel olarak dağlar ve araziler çıplaktır. Su boylarında söğüt, kavak, ve çeşitli meyve ağaçları bulunmaktadır (Özer, 2015). Tarım alanlarının %35'inin dikili alanlarla kaplı olması ilçedeki ormanlık alanların eksikliğini kısmen gidermektedir.

Tablo 2.1. Darende İlçesi Sıcaklık ve Yağış Grafiği

Darende	O.	Ş.	M.	N.	M.	H.	T.	A.	Ey	Ek.	K.	A.
Ortalama Sıcaklık °C	-1.8	0.4	5.3	10.9	15.2	19.3	22.9	22.6	18.6	12.9	6.6	1.3
Ortalama En yüksek Sıcaklık °C	2.2	4.7	10.3	16.8	21.9	27	31.5	31.5	27.5	20.2	12.1	5
Ort. En düşük sıcaklık °C	-5.8	-3.8	0.3	5	8.5	11.6	14.3	13.8	9.8	5.6	1.1	-2.4
Ort. Yağış miktarı (mm)	48	40	52	54	48	21	4	4	9	36	47	50

Kaynak: <https://tr.climate-data.org/location/50820/><https://tr.climate-data.org/location/50820/>

2.1.4. Nüfus

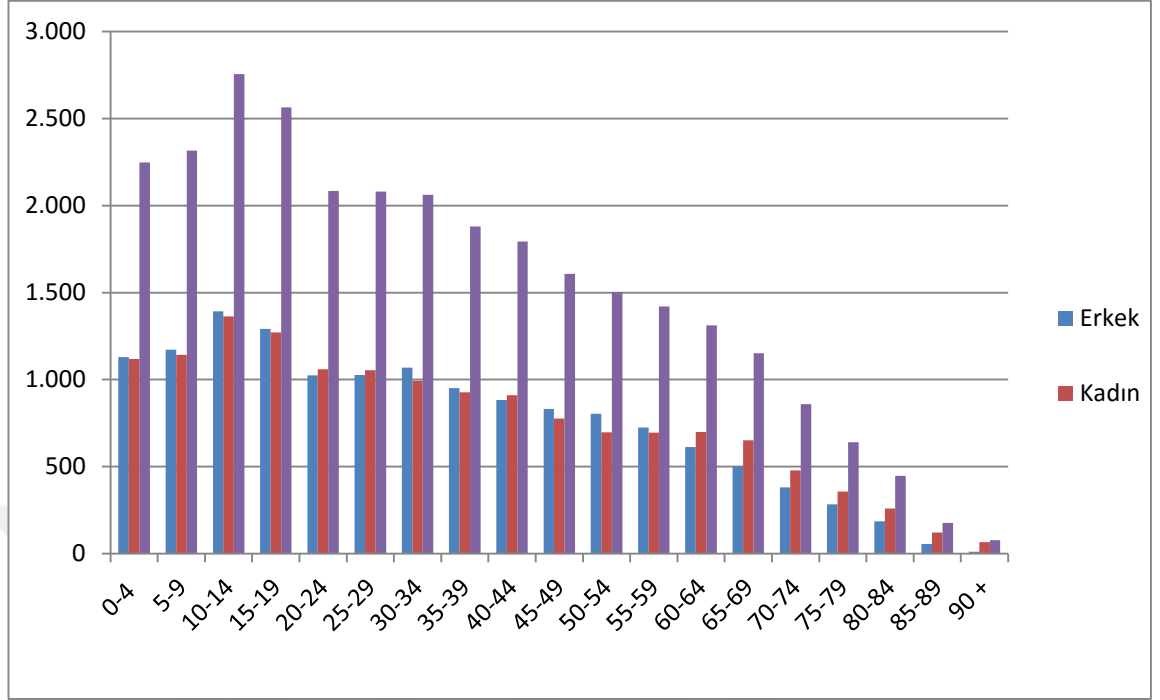
1935 yılında yapılan nüfus sayımına göre Darende nüfusu 6663'tür. 1997 yılında ise 10.416 olarak ölçülmüştür. Darende genel olarak tarıma dayalı bir ilçedir fakat ilçenin tarım sahalarının yeterli olmayışı sebebiyle göç veren bir yerdir. 19. yy 'da hazırlanan bir rapora göre Darende'de her yıl 6 bin kadar kişi ticaret amacıyla göç etmektedir (Akgündüz, 2002). Bu sebeple Darende nüfus anlamında büyüyememektedir.

Tablo 2.2. Yıllara göre Darende Nüfusunun Değişimi

Sayım Yılı	Kent Nüfusu	Köy Nüfusu	Toplam
1965	7,643	30,449	38,092
1975	8,055	39,449	47,504
1990	11,488	37,124	48,612
2000	13,908	40,530	54,438
2007	9,685	23,829	33,514
2009	9,295	25,780	35,075
2011	9,530	21,623	31,153
2017	-	-	25,510

Kaynak: TÜİK

Tablo 2.2'ye göre Darende nüfusu 1965 yılında 38,092, 1975 yılında 47,504, 1990 yılında 48,612'dir. bu sayı günümüze doğru azalma göstermiş ve 2009 yılında 35,075, 2011 yılında 31,153, 2017 yılında ise 25,510'a gerilemiştir.

Tablo 2.3. 2013 Yılı Yaş Aralıklarına ve Cinsiyete Göre Darende İlçesinin Nüfusu

Kaynak: Gezer vd., 2013

Tablo 2.2'deki verilere göre 0-4 yaş aralığında 2.248 kişi, 5-9 yaş aralığında 2.315 kişi, 10-14 yaş aralığında 2.756 kişi yaşamaktadır. İlerleyen yaşlarda belirgin bir azalma ile 15-19 yaş aralığında 2.564 kişi, 20-24 yaş aralığında 2.084 kişi, 25-29 yaş aralığında 2.080 kişi şeklinde devam etmektedir. 85-89 yaş aralığında 56 erkeğe karşı 122 kadın, 90 yaş ve üstü 11 erkeğe karşı 67 kadın bulunmaktadır ilçede kadınların erkeklerden daha uzun yaşadığı da söylenebilir. Bu verilere göre ilçenin 14.333 erkek, 14.645 kadın olmak üzere 28.978 nüfusu vardır. Nüfus özellikle 10-14 yaş grubunda itibaren azalma göstermektedir. Bu durumun sebebi ilçenin verdiği göçle açıklanabilir.

Tablo 2.4. Malatya İlçelerinde Doğup İlçede, İlde, Ülkede ve Ülke Dışında Yaşayanların Sayısı

İlçe adı	İlçe Nüfusu	İl Merkezin deki Nüfusu	İl İçi Diğer İlçelerdeki Toplam Nüfus	İl İçi Toplam Nüfusu	Ülke İçi Toplam Nüfusu (Malatya Hariç)	Ülke Dışı Toplam Nüfus	Dünyada ki Toplam Nüfus
Merkez	202.611	202.611	11.761	214.372	129.473	10.797	354.642
Akçadağ	24.454	39.272	2.526	66.296	56.245	14.061	136.602
Arapkir	9.322	3.044	3.333	12.655	50.298	1.205	64.158
Arguvan	8.316	8.533	632	17.481	35.448	3.149	56.078
Battalgazi	16.133	16.008	784	32.925	14.039	1.064	48.028
Darende	25.963	6.978	1.044	33.985	78.406	2.479	114.87
Doğanşehir	35.934	11.653	1.583	49.170	41.678	5.901	96.749
Doğanyol	4.245	1.315	140	5.700	19.681	292	25.673
Hekimhan	22.374	19.793	2.152	44.319	51.088	5.790	101.197
Kale	5200	5.128	198	10.526	30.746	377	41.649
Kuluncak	8.156	1.762	617	10.535	18.827	1.353	30.715
Pütürge	17.118	7.525	1.308	25.951	107.755	1.203	134.909
Yazıhan	12.371	17.837	1.248	31.456	15.849	2.752	50.057
Yeşilyurt	20.666	30.822	2.075	53.563	29.012	3.430	86.005

Kaynak: Gezer vd., 2013

Tablodaki verilere göre Darende’de doğup Darende’de ikamet eden kişi sayısı 25.963 kişiden oluşmaktadır. Darende’de doğup Malatya il merkezinde yaşayanlar 6.978 kişi, ilçelerde yaşayan Darendeliler 1.044 kişiden oluşmaktadır. Türkiye’de Malatya ili haricinde 78.406 Darendeli yaşamakta iken dünyada toplamda 114.870 Darendeli yaşamaktadır. Buradan anlaşılan 88.907 (nüfusun %77.39’u) Darendeli doğduğu yerin dışında yaşamaktadır.

2.1.5. Ekonomik Yapısı

Doğuyu Batıya bağlayan ana güzergâh üzerinde bulunan ilçe, Selçuklu ve Osmanlı Döneminde Bağdat yolu güzergâhında olması nedeniyle önemli ticaret merkezlerinden birisi iken sonradan yolun bu özelliğini kaybetmesi nedeniyle ticaret alanında bir durgunluk geçirmiştir. Sonuçta ilçeden dışarıya mevsimlik göçler başlamış ve daha sonraları bu göçler mevsimlikten çıkarak daimileşmiştir.

1998 yılı verilerine göre ilçede aktif nüfusun ekonomik etkinliklerinin başında tarım sektörü gelmektedir. Hizmet sektörü ikinci derecede önemlidir, ticaret %9 tarım dışı üretim faaliyetlerinde bulunanlar %9.6 ve %3’lük işsiz oranı bulunmaktadır (Akgündüz, 2002). İlçede Kayısı yetiştiriciliğinin yanı sıra buğday, arpa, yulaf çavdar,

mısır, fasulye, mercimek, burçak, patates, soğan, sarımsak gibi sebze ve hububat ekimi yapılmakta ayrıca hayvancılıkta yapılmaktadır. İlçe topraklarının %30.6'sı tarım alanlarından oluşmaktadır. Bu oran 21.7 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir. Tarım alanlarının %65'i ekili, %35'i dikili alanlardan oluşmaktadır. Toplam 466.837 dekar olan tarım alanlarının %32.6'sında (152.210 dekar) kuru tarım, %32.4'ünde (151.233 dekar) sulamalı tarım yapılmaktadır. Ormanlık alanlar ise yok denecek az miktardadır. İlçenin %0.02'si ormanlık alana sahiptir. Bu oran ülke genelinde %28.6 şeklindedir (orman ve su işleri bakanlığı 2015). Toprakların %38.1'i çayır ve meralardan, %27.8'i kayalık ve taşlıklarda oluşmakta, %3.4'ü ise yerleşim yeri olarak kullanılmaktadır.

En büyük tarımsal etkinliği kayısı üreticiliğidir. İlçe 74.281 ton kayısı üretimiyle ilçeler arasında birinci sıradadır (TÜİK, 2013).

İlçede ekonomik etkinliğin gelişmesi için çeşitli projeler yapılmıştır. Bu projelerin turizm sektöründe yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 2.5. Darende İlçesinde Son Yıllarda Yapılan Önemli Projeler

	Proje Adı	Sektör	Başlama Tar.	Bitirilme Tar.
1	Darende Gökpınar kapalı sulama projesi	Tarım	1986	2013
2.	Darende ağaçlandırma projesi	Tarım	2010	2012
3.	Darende organize sanayi bölgesi	Sanayi	2002	2013
4.	Ayvalı Göleti ve sulama projesi	Tarım	2012	Halen
5.	Hacılar HES projesi	Enerji	1996	2003
6.	Güdül HES projesi	Enerji	2008	2010
7	Somuncu Baba Külliyesi ve Restorasyonu	Turizm	1990	2013
8.	Tohma Kanyonu ve gezi alanı	Turizm	2006	2009
9.	Yuvalı ve Balaban Sokak sağlıklaştırma projesi	Turizm	2010	2011
10.	Zengibar yürüyüş yolu projesi	Turizm	2010	2011
11.	Turizmle Gelişen Darende Projesi	Turizm	2011	2012
12.	İplik Fabrikası	Sanayi	1988	1990
13.	Günpınar Şelalesi Çevre Düzenlenmesi Projesi	Turizm	2007	2009

Kaynak: Gezer vd., 2013

2.2. BÖLGENİN TURİZM ARZ KAYNAKLARI

Darende köklü tarihi geçmişi, sahip olduğu kültürel değerler, yöresel farklılıklarıyla turizm potansiyelinin yüksek olduğu bir ilçedir. Fakat bu potansiyelinin yeterli oranda kullanılamadığı görülmektedir. Buna, plan ve program eksikliği, ulaşım, iletişim, konaklama, altyapı, tanıtım gibi eksiklikler neden olmuştur. Yöreden göç edenlerin bayramlarda gelip eski değerlerini yâd etmesi, evlilik yapacakların şehir

merkezlerinden gelerek eski köy usulü ile yapması, yaz tatillerini köylerinde geçirmek isteyenlerin sayısı göz önüne alındığında çekiciliği bulunan bir yerdir.

Yörenin sahip olduğu doğal değerler, dini değer ve motifler burayı inanç ve kırsal turizm açısından öne çıkarmaktadır. İlçede Hezanlı, Kepez, Akbabaçalı, ve kuzeyde Kızılyüce dağları ve çevresi avcılık için uygun alanlardır. Keklik, tavşan, tilki, bıldırcın, kış aylarında kurt gibi av hayvanları bulunmaktadır. Bunun yanında Tohma çayında olta balıkçılığı yapılabilmektedir. Somuncu baba gibi bir zatın burada kalmış ve hakkın rahmetine burada kavuşmuş olması da Darende'yi inanç turizmi açısından öne çıkarmaktadır.

2.2.1. Bölgenin Doğal Çekicilikleri

2.2.1.1. Günpınar Şelalesi

Batı dillerinde “wasserfall”, “waterfall” veya “cascade” olan çağlayan; küçük bir akarsuyun yüksek olmayan (50m.’den az) bir yerden dökülüp aktığı yer anlamına gelmektedir (Arınç, 2002). 50m.’den fazla olanlara ise şelale denilmektedir. Şelaleler turistik potansiyeli olan yerlerdir. Özellikle açık hava rekreasyonunu seven, “şelale aşıkları”, “şelale hayranları” olarak adlandırılan turistler vardır. Şelaleler izlemesi keyif-huzur verici, dinlendirici, manzaralı olan doğa harikalarıdır. Şelaleler farklı coğrafyalarda farklı kültürlerde bazen güzel bazen olağanüstü bazen ise resmedilmeye değer olarak görülmüş, şairler ve ressamlar tarafından konu olarak seçilmiştir (Hudson 1998). Şelaleler geçmişten beri insanları etkileyerek, kendine hayran bırakmıştır. Bu nedenle şelalelerin dünyanın birçok yerinde turistik çekiciliği sağlayan en önemli doğal çevre elemanlarından biri olduğu belirtilmiş ve dünya genelinde önemli bir turizm pazarlama ve turistik organizasyona da konu olduğu vurgulanmıştır (Arınç, 2002).

Dünyanın doğa harikalarını görme güdüsü, insanları daha çok kırsal alanlarla özdeşleşen manzara ve doğal yaşam kaynaklarına yönlendirmektedir. Nitekim yapılan araştırmalara göre uluslararası turizme katılanların % 40-60’ını doğaya ilgi duyanlar oluşturmaktadır (Özşahin ve Kaymaz, 2015). Şelalelerin birer doğa harikası olması sebebiyle kırsal alanlarda ilgi oluşturan turistik ürünlerdir. Bahçe ve şelaleleri ile bilinen Trivoli yaklaşık iki bin yıl önce Romalılar zamanında popüler bir turistik merkez

olmuştur. Bu manzaranın güzelliği ve verdiği haz diğer; Niagara, Victoria, ve İgguassu gibi şelalelerin ve Yellowstone ulusal parkı, İsviçre, İzlanda, Norveç, ve Yeni Zelanda gibi manzaralı yerlerin ünlenmesinde ve birer çekim merkezi olmalarında etkisi vardır (Hudson, 1998). Şelaleler turistik çekiciliği olan doğal yapılardır. Bu nedenle birçok insan bu turizm merkezlerine seyahat eder. AB’de yapılan bir araştırmada, “tatile gidilecek bir yer seçerken tercih için en çekici noktalar neresidir?” sorusuna turistlerin %56’sı doğal harikaları (örneğin, mağara, şelale ve dağ gibi) görmek ve %37’si ise bozulmamış doğal bir çevre cevabını vermişlerdir (Doğan ve Özarslan, 2017). Buna karşın dünyada ve Türkiye’de şelalelerin rekreatif ve turizm değeri karşılaştırıldığında yabancı ülkelerin bu potansiyeli daha iyi yönettiği bilinmektedir. Başta ABD, Kanada ve Venezuela gibi ülkeler olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde bu doğal oluşum hak ettiği ilgiyi görmektedir (Sever ve Kopar 2009). Örneğin Niagara bölgesi yıllık 14 milyon insanı ağırlarken; turizm sektöründe 33 milyon insanın istihdam edilmesine olanak sağlamaktadır (<https://www.niagarafallstourism.com/info/media/tourism-research/>). Zambia’da bulunan Victoria şelalesini 2015’te 2.167 milyon insan ziyaret etmiş ve bu ziyaret dolayısıyla, 819 milyon dolar gelir elde edilmiştir (<http://www.tothevictoriafalls.com/vfpages/tourism/recent.html>).

Akarsuları açısından zengin ve yükseltilebilir fay kırıklarının bolca bulunduğu ülkemizin; 32 ilinde toplamda 63 tane şelale ve çağlayan bulunmaktadır (Sever ve Kopar, 2015). Bu şelalelerden biri de Malatya iline bağlı Darende ilçesinde bulunan Günpınar şelalesidir. (Bkz. fotoğraf 2.3.) Günpınar şelalesi Malatya şehrinin 118 km. kuzeybatısında, Darende ilçesine bağlı Günpınar köyünün sınırları içerisinde ve Tohma çayının bir kolu olan Şuhul deresi üzerinde yer alır. Su kaynağından üç kademe halinde, yaklaşık 40 metre yükseklikten dökülmektedir. Şelalenin sol tarafında ana dereden bağımsız gelen kaynak suyu, kış mevsiminde donarak şelaleyi adeta Pamukkale’ye benzettir. Ayrıca suyun kaynağına doğru 1,5 kilometre kadar yürüyüş imkânı vardır. Söz konusu şelale, Darende ilçesinin 8 km. batısındadır. Malatya-Kayseri karayoluna 5 km.’lik bir asfalt kaplama yol ile bağlanmaktadır. (Arınç, 2002). Şelalenin yakınında bulunan yiyecek içecek tesislerinin yanı sıra bir alabalık tesisinin de bulunması turistik anlamda çekicilik oluşturmaktadır. Günpınar özellikle yaz aylarında genellikle yerli turistlerin uğrak yeridir. Kimi turistler şelalenin yakınındaki köylerden ev kiralarak ve

bölgedeki alabalık tesisi ve çevresindeki işletmelere gelerek bölgeye ekonomik katkı sağlamaktadır.

Fotoğraf 2.1. Günpınar Şelalesi

2.2.1.2. Tohma Kanyonu ve Kudret Havuzu

Tohma çayının adının nereden geldiği bilinmemektedir. Çay Gürün topraklarından çıkar. Sazcağız suyu ile birleşerek Darende sınırına ulaşır ve Hacılar Mahallesi civarındaki kayalıklardan geçerken bünyesine başka suları da katarak yoluna devam eder. Yöredeki tarım alanlarına can vererek Karakaya baraj gölüne ulaşır.

Gavur Hamamı olarak adlandırılan Kudret havuzu (Fotoğraf 2.4.) Zaviye mahallesinde bulunmakta, Somuncu Baba ile Köprügözü mevki arasında Ayvalı Tohma çayının kenarındadır. Yıl boyu ılık kalarak her mevsim girilebilmesine imkan sağlamaktadır. Kayaların arasındaki konumu ile muhteşem manzara eşliğinde yüzmenin keyfine varılabilmektedir. Her yıl birçok ziyaretçiyi ağırlayan havuz için, Darende halkının %7'si en önemli 3. Turistik çekicilik olarak belirtmiştir.

Fotoğraf 2.2. Kudret Havuzu

Fotoğraf 2.3.Tohma Kanyonu

Tohma Kanyonu, (Fotoğraf 2.5.) Somuncu Baba mesire alanında başlamakta ve kudret havuzunun bulunduğu noktadan devam etmektedir. Yüksek kayalıkların arasında akan çay boyunca yürüyüş ve rafting yapılabilirken ayrıca yüksek kayalıkların bulunması tırmanıcılar için zorlu ve keyifli anlar yaşatmaktadır. Kanyon boyunca yüksek kayalıklar, akan çay ve ağaçlık alanlar fotoğrafçılığı da yapılabilir kılmaktadır. Özellikle bahar aylarında eriyen kar suları ile birlikte debisi yükselen tohma çayının; Ozan kanyonunda, Tohma kanyonunda ve Ayvalı kanyonunda rafting yapılabilir. Henüz ilgili çevrelerce değerinin bilinmemesine karşın yeterli tanıtımla birlikte tohma çayının turistik-sportif faaliyetler noktasında öneminin artacağı öngörülmektedir.

2.2.1.3. Balaban İçmeleri

İçmeceler toprak yapısının içerisinde bulunan bileşenlerin suyla birleşerek yeryüzüne çıkması ile oluşmaktadır. İçerdiği zengin mineraller sayesinde çeşitli hastalıklara iyi gelmektedir.

Fotoğraf 2.4. Balaban İçmeleri

D/300 karayolu üzerinde, Balaban kasabasına 2.5 km uzaklıkta, Darende'ye 18 km uzaklıkta olan Balaban içmecesesi (Bkz. Fotoğraf 2.6.) İstanbul ve Ankara'daki laboratuvarlarda tahlil edilmiş ve 12 derde iyi geldiği tespit edilmiştir. Uyuz, çıban, kepeklenme gibi cilt hastalıklarına, askarit, ülser, karaciğer bozuklukları, safra kesesi taşları, kolit ve hemoroit gibi sindirim sistemi hastalıklarına, böbrek taşı ve kumu gibi boşaltım sistemi hastalıklarına astıma, romatizmaya ve diğer kadın hastalıklarına iyi geldiği 1955 yılında Dr. Abdullah Ertem tarafından teşhis edilmiştir(Özer, 2015:20; Akgündüz vd., 2002: 621). Doktor tavsiyesi ile veya bireysel olarak gidilebilmektedir. İçmecenin suyunun içilmesinin yanında toprakla çamur haline getirilip vücuda sürülmek üzere de yararlanılmaktadır.

İçmecede konaklama imkanı da bulunmaktadır ve her yıl çevre il ve ilçelerden ziyaretçiler buraya gelmektedir. Yine de bu içmelerin turistik potansiyelinden ve iyileştirici özelliğinden yeterli oranda yararlanılamamaktadır.

2.2.2. Bölgenin Mimari ve Kültürel Çekicilikleri

Darende tarihi yapıların bol miktarda bulunduğu bir yerdir. Bu eserler bölgenin tarihsel ve kültürel zenginliği hakkında bilgiler verirken tarihinin nereye kadar uzadığını da gösterir. İlçenin sahip olduğu bu kalıntılar Darende'yi bir Açık hava müzesine büründürmüştür.

Darende'de turistik mekanlar, ziyaret yerleri, ve tarihi eserler arasında şeyh Hamid-i Veli Camii ve Külliyesi, Balaban'da Abdurrahman Erzincani Camii, Günpınar köyünde şelale, Yeniköy'de Aslantaşlar, Ozan köyünde Ozan mescidi, Eskişehir mevkiinde camisiz minareler, Zengibar kalesi, Kudret hamamı, Bedesten ve tarihi Hüseyin Paşa hamamı, Karşıyaka'da Seyyid Abdurrahman Gazi camii, Yenice köyünde Maşattepe tümülüsü, Hasan Gazi türbesi bulunmaktadır.

Fotoğraf 2.5. Abdurrahman-i Erzincani Camii ve Külliyesi

Yeniköy yakınlarında bulunan Aslantaşlar Hititler döneminden kalmaktadır som ve beyaz taştan yapılmıştır, her ikisi de güneşin doğduğu yöne bakar. Bunun dışında Ozan köyü yakınlarında bulunan 8 yüzyıldan kalma taş yapı küçük bir kilise olarak kullanılmış, Battal Gazi tarafından mescide çevrilmiştir. Darende ilçe merkezinde yer alan Zengibar kalesi uğrak bir ziyaret yeridir. Bu kalenin günümüzde küçük bir bölümü ayakta kalabilmiştir. Bu kale haricinde ilçede Hisarkale, Handaros gibi kaleler de bulunmaktadır. Yenice köyünde yapılan kazılarda ise Romalılar döneminden kalan kılıç, taç, bilezik, kap-kacak gibi malzemeler bulunmuş, bu eserler Ankara ve Malatya’da sergilenmektedir (Akgündüz vd., 2002: 616). Bölgede turistik değeri olan birçok camii bulunmaktadır. Karşıyaka köyü sınırlarında yer alan Medişeyh türbesinde Abdurrahman Gazi’nin mezarı olduğuna inanılmaktadır.

Abdurrahman Erzincani Camii ise farklı mimarisiyle ilgi çekmektedir. (Bkz. fotoğraf 2.7.) Beşgen şeklinde yapılmış olan cami İslam’ın beş temel şartını belirtirken; minaresi Hz. Muhammedin sancağını temsil eden modern tasarımla yapılmıştır.

İlçede bulunan taş köprüler de turistik açıdan çekicilik kaynağıdır. Bunlardan biri Uzunok köprüsüdür. Bu köprü Tohma çayı üzerinde kurulmuş, Kaldırım ve İbrahim Paşa mahallelerini birbirine bağlamaktadır. Diğer köprüler ise Nadir köprüsü, Abidinpaşa köprüsü şeklindedir.

Darende ilçesindeki eski evler genellikle kerpiçten yapılmıştır. Bu evler yörenin coğrafi özellikleriyle uyum sağlar, yörenin sosyo-ekonomik ve kültürel değerleri hakkında bilgiler verir. Bu evler genellikle iki kattan oluşur, kış odaları, buğday ambarı olarak kullanılan oda, mutfak, kiler, misafir odası, harem odası ve hizmetçi odası bulunmaktadır. Alt katta ise ahır, samanlık ve tandır bulunur. Evler birbiriyle sık konumlandırılmıştır. Evler toprak ve samanın çamur haline getirilip kerpiç yapılmasıyla imar edilmektedir. Çatıları genellikle toprak ile örtülüdür. Bu evler kışları sıcak iken yazları serindir.

2.2.2.1. Somuncu Baba Külliyesi ve Mesire Alanı

Zaviye Mahallesi, Hulusi Efendi Caddesi mevkiinde yer almaktadır. Somuncu Baba Külliyesi dâhilinde; Somuncu Baba Türbesi, Hulusi Efendi Haziresi, Somuncu Baba Müzesi, Hamidiye Çarşısı, Abdesthaneler, Şeyh Hamid-i Veli Kütüphanesi, Kudret Havuzu, Somuncu Baba Çilehanesi, Tohma Kanyonu ve mesire alanları bulunmaktadır.

Fotoğraf 2.6. Somuncu Baba Camii ve Türbesi

Somuncu Baba ismini Kayseri’de doğan ve Bursa’da kaldığı süre içerisinde geçimini sağlamak için somun yapan ve “Somunlar Müminler” nidasıyla ekmek satan Hamid B. Musa’dan almaktadır. Hamid B. Musa 1331 yılında Kayserinin Akçakaya köyünde doğmuştur. Osmanlı devletinin Yıldırım Bayezid padişahı döneminde yetişmiş ilim adamıdır. Şam, Erdebil, Bursa, Akşehir, Ankara, Malatya gibi şehirlerde kalmış ve birçok öğrencisi olmuştur. 1412 yılında ölmüştür. Kabri ise kesin olarak bilinmemekle birlikte Darende’de Somuncu baba türbesinde olduğu düşünülmektedir (Bkz. fotoğraf 2.9.) (Hızlı, 1987, <http://www.somuncubaba.net/pdf/0164/www.somuncubaba.net-2014-06-0164.pdf>; Özer, 2015: 11).

Fotoğraf 2.7. Somuncu Baba Türbesi

Somuncu baba külliyesi eski dönemlerde Zaviye ve medrese olarak hizmet vermiştir Somuncu Baba’nın ölümünden sonra ise türbe halini almış ve zamanla cami olarak kullanılmaya başlanmıştır. Külliyein hemen önünde yer alan havuzda kutsal olduğu düşünülen balıklar vardır. Somuncu Babanın dini motiflerinin yanında kudret havuzu, mesire alanı gibi rekreatif çekicilikler de vardır. Güzel bir hafta sonu geçirilebilecek mesire alanına ilaveten kayaların arasında akıp giden Tohma çayının

hemen yanında yer alan Kudret havuzu muhteşem manzarasıyla turistik bir cazibe merkezidir. Burada ayrıca Tohma çayı boyunca kayaların arasında güzel manzara eşliğinde doğa yürüyüşü yapılabilmektedir.

2.2.2.2. Zengibar Kalesi

Kaleler bir şehrin muhafız gücü, askeri ve kısmen idari ve teknik birimlerinin teşkilatlandırıldığı birimlerdir. Bu nedenlerden dolayı eski zamanlarda kaleler stratejik noktalar olarak önemini korumaktaydı.

Darende'ye 5 km. uzaklıkta ve kuzey yamaçlarında kalan Zengibar kalesi Hititler veya Urartular zamanından kalma bir eser olarak bilinmektedir. Buna karşın Seng-Bar (taş kale) ismi Farsçadan gelmektedir. Diğer bir görüşe göre ise Maraş çevresinde var olan “Zengi” adında bir aşiretin bir müddet Darende'nin idaresini ellerinde tutmuş ve Kalenin ismini de Zengibar olarak belirlemiş oldukları söylenmektedir. Hanifi Hoca, “Darende Tarihi” adlı eserinde M.Ö: 1. Yüzyılda merkezi yarpuz olan Dakyanus'ların Zenkbar'a gelip yerleştikleri ve buraya “Zenk Bar” (Yek pare taş) anlamına gelen Zengbar adını vermişleridir (Öz, 2001:175).

Fotoğraf 2.8. Zengibar Kalesi

Yörede “Senkbar” ismi ile de anılmaktadır. Kalenin iki tane girişi bulunmaktadır birinci girişe, su gibi ihtiyaçları ulaştırmak için yapılmış basamaklar kullanılmaktaydı, kayalıklarda gelen su ise temizlik amaçlı kullanılmaktaydı (Akgündüz, vd. 2002: 544); Bu su, günümüzde kudret havuzu olarak kullanılmaktadır. Kalenin ikinci girişi ise günümüzde varlığını halen sürdürmektedir. Kalenin uzun tarihinden dolayı aşınmalar meydana gelmiş ancak Zengibar kalesi 2010 yılında restore edilerek turizme kazandırılmıştır. Kalenin kuzey ve doğu tarafları derin ve sarp kaya olup, Tohma Çayı ile çevrili bulunmaktadır. Güneyi ve Batısı ise kara ile çevrilmiştir.

2.2.2.3. Hasan Gazi Türbesi Şehitlik Anıtı

Hasan Gazi, Hz. Muhammed’in torunlarından ve Battal Gazi’nin Amcasıdır. Abbasiler döneminde Zengibar kalesinin kuşatılmasında şehit olmuştur. Türbe Darende’yi tepeden gören bir yere kurulmuştur. 2005 yılında çevre düzenlenmesi yapılmıştır. Ayrıca türbede Osmanlı-Rus savaşında, Kore savaşında ve iç savaşlarda Trablusgarp savaşında ve terörler mücadelede şehit olan kişilerin isimleri mermere yazdırılmış ve isimleri ölümsüzleştirilmiştir. Hasan gazi Darende ilçesinde çok değer verilen önemli bir kişidir. Hasan gazi ile ilgili çeşitli efsaneler dilden dile dolaşmaktadır. Bir efsane de şöyledir: Bir gün diyar köylerden gelen bir adam, gece vakti ak sakallı bir ihtiyarın abdest aldığını görür. Adam şaşırıp kim olduğunu merak eder ve ak sakallı adamı takip eder. Tepeden yukarı çıkar ve ihtiyarın namaza durmak üzere içeri girdiğini görür ve bir müddet bekler daha sonra merak ederek içeri girer ama kimseyi bulamaz. Sonraki günler köylü aynı vakitte oraya gider ve yaşlı adamı takip eder. Günler böyle devam ederken köylü şahit olduğu bu durumu insanlara anlatmaya başlar ancak o günden sonra ak sakallı adam bir daha ortaya çıkmamıştır. O ak sakallı adamın Hasan Gazi olduğuna inanılmaktadır.

Fotoğraf 2.9. Hasan Gazi Türbesi ve Şehitlik Anıtı

2.2.2.4. Yalnız Minareler

Darende İlçesinin Eskişehir bölgesinde yer alan bu eserler kesme taştan inşa edilmiştir. Selçuklu, Dulkadiroğulları Beyliği ve Osmanlılar zamanında kalan 7 minarenin camileri, halkın başka yerlere taşınması sonucu ya yakılarak yok olduğu ya da duvar taşları başka yerlerde yapı malzemesi olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Bununla birlikte halk arasında anlatılan bir efsaneye göre, zamanın birinde Darende’de biri kayaların tepesinde, diğeri düzlükte iki kardeşe ait köy varmış. Bu kardeşler anlaşamaz sürekli kavga ederlermiş. Rivayete göre yukarı köyden bir genç aşağı köyün güzel kızına aşık olmuştur. Ancak her iki köy bu duruma tavrı koymuştur. Genç delikanlı durum böyle olunca kızı kaçırmış ve iki köy arasında düşmanlığa yol açmıştır. Aşağı köy kızı geri isteyip, yukarı köy vermedikçe iki kardeşin ve köylülerin arası iyice açılmış. Yukarı köy işin çıkmaza girdiğini düşünerek alın ikisini de diyerek ikisini birlikte kayalardan aşağı atmışlar. Bu manzara karşısında donup kalan aşağı köyün ahalisi 'Artık bu diyar bizlere haram.' diyerek neleri var, neleri yok toplamışlar, camileri dahi yerlerinden sökmüşler, terk-i diyar etmişler. Yanlarına alamadıkları sadece minareler olmuş. Bu minareler, o gün bu gündür yalnız minareler olarak anılmaktadır (<http://www.darende.gov.tr/yanliz-minareler>).

2.2.2.5. Yusufpaşa Bedesteni

Darendeli Yusuf Paşa; Osmanlı Padişahlarından Sultan Üçüncü Mustafa (1757-1774) döneminde yaşamıştır. Urfa valisi iken Urfa'da bir medrese ve hayrat tesis etmiştir. Bazı kaynaklar, Yusuf Paşanın 1761'de vefat etmiş olduğunu belirtmektedir.

Bedesten dikdörtgen planlı olup, Osmanlı döneminde yapılmış, kapalı çarşı planını yansıtmaktadır. Yusuf Paşa Bedesteni iki bölümden ibarettir. Güneydeki bölümün batı duvarı iki metre kadar dışarı taşmış vaziyettedir. Bu nedenle kuzey bölümden iki metre geniştir. Yapının dış duvarları muntazaman kesme taş, iç duvarları ve tonoz örtüsü moloz taştandır. Eskişehir mevkiinde bulunan Bedesten, aynı zamanda Darende'nin en eski çarşı merkezlerinden olup, içerisinde 36 adet dükkân bulunmaktadır (<http://www.darende.gov.tr>).

Kaynak: <http://www.darende.gov.tr/yusufpasa-bedesteni>

Fotoğraf 2.10. Yusufpaşa Bedesteni

2.2.2.6. Darende ve Balaban Kerpiç Evleri

Dünyanın her yerinde yapı malzemeleri çevre ile benzerlik gösterir. Örneğin yağışların çok olduğu ve ormanlık alanların bolca bulunduğu Karadeniz bölgesinde yapı malzemeleri daha çok ahşap iken; toprağın fazlaca bulunmadığı yerlerde taş evler inşa edilmektedir. Eski zamanlarda Darende ilçesinde yağışların az, havanın da nemsiz olduğu için kerpiç evler kullanılmıştır. Günümüzde bu evlerin bir bölümü varlığını hala

korumaktadır. Geleneksel Darende evleri evleri, Hacı Derviş, Heyiketeği, Beybağı, Günpınar, Aşağıulupınar ve Balaban Mahallelerinde yoğunlaşmıştır (Bahçeci ve Aytaç, 2017). Bu evler kerpiç adı verilen tuğla şeklindeki malzemeyle inşa edilirler. Kerpiç, killi toprak ile samanın karıştırılarak daha güçlü bir karışım elde edilmesi ve bu karışım tabletlere doldurularak şekil verildikten sonra kurumaya bırakılması yoluyla hazırlanır. Söz konusu bu evler mevsimsel koşullara karşı kullanışlıdır, yapımı kolaydır, fazla bilgi gerektirmez, hammaddesinin bulunması kolaydır, yanması zordur, koku yapmaz, nemi çeker. Bunlara karşın, kerpiç evler yağışlı bölgelerde kullanılması çok zordur ve düzenli olarak bakımının yapılması gereklidir. Geleneksel Darende evleri yörelere göre farklılıklar göstermektedir örneğin Balaban'daki evler birbirine çok yakın inşa edilmiştir, birbirine ulaşılması için köprüler kuruludur, yer altından selamlık adı verilen geçitler bulunur, sokaklarında belirli bir düzen yoktur bazı sokaklar çıkmazdır, bazı mahallelerde ise evler yine kerpiçten yapılmıştır, evler birbirine uzakta konumlandırılmıştır ve birbirine ulaşan geçit veya köprüler yoktur.

Fotoğraf 2.11. Balaban Evleri

Fotoğraf 2.12. Dinek Köyü Kerpiç Ev Mimarisi

2.2.2.7. Hüseyin Paşa Hamamı

Hüseyin Paşa Hamamı, 1743 yılında Hüseyin Paşa tarafından yaptırılmıştır. Darende'nin Eski Şehir denilen mevkiinde, Yusuf Paşa Bedesteni'nin kuzeybatısında yer almaktadır. Doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen bir sahaya oturan hamam; soyunmalık, aralık, ılıkılık (soğukluk), dört eyvanlı şemaya sahip sıcaklık ve külhan bölümlerinden oluşmaktadır. Türk Hamamlarının genel kompozisyonu olan, tüm yapıya hâkim, fenerli soyunmalık kubbesi ve sade görünüşlü dış yapı özellikleri Hüseyin Paşa Hamamı'nda da görülmektedir (<http://www.darende.gov.tr>).

Kaynak: <http://www.darende.gov.tr/huseyinpaşa-hamami>

Fotoğraf 2.13. Hüseyinpaşa Hamamı

2.2.2.8. Maşettepe Tümülüsü

Yenice mahallesinde bulunan bu anıt mezar yapılan çalışmalar sonucunda 1989 yılında gün yüzüne çıkarılmıştır. Mezarda Bir kadın cesedine rastlanmıştır. Ayrıca burada M.Ö 1. yüzyılda değeri biçilemeyen bir eser bulunmuştur. Bu eser Malatya müzesinde teşhire sunulmuştur.

Kaynak: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/malatya/kulturenvanterisit/masattepe-tumulusu>

Fotoğraf 2.14. Maşettepe Tümülüsü

2.2.2.9. Ozan Anıt Mezarı

Burası Milattan Önce 8. Yüzyıldan kalma taş yapılı bir kilise olarak kullanılmaktaydı. Daha sonra Seyyid Battal Gazi tarafından mescide çevrilmiştir. Burası Ozan Mescidi olarak bilinir.

Kaynak: <http://www.darende.gov.tr/ozan-anit-mezari>

Fotoğraf 2.15. Ozan Anıt Mezarı

2.2.3. Bölgede Yapılan Festival ve Sportif Faaliyetler

2.2.3.1. Zengibar Karakucak Güreş ve Kültür Festivali

Festivaller, bir bölgede belirli periyodlarda toplumun kendine has bir değeri kutlamak veya bir olay ve kişiyi anmak amacıyla yürüttükleri kültürel, sanatsal ve sosyal içerikli etkinliklerdir (Giritlioğlu, Ocay ve Özekici, 2015). Festivaller çoğu yerde turizmi canlandırmak, insanların ilgisini çekmek, yöreyi ve değerlerini ön plana çıkarmak, turizmi bölgelere yaymak gibi amaçlarla yapılmaktadır. Sarı (2016) Antalya'da Fuarlar, Festivaller ve Yayla Şenliklerinin Alternatif Turizmin Gelişmesindeki Rolü adlı çalışmasında festivallere katılanların %78'ini kentsel

alanlarda geldiği, %27 sinin 25-30 yaş aralığında %30'unun 35-40 yaş aralığında olduğu, katılımcıların %52'sinin çiftçi olduğu sonucuna varmıştır. Katılım nedenleri ise %60 olarak eğlence amaçlıdır. Gelenler gününbirlik geldiği için büyük çoğunluğu konaklama yapmamıştır. İnsanların ilgisini en çok çekenler ise konserler, yörük göçü, yağlı pehlivan güreşleri, deve güreşleri şeklinde olmuştur. Çalışmada araştırmaya katılanları ulaşım ve konaklama noktasında bölgenin yetersiz olduğu kanaatinde dirler.

508 tane kültür temalı festivaller, 284 tane sanat temalı festivaller, 205 tane yiyecek içecek temalı festivaller ve 127 tane spor temalı festivaller olmak üzere ülkemizde her yıl 1254 tane festival organize edilmektedir. En çok festival 463 tane ile Marmara bölgesi olurken en az festival düzenlenen bölge 31 tane ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi olmuştur. Darende ilçesinin de içerisinde bulunduğu doğu Anadolu bölgesinde 60 tane festival düzenlenmiştir (Özekici vd., 2015).

Her yıl ağustos ayında düzenlenen Zengibar Karakucak güreş ve kültür festivali 2017 yılı itibarıyla 64 kere düzenlenmiştir. Güreş toplumumuzun sevdiği, mertlik, güç ve taktik ve çeviklik gibi kabiliyetleri içeren bir spor türüdür. Güreş sporu ile insanlar bir araya gelip kaynaşırken; izlerken de coşku ve heyecan hissetmektedir. Festivale sanatçıların katılımıyla konserlerin verilmesi festivalin çekiciliğini arttırmakta ve güreş öncesinde çocuklar topluca sünnet edilerek festivale farklı bir boyut katılmaktadır. Darende halkının %3'ü Darende'de yapılan festivallerin en önemli turistik çekiciliklerden olduğunu düşünmektedir.

2.2.3.2. Yıkılhan Yayla Şenlikleri

Yaylalar, köy insanının havalar ısınınca sıcak havalardan kaçmak, haşerelerden kaçmak, yaylalardaki otlakların hayvanlar için verimli olması gibi sebeplerle belirli bir süreliğine kaldıkları, rakımı yüksek olan yerlerdir. Sözlük anlamı olarak yazın çıkılan mera alanı veya dağların üzerindeki yazlık mekan anlamına gelmektedir. Günümüzde yaylacılık faaliyetinde değişmeler yaşanmıştır. Artık yaylalara eski gelenekleri yaşatmak, yayla havası almak, yaylalarda turizm yapmak amacıyla çıkılmaktadır.

2017 yılında sekizincisi düzenlenen Yıkılhan yayla şenlikleri eski gelenek görenek, yardımlaşma, yemek kültürünü yaşatmak ve yeni nesillere tanıtmak amacıyla Günerli mahallesinin Soğuksu mevkiinde yapılmaktadır. Festivale katılanlara yerel

yemekler sunulmaktadır. Festivalde yerel müzisyenlerin verdiği konserle eğlenceli anlar yaşanmaktadır.

2.2.3.3. Irmaklı Köyü Kavun Festivali

Darende'nin Irmaklı mahallesinde Hantaros mevkiinde düzenlenen şenlikte yöre halkının ürettiği kavunlar sıralanır. Birinciye seçecek jüri oluşturulur kavunlarını festival alanına getiren köylülerin kavunları tat, büyüklük gibi kriterlere göre sıralanır ve dereceye girenlere ödül verilir. Her yıl düzenlenen festivalde yöresel yemekler sunulur, festival halay, oyunlar ve konser eşliğinde devam eder. Festivale yöre halkının ve çevreden gelen insanların ilgisi büyüktür.

Fotoğraf 2.16. Irmaklı Kavun Festivali Alanı (Hantaros Mevkii)

Yöresel Lezzetler

Yöresel lezzetler bir bölge için önemli çekicilik unsurdur. İtalya kırsal turizminin gelişiminde köylerde yapılan bölgeye has sucuk, jambon gibi ürünler çekicilik sağlarken, Fransa kırsal turizminin gelişiminde şarabın önemi büyüktür. Sadece bu ürünleri üretildiği yerde tatmak veya satın almak amacıyla gelen insanlar

bulunmaktadır. Bu nedenle kırsal alanların turistik çekicilikleri ön plana çıkarılırken yöresel lezzetleri de tanıtılmalıdır.

Darende, çok eskilere dayanan tarihiyle birlikte çok çeşitli yemek türleri de vardır. Düğün, cenaze gibi törenlerde etli pilav hazırlanarak gelenlere ikram edilir bunun yanı sıra, herise, içli köfte, Darende kebabı, Borani Omaç, Analı kızlı Çorba, Kömbe, kuymak gibi birçok yöresel yemek türü vardır.

Kavurga: Sarı Bursa cinsi olan buğdayın, yanan tandır üzerinde ters çevrilmiş bir sacın içerisinde kavurulması ile elde edilen bir nevi kuruyemiştir.

Kayısı Döneri: Gün kurusu olarak tabir edilen kayısı su kaynayan kazana konur ve marmelat olana kadar karıştırılır nişasta, tarçın, Hindistan cevizi, çerez ve şeker ilave edilerek elde edilir. Kesimi döner gibi yapıldığı için kayısı döneri olarak isimlendirilmiştir. Her yıl çeşitli illerden gelen ziyaretçilerin hediye ve yeme amaçlı aldıkları ürünlerdendir.

Pestil: Yaş dutun sıkılarak suyu çıkarılır, suyu kazana konulur ve kaynatılır. Yeterli olgunluğa geldikten sonra bez üzerine serilerek kurumaya bırakılır. Islak iken üzerine kayısı çekirdeği gibi çerezler konularak tatlandırılabilir.

Sucuk: İpe takılan ceviz içi ve/veya kayısı çekirdeği kaynayan bastığa batırılarak biraz kurutulur. Batırma işlemi birkaç kez tekrarlanarak yeterli kalınlığa getirilir ve kurumaya bırakılır.

Kenger sakızı: Kenger bitkisinin kökünde bulunan sütün kesilip akıtılması ve kuruduktan sonra toplanmasıyla elde edilmektedir. Kendine has aroması bulunan sakızın diş ve diş eti hastalıklarının yanında mide hastalıklarına da iyi geldiği düşünülmektedir. Ayrıca kenger bitkisinin kökünden yemek de yapılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DARENDE İLÇESİNDE YAŞAYAN HALKIN KIRSAL TURİZME YÖNELİK ALGI VE DÜŞÜNCELERİ

3.1. ARAŞTIRMA PROBLEMİ

Dünyadaki yoksul nüfusun yüksek bir oranı (%70) kırsal alanlarda yaşamaktadır (Karlı ve Karsan, 2016). Bu nedenle kırsal alanların kalkındırılması ülkelerin üzerinde önemle durması gereken bir konudur. Kırsal alanlardaki gelir seviyesinin düşüklüğü ve işsizlik gibi sebepler insanları kentsel alanlara yöneltmektedir. Bu sebepten dolayı 2016 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye’de kırsal nüfus oranı 7.7 iken, kentsel nüfus oranı %92.3 olarak hesaplanmıştır. Bu oran, 2000 yılında (kırsal nüfus) %64.9, (kentsel nüfus) %35.1 olarak; 1950 yılında ise (kırsal nüfus) %75, (kentsel nüfus) %25 olarak ölçülmüştür.

Gelişmekte olan ülkelerin önemli turizm destinasyonlarını; milli parklar, el değmemiş doğal alanlar, dağlar, göller ve kültürel sit alanları oluşturmakta ve bunların hepsi de kırsal bölgelerde yer almaktadır (Ayaz, 2012). Bundan dolayı kırsal alanlarda turizmin geliştirilmesi, böylece işsizliği azaltılması, refah seviyesinin arttırılması, yaşam kalitesinin arttırılması ve göçün önlenmesi ülkelerin önemli hedefleri arasında yer almalıdır.

Darende, Malatya iline bağlı 28.978 nüfusu olan ve gelir kaynağı büyük oranda tarıma bağlı olan bir ilçedir. Darende ilçesi yetersiz gelir kaynakları nedeniyle sürekli göç vermektedir. Öyle ki TÜİK 2013 verilerine göre 28.978 Darendeli ilçede yaşarken dünyada 114.870 Darendeli yaşamaktadır. Yani Darendelilerin %77.39’u doğdukları yerin dışında yaşamaktadır. Bu göçlerin nedeni tarımsal alanların yetersizliği ve halkın yeteri kadar gelir elde edememesidir. Bölge halkının en büyük uğraşı olan kayısı üreticiliği bazı seneler aşırı soğuk sebebiyle sekteye uğraması insanları alternatif gelir kaynaklarına ve dolayısıyla göçe zorlamaktadır.

Darende ilçesi turistik çekiciliklere sahiptir ancak turizm beklenen düzeyde değildir. Bu çalışmayla bölgenin turizm potansiyeli ortaya çıkarılarak halkın kırsal turizme yönelik algıları ölçülmüştür.

3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Ülkemizde hızlı kentleşme, kentsel alanlarda çarpık yapılaşmaya, yetersiz altyapı-üstyapı ve eğitim gibi olumsuz sosyo-ekonomik etkilere neden olmakta; kırsal alanların boşalmasına, tarımsal üretimin azalmasına ve nüfus bazında bölgesel farklılıklara yol açmaktadır. Kentsel alanlarda yetersiz gelir göçün temel nedenidir. Kırsal alanlardaki kişilere ek gelir sağlayan ve bölgesel anlamda gelir farklılıklarını optimize eden kırsal turizmin bu denli önemli olması nedeniyle kırsal turizm çalışma konusu olarak seçilmiş, kırsal turizm potansiyelinin yüksek olmasına karşın kırsal turizmin yeterli düzeyde gelişmediği Darende ilçesinde yaşayan yerel halk çalışmanın evreni olarak belirlenmiştir.

Bir düşünce veya yeni bir kavram halk tarafından benimsendiği sürece yapılabilir ve geliştirilebilir. Halktan bağımsız düşünülüp geliştirilen hiçbir proje başarıya ulaşamaz (Ayaz, 2012). Kırsal turizm için de aynı durum geçerlidir. Halk kırsal turizmi ne kadar benimser ve kendilerine faydalı olabileceğini düşünürse; kırsal turizm o bölgede o kadar gelişir. Bu nedenle bu çalışmada halkın kırsal turizmle ilgili algıları ölçülecektir.

Bu çalışmanın amacı tarihi eskilere dayanan kültür ve turistik değerleriyle, Darende ilçesinin kırsal turizm potansiyelini ortaya çıkarmak, halkın kırsal turizm ile ilgili düşüncelerini öğrenmek ve bu düşüncelerin konakladığı yere ve demografik değerlerine göre değişip değişmediğini tespit etmektir.

Bölgede daha önce kırsal turizmle ilgili çalışmanın yapılmamış olması çalışmayı özgün kılmaktadır. Bunun yanında bölgenin potansiyel kaynakların ele alınacak olması ve halkın turizmle ilgili görüşlerini yansıtmasından dolayı yatırım yapmak isteyenler için yol gösterici niteliktedir.

3.3. ARAŞTIRMA EVRENİ VE ÖRNEKLEM

Bilimsel araştırmalarda amaca uygun veriler kullanmak, bu veriler ışığında belirli bulgu ve sonuçlara ulaşmak ve bu sonuçları araştırma kapsamı içerisinde genelledebilmek temel hedeftir (Öge, 2015). Bu doğrultuda araştırmaya konu olan evrendeki veriler toplanamayacak kadar büyük olduğunda evreni temsil eden

örneklemeler seçilir, çıkan sonuçların evreni temsil ettiği tasavvur edilir. 2017 yılı TÜİK verilerine göre Darende Nüfusu 25.510'dur. Darende'de yaşayan ve araştırma kapsamına dahil edilen herkes araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Bu çalışmada evrenin tamamına ulaşmanın zor olmasından dolayı, Darende ilçe merkezi, Balaban mahallesi, Yeşiltaş mahallesi, Hisarcık mahallesi, Hisarkale mahallesi, Başkaya mahallesi, basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak, örneklem olarak seçilmiştir. Basit tesadüfi örneklemede evreni oluşturan her elemanın örneğe girme şansı eşittir (Arıkan, 2004: 141). Darende nüfusu (25.510) için %95 güven aralığında 384 adet anket uygulamak yeterliyken (Kalaycı, 2010); verilerin güvenilirliğini arttırmak için toplam 400 anket sahaya gidilerek halk ile yüz yüze uygulanmıştır.

3.4. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Araştırmada veri toplamak için birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılmıştır. İkincil veriler olarak kırsal turizmle ilgili kitap, tez, makale, internet kaynakları ve bildirilerden yararlanılmıştır. Birincil kaynaklar olarak ise, araştırmaya konu olan kitlenin büyük olması ve bütün evreni temsil edebilmesi için, anket ile veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Emiroğlu'nun (2013) "Kazdağı Yöresinde Yaşayan Yerel Halkın Kırsal Turizme Bakış Açısının Değerlendirilmesi: Adatepe ve Mehmetalan Köyleri Örneği" adlı çalışmasında kullandığı anket sorularından yararlanılarak Darende halkın kırsal turizme yönelik düşünceleri değerlendirilmiştir. Anketin birinci bölümünde yaş, cinsiyet, medeni durum, ikamet edilen yer gibi 12 adet demografik soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise kırsal turizme yönelik algılarını ölçen 22 adet soru 5'li Likert ölçeğine göre "1: Hiç Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Karasızım 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde derecelendirilmiştir. 23. Soruda Darende'nin en önemli ilk üç turistik çekiciliğinin sıralandırılması istenmiştir, son iki soru ise açık uçlu sorulardır (Ek 1) . Ankette toplam 25 soru yer almaktadır.

3.5. BULGULAR

3.5.1. Güvenilirlik Analizi

Güvenilirlik analizinin amacı verilerin rastlantısallığını ölçmektir. Ankete verilen cevaplar rastgele dağılım gösteriyorsa anket sonuçlarının güvenilir olduğuna karar

verilir. Güvenilirlik analizi seçilen örneğin güvenilirliğini, tesadüflüğünü ve tutarlılığını test etmekte kullanılır.

Sonucun güvenilir olup olmadığına Cronbach's Alpha (α) değerine göre karar verilir.

- $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise güvenilir değildir.
- $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise düşük güvenilirliktedir.
- $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise oldukça güvenilirdir.
- $0,80 \leq \alpha \leq 1,00$ ise yüksek derecede güvenilirdir (Kalaycı, 2010: 405).

Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
0,834	22

Yukarıdaki tabloya göre 22 madde ve 5'li likertten oluşan kırsal turizme yönelik algı ölçeğinin Cronbach's Alpha katsayısı $\alpha=0,834$ bulunmuştur. Örnek hacmi analiz için yüksek derecede uygundur. Ölçekten soru çıkarmamıza gerek yoktur.

3.5.2. Ankete Katılanların Özellikleri

Tablo 3.1. Ankete Katılanların Özellikleri

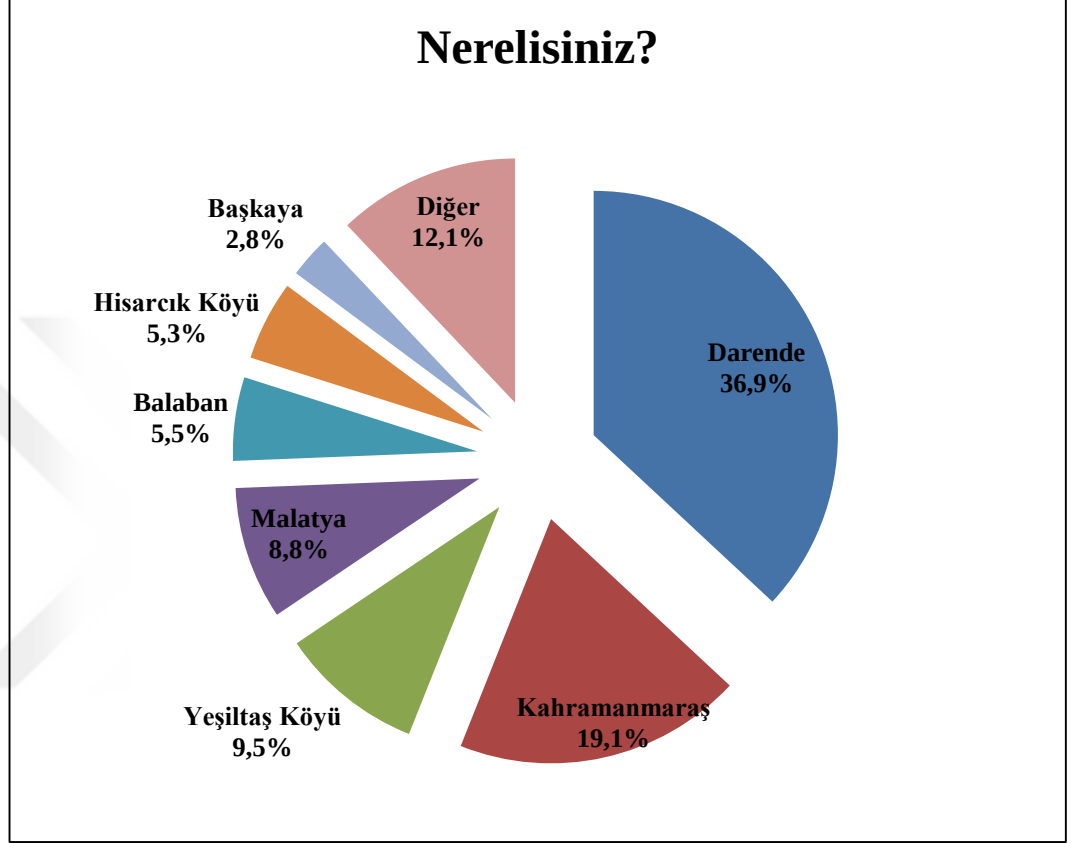
DEĞİŞKENLER	SEÇENEKLER	KİŞİ SAYISI	ORAN (%)
Demografik Özellikler	16-18 arası	151	37,8
	18-24 arası	34	8,5
	25-30 arası	40	10,0
	31-39 arası	37	9,3
	40-49 arası	54	13,5
	50-59 arası	49	12,3
	60 yaş ve üstü	34	8,5
	Toplam	399	100,0
Eğitim Durumu	İlkokul	88	22,1
	Ortaokul	31	7,8
	Lise	219	54,9
	Üniversite	61	15,3
	Toplam	399	100,0
Cinsiyet Dağılımı	Erkek	255	64,4
	Kadın	141	35,6
	Toplam	396	100,0
Medeni Durum	Evli	182	45,8
	Bekar	215	54,2
	Toplam	397	100,0

Tablo 3.1. (Devamı)

Çocuk Durumu	Yok	219	55,0
	1	18	4,5
	2	35	8,8
	3	52	13,1
	4	33	8,3
	5	13	3,3
	6	17	4,3
	7	7	1,8
	8	4	1,0
Ailedeki Birey Sayısı	1	5	1,3
	2	24	6,2
	3	41	10,6
	4	92	23,8
	5	96	24,9
	6	82	21,2
	7	27	7,0
	8	10	2,6
	9	5	1,3
	10	4	1,0
	Toplam	386	100,0
Mesleki Durum	Çiftçi	86	21,7
	Esnaf	38	9,6
	Memur	30	7,6
	İşçi	25	6,3
	Öğrenci	171	43,2
	Ev Hanımı	10	2,5
	Diğer	36	9,1
	Toplam	396	100,0
Çalışma Durumu	Evet	228	57,6
	Hayır	168	42,4
	Toplam	396	100,0
Gelir Kaynağı	Ziraat	117	38,8
	İşçilik	52	17,2
	Hizmet Sektörü	85	28,1
	Emekli Geliri	17	5,6
	Esnaflık/Tüccarlık	31	10,3
	Toplam	302	100,0
Gelir Miktarı	1000 TL'den az	138	38,4
	1000-1602 TL	89	24,8
	1603-2499 TL	48	13,4
	2500-3999 TL	60	16,7
	4000TL ve üzeri	24	6,7
	Toplam	359	100,0
İkamet Durumu	Darende/Merkez	48	12,0
	Darende/Heyiketeği	47	11,8
	Darende/Yeşiltaş	42	10,5
	Kahramanmaraş/Elbistan	36	9,0
	Darende/Balaban	26	6,5
	Darende/Hisarcık	21	5,3
	Kahramanmaraş/Afşin	14	3,5
	Darende/Başkaya	11	2,8
	Darende/Hacıderviş	10	2,5
	Diğer	145	36,3
	Toplam	400	100,0

- Araştırmaya katılanların yaş dağılımına bakıldığında katılımcıların %37,8'i 16-18 yaş arası, %8,5'i 18-24 yaş arası, %10'u 25-30 yaş arası, %9,3'ü 31-39 yaş arası, %13,5'i 40-49 yaş arası, %12,3'ü 50-59 yaş arası, %8,5'i ise 60 yaş ve üzeridir.
- Araştırmaya katılanların %22,1'i ilkokul, %7,8'i ortaokul, %54,9'u lise, %15,3'i üniversite/yüksek lisans mezunudur.
- Araştırmaya katılanların %64,4'ünü erkekler, %35,6'sını ise kadınlar oluşturmaktadır.
- Araştırmaya katılanların %45,8'i evli, %54,2'si bekârdır.
- Araştırmaya katılanların %55'inin çocuğu bulunmamaktadır. %4,5'inin 1 tane, %8,8'inin 2 tane, %13,1'inin 3 tane çocuğu varken geri kalan %18,8'inin ise 4 ve üzeri çocuğu vardır.
- Araştırmaya katılanların %1,3'ü tek başına yaşarken, %6,2'sinin ailesindeki birey sayısı 2, %10,6'sının ailesindeki birey sayısı 3, %23,8'inin ailesindeki birey sayısı 4, %24,9'unun ailesindeki birey sayısı 5, %21,2'sinin ailesindeki birey sayısı 6, geri kalan %11,9'unun ailesindeki birey sayısı ise 7 ve üzerindedir.
- Araştırmaya katılanların %43,2'sini öğrenciler, %21,7'sini de çiftçiler oluşturmaktadır. Katılımcıların %9,6'sı esnaf, %7,6'sı memur, %6,3'ü işçi, %2,5'i ev hanımı ve %9,1'i de diğer meslek gruplarında çalışmaktadır.
- Araştırmaya katılanların %57,6'sı herhangi bir işte çalışırken, %42,4'ü ise herhangi bir işte çalışmamaktadır.
- Araştırmaya katılanların %38,8'inin gelir kaynağını ziraat oluşturmaktadır. %28,1'i hizmet sektöründen, %17,2'si işçi olarak çalışarak, %10,3'ü esnaflık/tüccarlıktan gelir elde etmektedir.
- Araştırmaya katılanların %38,4'ünün aylık geliri 1000 TL'den az iken, %24,8'inin aylık geliri 1000-1602 TL, %13,4'ünün 1603-2499 TL arası, %16,7'sinin 2500-3999 TL arası, %6,7'sinin 4000 TL ve üzeri aylık geliri vardır.
- Araştırmaya katılanların %12'si Malatya/Darende merkezde ikamet ederken, %11,8'i Malatya/Darende/Heyiketeği, %10,5'i Malatya/Darende/Yeşiltaş, %9'u K.Maraş/Elbistan, %6,5'i Malatya/Darende/Balaban, %5,3'ü

Malatya/Darende/Hisarcık, %3,5'i K.Maraş/Afşin, %2,8'i Malatya/Darende/Başkaya, %2,5'i Malatya/Darende/Hacıderviş'te ikamet etmektedir. Katılımcıların %36,3'ü ise bunların dışındaki yerlerde ikamet etmektedir.

Şekil 3.1. Araştırmaya Katılanların Nereli Olduklarına İlişkin Bilgiler

Araştırmaya katılanlara Nerelisiniz? Sorusu yöneltildiğinde katılımcıların %36,9'u Darende merkez, %19,1'i Kahramanmaraş, %9,5'i Yeşiltaş mahallesi, %8,8'i Malatya merkez, %5,5'i Balaban mahallesi, %5,3'ü Hisarcık mahallesi, %2,8'i de Başkaya mahallesi cevabını vermiştir.

Tablo 3.2. Yerel Halka Göre, Darende'nin Turistik Yerlerinin Önem Sırasına Göre Dağılımı

Darende'nin En Önemli Turistik Yerleri	1. Önem		2. Önem		3. Önem	
	F	%	F	%	F	%
Somuncu Baba Külliyesi	258	65	69	17	26	7
Günpınar Şelalesi	62	16	167	42	70	18
Tohma Kanyonu	31	8	42	11	78	20
Zengibar Kalesi	11	3	43	11	41	10
Hasan Gazi Türbesi ve Şehitlik Anıtı	8	2	32	8	89	22
Kudret Havuzu	8	2	12	3	28	7
Abdurrahman-i Erzincani Camii ve Külliyesi	6	2	6	2	19	6
Bozulmamış Kırsal Hayat Tarzı	3	1	2	1	4	1
Aslantaşlar	2	1	0		5	1
Yusufoğlu Bedesteni	2	0	3	1	0	0
Darende'nin Eski Kerpiç Evleri	1	0	7	2	6	2
İlçede Yapılan Festivaller	1	0	1	1	11	4
Medișeyh Türbesi	1	0	2	1	6	2
Toplam	394	100	386	100	383	100

Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğuna göre Darende'nin en önemli turistik çekiciliği Somuncu Baba Külliyesi'dir. Günpınar Şelalesi, Tohma Kanyonu, Zengibar Kalesi, Hasan Gazi Türbesi ve Şehitlik Anıtı Darende'nin diğer önemli turistik yerleri olarak görülmektedir.

Tablo 3.3. Araştırmaya Katılanların Kırsal Turizme Yönelik Görüşleri

Yukarıdaki grafikte kırsal turizme yönelik ifadelerin ortalama katılım düzeyi gösterilmiştir. En düşük katılımın 1 (kesinlikle katılmıyorum), en yüksek katılımın 5 (kesinlikle katılıyorum) puan verilerek değerlendirildiği ölçekte aritmetik ortalama puanlar 1-5 arasındadır. Buna göre;

En yüksek katılım gösterilen maddeler;

- Yöremize turistlerin geldiğini görmek beni mutlu eder (4,19).
- Turizm yöremizdeki halkın gelirlerini arttıracaktır (4,15).
- Turizm yöremizdeki işgücünü çoğaltacaktır (4,12).
- Turizm yöremizdeki küçük işletmelere fayda sağlayacaktır (4,10).
- Turizm yöremizin sosyal ve kültürel yönden gelişimine önemli katkı sağlayacaktır (4,05).

En düşük katılım gösterilen maddeler;

- Devletin kırsal turizme yönelik verdiği teşvik ve eğitim yeterlidir (2,63).
- Turizm yöremizdeki suç olaylarında artışa sebep olur (2,70).
- Kırsal turizmin gelişmesi halinde evimin birkaç odasını turistlerin kullanımına açarım (2,74).
- Kırsal turizm yöredeki yerel haktan çok yabancılar için iş fırsatları yaratacaktır (2,88).
- Yöremize gelen zengin turistlerin yaşam biçimi kültürümüzü bozar (2,89).
- Turizm yöremizdeki geleneksel kültür ve yerel adetlerde yozlaşmaya sebep olur (2,97).
- Kırsal turizm gelecekte yöremizde bulunan doğal kaynaklarımızın ve çevremizin tahrip olma riskini arttıracaktır (2,99).

3.5.3. Hipotez Testleri

Hipotez testi, önceden belirlenmiş bir ana kütle parametresinin elde edilen örneklem kütlenin parametresi ile karşılaştırıp test edilmesidir. Eğer örneklem istatistiği, test edilen parametrik değere yakın ise hipotez doğru olarak kabul edilir, reddedilmez. Fakat örneklem istatistiği test edilen parametrik değerden çok farklı ise hipotez kabul edilmez, hipotez reddedilir.

T ve Anova (Varyans) testi, hipotez testleri arasında en yaygın olarak kullanılan yöntemlerdir. T testi ile iki grubun ortalamaları karşılaştırılarak aralarındaki farkın rastlantısal mı yoksa istatistiksel mi olarak anlamlı olduğuna karar verilir. Eğer ikiden fazla grubu karşılaştıracaksak F (Varyans) testi uygulanır. F ve t testi için oluşturulan yokluk ve alternatif hipotezleri aşağıdaki gibidir.

H₀: Ortalamalar arasında anlamlı farklılık **yoktur.**

H_A: Ortalamalar arasında anlamlı farklılık **vardır.**

%95 güven düzeyinde yapılan t ve F testlerinde anlamlılık değeri $p < 0,05$ ise **H_A** hipotezi kabul edilir. Yani, ortalamalar arasında anlamlı farklılık vardır denilir. Eğer $p > 0,05$ ise **H₀** hipotezi kabul edilir. Yani, ortalamalar arasında anlamlı farklılık yoktur denilir (Kalaycı, 2010: 131).

Buna göre araştırmaya katılanların turizme yönelik algılarının, demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini test eden T ve F testleri aşağıda tablolar şeklinde gösterilmiştir.

3.5.4. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Örneklemen Tanımlayıcı Değerlerine Göre Farklılığın İncelenmesi

Tablo 3.4. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Eğitim Durumuna Göre Farklılığının İncelenmesi

Eğitim Durumu	Kişi Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık (P)
İlkokul	88	3,6642	,50522	5,719	0,001
Ortaokul	31	3,5019	,47869		
Lise	219	3,4379	,54109		
Üniversite/Yüksek Lisans	61	3,6562	,38981		
Toplam	399	3,5262	,51718		

H₀: Katılımcıların eğitim durumuna göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık yoktur.

H_A: Katılımcıların eğitim durumuna göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık vardır.

Üniversite/yüksek lisans (3,65) ve ilkokul eğitime sahip olanların (3,66) kırsal turizm yönelik katılım düzeyi diğer eğitim grubunda olanlara göre daha yüksek, lise

eğitimine sahip olanların ise katılım düzeyi (3,43) diğer eğitim grubunda olanlara göre daha düşüktür. Anlamlılık değerinin $p=0,001<0,05$ olmasından dolayı aradaki fark anlamlıdır. Yani, Katılımcıların **eğitim durumuna göre** kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık **vardır**. Lise öğrencilerinin bir bölümü Darende'nin turistik kaynaklarını yeterince tanımayan Kahramanmaraşlı öğrencilerden oluşmaktadır. Bu nedenle bu öğrencilerin katılım oranları diğer gruplara göre düşüktür.

Tablo 3.5. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Cinsiyete Göre Farklılığının İncelenmesi

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	t	Anlamlılık (P)
Erkek	255	3,51	,54838	-0,853	0,394
Kadın	141	3,55	,47946		
Toplam	396	3,53	,51435		

H₀: Katılımcıların cinsiyet durumuna göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık yoktur.

H_A: Katılımcıların cinsiyet durumuna göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık vardır.

Kırsal turizme yönelik görüşlerin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla yapılan t testi sonucunda anlamlılık değeri $p=0,394>0,05$ bulunmuştur. Bu değer ortalamalar arasında anlamlı fark olmadığını göstermektedir. Yani, katılımcıların **cinsiyet durumuna göre** kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık **yoktur**.

Tablo 3.6. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Medeni Duruma Göre Farklılığının İncelenmesi

Medeni Durum	Kişi Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	t	Anlamlılık (P)
Evli	182	3,6149	,45304	3,243	0,001
Bekâr	215	3,4478	,55645		
Toplam	397	3,5313	,52322		

H₀: Katılımcıların medeni durumuna göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık yoktur.

H_A: Katılımcıların medeni durumuna göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık vardır.

Evli olanların kırsal turizme yönelik katılım düzeyi (3,61) bekar olanlara göre (3,44) daha yüksek düzeydedir. Anlamlılık değerinin $p=0,001<0,05$ olmasından dolayı aradaki fark anlamlıdır. Yani, katılımcıların **medeni durumuna göre** kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık **vardır**.

Tablo 3.7. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Çocuk Sayısına Göre Farklılığının İncelenmesi

Çocuk Sayısı	Kişi Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık (P)
0	219	3,47	,56587	1,035	0,409
1	18	3,65	,32348		
2	35	3,51	,39749		
3	52	3,59	,50586		
4	32	3,54	,45643		
5	13	3,74	,59241		
6	17	3,66	,42884		
7	7	3,71	,70830		
8	4	3,46	,67850		
Toplam	397	3,53	,52780		

H₀: Katılımcıların sahip olduğu çocuk sayısına göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık yoktur.

H_A: Katılımcıların sahip olduğu çocuk sayısına göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık vardır.

Kırsal turizme yönelik görüşlerin katılımcıların çocuk sayısına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla yapılan F testi sonucuna göre anlamlılık değeri $p=0,409>0,05$ bulunmuştur. Bu değer ortalamalar arasında anlamlı fark olmadığını göstermektedir. Yani, katılımcıların sahip olduğu **çocuk sayısına göre** kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık **yoktur**.

Tablo 3.8. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Ailedeki Birey Sayısına Göre Farklılığının İncelenmesi

Birey Sayısı	Kişi Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık (P)
1	5	3,25	,50306	1,282	0,245
2	23	3,73	,47835		
3	41	3,60	,42058		
4	92	3,53	,49944		
5	96	3,56	,55212		
6	82	3,45	,52470		
7	27	3,55	,55012		
8	10	3,35	,55935		
9	5	3,21	,53336		
10	4	3,51	,54595		
Toplam	385	3,53	,51758		

H₀: Kırsal turizme yönelik görüşler ailedeki birey sayısına göre anlamlı farklılık göstermez.

H_A: Kırsal turizme yönelik görüşler ailedeki birey sayısına göre anlamlı farklılık gösterir.

Kırsal turizme yönelik görüşlerin katılımcıların ailesindeki birey sayısına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla yapılan F testi sonucuna göre anlamlılık değeri $p=0,245>0,05$ bulunmuştur. Bu değer ortalamalar arasında anlamlı fark olmadığını göstermektedir. Yani, kırsal turizme yönelik görüşler **ailedeki birey sayısına** göre anlamlı farklılık **göstermez**.

Tablo 3.9. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Mesleğe Göre Farklılığının İncelenmesi

Meslek	Kişi Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık (P)
Çiftçi	86	3,6391	,45495	2,723	0,013
Esnaf	38	3,5411	,50455		
Memur	30	3,5827	,34656		
İşçi	25	3,5728	,49404		
Öğrenci	171	3,4111	,56161		
Ev Hanımı	10	3,6270	,48536		
Diğer	36	3,6597	,51704		
Toplam	396	3,5243	,51732		

H₀: Katılımcıların mesleğine göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık yoktur.

H_A: Katılımcıların mesleğine göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık vardır.

Çiftçi (3,63), ev hanımı (3,62) ve diğer meslek grubunda çalışanların (3,65) kırsal turizme yönelik katılım düzeyi daha yüksek düzeyde iken öğrencilerin kırsal turizme yönelik katılım düzeyi (3,41) daha düşüktür. Anlamlılık değerinin $p=0,013<0,05$ olmasından dolayı aradaki fark anlamlıdır. Yani, Katılımcıların **mesleğine göre** kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık **vardır**.

Tablo 3.10. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Çalışma Durumuna Göre Farklılığının İncelenmesi

Çalışma Durumu	Kişi Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	t	Anlamlılık (P)
Çalışıyor	228	3,44	,55211	-4,166	0,000
Çalışmıyor	167	3,66	,46126		

H₀: Katılımcıların çalışma durumuna göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık yoktur.

H_A: Katılımcıların çalışma durumuna göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık vardır.

Herhangi bir işte çalışmayanların turizme yönelik katılım düzeyi (3,66) çalışanlara göre (3,44) daha yüksek düzeydedir. Anlamlılık değerinin $p=0,000<0,05$ olmasından dolayı aradaki fark anlamlıdır. Yani, katılımcıların **çalışma durumuna göre** kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık **vardır**.

Tablo 3.11. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın Gelir Durumuna Göre Farklılığının İncelenmesi

Gelir Durumu	Kişi Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık (P)
1000 TL'den az	138	3,56	,53188	0,614	0,653
1000-1602 TL	89	3,49	,52642		
1603-2499 TL	48	3,48	,55205		
2500-3999 TL	60	3,60	,54048		
4000-5999 TL	19	3,58	,40790		
Toplam	354	3,54	,52793		

H₀: Katılımcıların gelir durumuna göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık yoktur.

H_A: Katılımcıların gelir durumuna göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık vardır.

Anlamlılık değerinin $p=0,653>0,05$ olmasından dolayı ortalamalar arasında anlamlı farklılık yoktur. Yani, katılımcıların **gelir durumuna göre** kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık **yoktur**.

Tablo 3.12. Kırsal Turizme Yönelik Bakışın İkamet Yerine Göre Farklılığının İncelenmesi

İkamet Yeri	Kişi Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık (P)
Malatya/Darende	47	3,30	,58063	2,602	0,006
Malatya/Darende/Heyiketeği	47	3,61	,41555		
Malatya/Darende/Yeşiltaş	42	3,64	,47202		
Kahramanmaraş/Elbistan	36	3,41	,56484		
Malatya/Darende/Balaban	26	3,59	,34324		
Malatya/Darende/Hisarcık	21	3,59	,45635		
Kahramanmaraş/Afşin	14	3,30	,62817		
Malatya/Darende/Başkaya	11	3,59	,39912		
Malatya/Darende/Hacıderviş	10	3,24	,62955		
Diğer	145	3,59	,54897		
Toplam	399	3,53	,52773		

H₀: Katılımcıların ikamet yerine göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık yoktur.

H_A: Katılımcıların ikamet yerine göre kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık vardır.

Malatya/Darende/Yeşiltaş'ta ikamet edenlerin turizme yönelik katılım düzeyi (3,64) diğer yerlerde ikamet edenlere göre daha yüksek düzeyde, Malatya/Darende/Hacıderviş'te ikamet edenlerin turizme yönelik katılım düzeyi (3,24) diğer yerlerde ikamet edenlere göre daha düşük düzeydedir. Anlamlılık değerinin $p=0,006<0,05$ olmasından dolayı katılım düzeyleri arasındaki fark anlamlıdır. Yani, katılımcıların **ikamet yerine göre** kırsal turizme bakış açısında anlamlı farklılık **vardır**.

“Darende’de Kırsal Turizmle İlgili Sorunlar Nelerdir?” Sorusuna Darende halkı şu yanıtları vermiştir;

- Darende’nin en büyük sorununun tanıtım eksikliğidir, Darende yeterince tanıtılmamaktadır.
- Yerel yönetimler konuya gereken ilgiyi göstermemekte ve turizmle ilgili çalışmalar yetersiz kalmaktadır.

- Altyapı ve üstyapı yetersizdir.
- Göç probleminin devam etmesi turizmi de olumsuz olarak etkilemektedir.
- Ormanlık alanlar yetersiz düzeydedir.
- Darende esnafına göre turistlerin sadece turistik alanları ziyaret etmektedir. Bu nedenle ilçe merkezindeki küçük işletmelere yeterlioranda fayda sağlamamaktadır.
- Turizm sezonunda fiyatlar fazla yükselmektedir.
- Doğu Anadolu’da yaşanan terör olayları bölgenin güvenliğiyle ilgili algıyı zayıflatmaktadır.

“Darende’de kırsal turizmin geliştirilmesi için neler yapılmalıdır?” Sorusuna ise:

- Altyapı ve üstyapı iyileştirilmelidir. Tarihi yapılar korunmalı ve bunlara yönelik belediye hizmetleri arttırılmalıdır.
- Yerel ve yabancı medya aracılığıyla ilçenin tanıtımının yapılması gerekmektedir.
- Farklı bütçelere hitap eden turistik tesisler açılmalıdır.
- Kampçılık, yamaç paraşütü, açık hava sineması gibi turistik etkinlikler arttırılmalı.
- Acenteler, yöre için paket turlar düzenlemelidir.
- Sinema, alışveriş merkezi, park ve piknik alanları gibi yerler açılmalıdır.
- Turistik çekiciliklerin çevre düzenlemesi yapılmalıdır.
- Ağaçlandırma çalışmaları arttırılmalı
- Bir turizm enformasyon merkezi kurulmalı ve rehber eşliğinde turistik yerler gezdirilmelidir.
- Halka turizmle ilgili eğitimler verilmesi gerekmektedir.
- Zengibar kalesi bir turistik çekicilik olarak değerlendirilmeli ve çevre düzenlemesi yapılmalıdır.
- Bireysel aracıyla gelenler için turistik yerlere otoparklar yapılmalı
- Darende kırsal turizmini tanıtan ve rezervasyon yapılabilecek bir internet sayfası oluşturulmalı
- Turistler için turistik alanları yönlendirici ve tanıtıcı levhalar yapılmalı

SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm, ülkemizde 1980’lerde çıkarılan turizmi teşvik yasasıyla birlikte gelişme göstermiş, özellikle kıyı bölgelerinde oteller açılmış acentelerin paket turlar hazırlamasıyla çok sayıda turist ağırlamaya başlamıştır. Günümüzde ise Türkiye turist ağırlama noktasında ilk altı ülkeden biri durumundadır.

Kitle turizminin bu denli büyümesi ekonomik olarak olumlu seyrederken, çevreye ve insan kültürüne verdiği zarar zamanla anlaşılmaya başlanmıştır. Bu zararları en aza indirmek için turizm aktiviteleri çeşitlendirilmiş, sürdürülebilir turizm türleri ortaya çıkarılmıştır. Bu sürdürülebilir turizm anlayışına hizmet eden turizm türlerinden biri de kırsal turizmdir. Kırsal turizm çevreye ve insan kültürüne en az zararı verir; kırsal turizm çevrenin korunmasına dair bilinci kuvvetlendirir ve yöre halkının gelenek ve göreneklerinin yaşatılmasını sağlar. Ülkemizde yeni bir kavram olan kırsal turizm ilk olarak Avrupa’da uygulanmaya başlamıştır.

Kırsal turizm günden güne gelişmeye devam etmektedir ancak kırsal turizmde, belirli bir dizi önlem alınmadığı sürece kitle turizmi gibi çevreye ve insan kültürüne bazı zararları olabilmektedir. Bu nedenle bir yer kırsal turizme açılmadan önce bölgenin taşıma kapasitesi bilinmelidir.

Darende halkının kırsal turizme yönelik algı ve düşüncelerini araştırmayı amaçlayan bu çalışma, literatür tarama ve anket yöntemi kullanılarak tamamlanmıştır. Anketlerle elde edilen bilgiler SPSS programı aracılığıyla birtakım istatistiki verilere çevrilmiş ve bu veriler üzerinden Darende halkının kırsal turizme yönelik algılarına yorum getirilmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmakta birinci bölümde kırsal turizm açıklanmış, dünyada kırsal turizmin ne düzeyde olduğunu belirlemek için bazı ülkelerde kırsal turizmin durumu araştırılmıştır. Daha sonra kırsal alanlarda yapılan turizm türleri üzerinde durulmuş, kırsal turizmin etkileri ve kırsal turizmin özellikleri açıklanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde Darende’nin tarihi, coğrafi yapısı, iklimi gibi turizme etki edecek unsurlar araştırılmış Darende’de bulunan turistik çekicilikler ele alınmış, bu turistik çekicilikler yerinde gözlemlenerek fotoğraflanmıştır. Üçüncü bölümde ise araştırmanın problemi, amacı, yöntemi belirtilmiş, sahada 3 hafta kalınarak yapılan

anket sonuçları SPSS programıyla birtakım istatistiksel verilere dönüştürüldükten sonra sonuç ve yorumlamalar yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bilgilere göre:

Ankete katılanların büyük çoğunluğunu 16-18 yaş arası insanların oluşturduğu görülmektedir (37,8). Bunu 40-49, 50-59 yaş grupları takip etmektedir. Katılımcıların önemli bir kısmı gençlerden oluşmaktadır. Gençlerin ankete katılmada daha istekli olmaları bunda etkindir. Ankete katılanların % 54,9'u lise mezunu, %22,1'i ilkokul mezunu ve %15,3'ünün ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların %64,4'ünü erkekler, %35,6'sını ise kadınlar oluşturmaktadır. Kadınların çoğunlukla ev hanımı olmaları ve ankete katılmada çekimser olmaları kadın katılımcı sayısını düşürmüştür.

Araştırmaya katılanların %43,2'sini öğrenciler, %21,7'sini de çiftçiler oluşturmaktadır. Katılımcıların %9,6'sı esnaf,%7,6'sı memur,%6,3'ü işçi, %2,5'i ev hanımı ve %9,1'i de diğer meslek gruplarında çalışmaktadır. İlçede turizm sektöründe çalışan sayısı çok azdır. Bu da hizmet sektörünün yeteri kadar gelişmediğinin bir göstergesidir. Araştırmaya katılanların %57,6'sı herhangi bir işte çalışırken, %42,4'ü ise herhangi bir işte çalışmamaktadır. Çalışmayanların oranının bu kadar yüksek olması, insanların çoğunlukla kayısı üreticiliğiyle ilgilenmeleri ve üç-dört ay kadar çalışıp diğer zamanlarını değerlendirememesinden kaynaklanmaktadır. Araştırmaya katılanların %38,8'inin gelir kaynağını ziraat oluşturmaktadır. Bölgedeki kayısı üreticiliği bu zirai gelirlerin başında yer almaktadır. %28,1'inin gelir kaynağını hizmet sektörü, %17,2'sinin işçilik, %10,3'ünün esnaflık/tüccarlık, %5,6'sının emekli geliri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanların %38,4'ünün aylık geliri 1000 TL'den azdır. Bunun temel nedeni araştırmaya katılanların %43,2'lik kısmının öğrencilerden oluşmasıdır. %24,8'inin aylık geliri asgari ücretinde arasında bulunduğu 1000-1602 TL'lik dilimdedir. %13,4'ünün 1603-2499 TL arası, %16,7'sinin 2500-3999 TL arası, %6,7'sinin 4000 TL ve üzeri aylık geliri vardır. Buradan halkın gelirlerinin çoğunlukla asgari ücret ve altında olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılanların %12'si Malatya/Darende merkezde ikamet ederken, %11,8'i Malatya/Darende/Heyiketeği,%10,5'i Malatya/Darende/Yeşiltaş, %9'u K.Maraş/Elbistan, %6,5'i Malatya/Darende/Balaban, %5,3'ü Malatya/Darende/Hisarcık, %3,5'i K.Maraş/Afşin, %2,8'i Malatya/Darende/Başkaya, %2,5'i

Malatya/Darende/Hacıderviş'te ikamet etmektedir. Katılımcıların %36,3'ü ise bunların dışındaki yerlerde ikamet etmektedir. İlçeye okuma amaçlı gelen Kahramanmaraşlı öğrencilerin bulunması ve ticaret amaçlı İstanbul'a giden insanların yılın yarısını İstanbul'da diğer yarısını da Darende'de geçirmesinden dolayı ikamet yerleri çeşitlilik göstermiştir.

Darende Halkının Kırsal Turizmle İlgili Başlıca Düşünceleri;

- Darende Halkına Yöneltilen “Yöremize turistlerin geldiğini görmek beni mutlu eder” önermesine halk 5 üzerinden 4,19'luk bir katılım göstermiştir. Yani halkın büyük çoğunluğu turistlerin gelmesini istemektedir.
- Darende halkı, “Turizm yöremizdeki halkın gelirlerini arttıracaktır” önermesine 5 üzerinden 4,15'lik katılım göstermiş, “Turizm yöremizdeki işgücünü çoğaltacaktır” önermesine 4,12'lik katılım göstermiş, “Turizm yöremizdeki küçük işletmelere fayda sağlayacaktır” önermesine ise 4,10'luk bir katılım göstermiştir. Bu verilerden, halk turizm faaliyeti ile küçük işletmelerin de fayda sağlayacağını, bununla birlikte ek istihdam oluşacağını ve halkın gelirlerinin artacağını düşünmektedir ancak ilçe merkezinde esnaf yapılan görüşmelerde, esnaf turizmin kendilerine fayda sağlamayacağını, turistlerin sadece turistik alanlara gittiklerini ve şehir merkezine gelmediklerini iletmişlerdir. İlçe merkezindeki küçük işletmelerin de turizmden yararlanabilmesi sağlanmalıdır. İlçe merkezinde açılacak bir turizm enformasyon merkezi turistlerin ilk olarak buraya gelmelerini sağlayacaktır. Bunun dışında bir botanik park, piknik alanı veya benzeri bir çekicilik kurularak turistler ilçe merkezine gelmeleri sağlanmalıdır.
- Darende halkı “Turizm yöremizin sosyal ve kültürel yönden gelişimine önemli katkı sağlayacaktır” önermesine 5 üzerinden 4,05'lik katılım göstermiştir. Yapılan gözlemlerde genç olan insanlar turizmin sosyal ve kültürel yönden olumlu katkı sağlayacağını düşünürken; elli yaş üstü kişilerin turistlerin kültürlerine zarar vereceklerini düşünmektedirler. Bunda yaşlı insanların geleneksele olan bağlılığı; gençlerin ise yeniliklere açık olması önemli rol oynamaktadır. Yaşlıların öngörülerini için bölgenin taşıma kapasitesi araştırılmalı ve kültürel kimliğe zarar vermeyecek kadar turist alınmalıdır.

- Darende Halkı “Devletin kırsal turizme yönelik verdiği teşvik ve eğitim yeterlidir” önermesine 5 üzerinden 2,63’lük katılım göstermiştir. Yani katılmamaktadır. Malatya ili kırsal turizm için desteklenen illerden biridir ancak halk bu desteklerden yeteri kadar yararlanamamaktadır. Bunun sebebi teşvikler konusunda halkın bilgilendirilmemesi ve halkın turizm konusunda bilgi eksikliğidir. Bu noktada halk bölgesel kalkınma ajansları aracılığıyla turizm ve teşvikler hakkında bilgilendirilmeli, yeni girişimler için halk cesaretlendirilmelidir.
- Darende halkı “Turizm yöremizdeki suç olaylarında artışa sebep olur” önermesine 5 üzerinden 2,70’lik katılım göstermiştir. Halk turistlerin suç olaylarında artışa sebep olmayacağını düşünmektedir.
- Darende halkı “Kırsal turizmin gelişmesi halinde evimin birkaç odasını turistlerin kullanımına açarım” önermesine 2,74’lik katılım göstermiştir. Halk kendi evinin birkaç odasını turistlere açmayı düşünmemektedir. Ancak bir çiftlik işletmesi açabileceklerini belirtmişlerdir. Bunun için halk turistlerin konaklayabileceği, çiftlik açmaları konusunda desteklenmelidir.
- Darende halkı “Kırsal turizm yöredeki yerel haktan çok yabancılar için iş fırsatları yaratacaktır” önermesine 2,88’lik katılım göstermiştir. Yani halk kırsal turizmin yöre dışındaki kişilerden çok kendilerine iş fırsatları yaratacağını düşünmektedirler.
- Darende halkı “Yöremize gelen zengin turistlerin yaşam biçimi kültürümüzü bozar” önermesine 5 üzerinden 2,89’luk, “Turizm yöremizdeki geleneksel kültür ve yerel adetlerde yozlaşmaya sebep olur” önermesine 2,97’lik katılım göstermiştir. Yani turistlerin kendi kültürlerine zarar vermeyeceğini, geleneksel adetlerde yozlaşmaya sebep olmayacağını düşünmektedir.
- Darende halkı “Kırsal turizm gelecekte yöremizde bulunan doğal kaynaklarımızın ve çevremizin tahrip olma riskini arttıracaktır” önermesine 2,99’luk katılım göstermiştir. Halk turistlerin bilinçli olacağını ve çevreye zarar vermeyeceğini düşünmektedir.
- Darende Halkına yöneltilen Darende’de kırsal turizmle ilgili sorunlar nelerdir sorusuna halk, Darende’nin en büyük sorununun tanıtım eksikliği olduğunu belirtmiştir. Darende’nin tanıtımı yerel, ulusal ve uluslararası basın ve yayın

organları ile yapılmalı ve yöreye paket turlar hazırlanmalıdır. Darende’de yapılan festivallerin tanıtımı sağlanmalıdır.

- Turistik aktiviteler çeşitlendirilmelidir. Örneğin Arızgeben mevki yamaç paraşütü için çok elverişli bir yerdir fakat yeterince kullanılmamaktadır. Dinek, Yeşiltaş, Hisarcık gibi mahallelerde trekking ve hiking için oldukça elverişli alanlar mevcuttur. Tohma çayı kenarında kamp yapılabilecek çok sayıda alan mevcuttur ve bu çayda olta balıkçılığı yapılabilmektedir.
- Darende’de küçük kapasiteli şehir otelleri bulunmaktadır ancak nitelikli, turistik çekiciliklere yakın, çevreyle uyumlu ve küçük ölçekli konaklama tesisleri bulunmamaktadır. Bu turistik çekiciliklere yakın çevreyle uyumlu kırsala özgü turistik tesisler açılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ahişaoğlu, S., Çeltek, E. (2006). *Sürdürülebilir Kırsal Turizm*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ahmadova, S. ve Akova, O.(2016). “Türkiye’de Organik Ekoturizm Çiftlikleri Üzerine Bir Araştırma”. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 14-29.
- Akay, B. ve Zengin, B. (2012). “Ekoturizm Kaynaklarının Geliştirilmesi: Doğu Marmara Bölgesi Örneği”. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 115-122.
- Akova, İ. (1995). “Akarsu Turizmi”. *Türk Coğrafya Dergisi*, 30, 393-407. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tcd/article/view/1074000440>, Erişim Tarihi: 01.02.2018
- Anonim (2010). “Adventure tourism development index. https://www.adventureindex.travel/docs/atdi_2010_report.pdf, Erişim Tarihi: 03.02.2018.
- Arıkan, R. (2004). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama*. Ankara: Asil Yayın.
- Arpacı, Ö., Zengin B. ve Batman, O. (2012). “Mağara Turizmi Potansiyeli ve Turizm Açısından Kullanılabilirliği”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 14 (23), 59-64. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/kmusekad/article/view/5000134249> Erişim Tarihi: 02.01.2018.
- Aydın, O. (2012). “AB’de Kırsal Turizmde İlk Beş Ülke ve Türkiye’de Kırsal Turizm”. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23),39-46.<http://earsiv.kmu.edu.tr/handle/11492/438> Erişim Tarihi: 26.11.2017.
- Bahçe, A.S., (2009). “Kırsal Gelişimde Kültür (Mirası) Turizmi Modeli” *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 1-12. <https://birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ckfinder/userfiles/17/files/DERG /25/112.pdf> Erişim Tarihi: 21.12.2017.

- Baykal, F. ve Toprak, M.A. (2010). “Kırsal Kalkınma ve Kırsal Turizm: Bozdoğan (Aydın) İçin Bir Araştırma”. Bozdoğan II (ed. S. Sürgevil). s. 41 82. Bozdoğan Belediyesi - yayını, İzmir.
- Breiling, M. (2005). “Rural Tourism: Experiences From Austria, Opportunities For Japan” *Japanese Rural Planning Society, Kinki Meeting, Awaji Landscape Planning and Horticultural Academy, Hokudan-cho, Hyogo.* <https://www.researchgate.net/publication/228518132>, Erişim Tarihi: 04.15.2018.
- Büyüktopçu, M.F. (2006). “Turizme Açılan Mağaralarda Kullanılan Yapı Malzemelerinin Mağara Ekolojisine Olumsuz Etkisi”. *Türk Coğrafya Dergisi*, 47, 157-166.
- Cigna, A.A. ve Burri, E. (2000). “Development, Management And Economy of Show Caves”. *Int. J. SpeleoI*, 1(4) 2000, 1-27
- Civelek, C., Dalgın, T. ve Çeken, H. (2014). “Agro-Turizm ve Kırsal Kalkınma İlişkisi: Muğla Yöresindeki Agro-Turizm Alanlarında Bir Araştırma”. *Turizm Akademik Dergisi*, 1 (1), 15-28.
- Çakıcı, A. C. ve Harman, S.(2006). “Kuş Gözlemciliğinin Önemi: Türkiye’de Kuş Gözlemcilerin Profili”. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 17(2), 161-168.
- Çavuş, A. ve Altaş, N. (2011). “Trabzon’da Gelişmekte Olan Bir Turizm Merkezi: Kayabaşı Yaylası”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 15(23),203-222.
- Çolak, O. (2009). *Turistik Ürün Çeşitlendirme Kapsamında Kırsal Turizm Ve Kırsal Turizm İşletmeciliği: Şirince Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi)Aydın: Adnan Menderesi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Daş, C. ve Korkmaz M. (1997). *Antalya-Belek Yöresinde Ekolojik Peyzaj Planlama Model Çalışması Turizm ve Çevre*, Ankara: Oleyis Vakfı Yayınları.
- Demirtaş, N. (2011). *Turizm ve Çevre* [Elektronik Sürüm]. Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları. acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/31352/Turizm_ve_cevre.pdf, Erişim Tarihi: 02.03.2018.

- Doğanay, H., Zaman, S., (2013). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Doğaner, S. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitapevi
- Emiroğlu, B. D. (2013). *Kazdağı Yöresinde Yaşayan Yerel Halkın Kırsal Turizme Bakış Açısının Değerlendirilmesi: Adatepe ve Mehmetalan Köyleri Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fleischer, A ve Pizam, A. (1997). "Rural Tourism in İsrail". *Tourism Management*, 18(6), 367-372. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261517797000344> Erişim Tarihi: 18.11.2017.
- Gartner, W.C. (2005). "A Perspective On Rural Tourism Development", *Regional Analysis And Policy*, 35(1), 33-42. <https://ageconsearch.umn.edu/bitstream/132301/2/05-1-3.pdf> Erişim Tarihi: 13.02.2018.
- Gezer, İ., Polat, İ., Erkuş, H. ve İskenderoğlu, L. (2013). *Darende Gelecek Stratejileri Raporu (Rapor No:7)* Malatya: Bilsam
- Giritoğlu, İ., Olcay, A. ve Özekici, Y.K. (2015). "Bir Turizm Çeşitliliği Olarak Festival Etkinliliğinin Sınıflandırılması: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme" *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 306-323. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/273497> Erişim Tarihi: 25.01.2018.
- Gülcan, B. (2004). Macera Turizminin Kapsamı ve Macera Turizminde Kara Riski". *Gazi Üniversitesi Ticaret Ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 1, 18-38.
- Gündüz, H. (2017). "Yerel Halkın Gözüyle Turizmde Sürdürülebilirlik: Golf Turizm Örneği", *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 18-36. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/341409> Erişim Tarihi: 16.02.2018
- Haberal, H. (2015). *Turizmde Alternatif Ekolojik Turizm-Doğa Turizmi-Kırsal Turizm-Yayla Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hall, D. ve Roberts, L. (2001). *Rural Tourism And Recreation: Principles to practice*. New York: Cabi Publishing.

- Hall, D., Kirkpatrick, İ. ve Mitchell M. (2005). *Rural Tourizm And Sustainable Business* [Elektronik Sürüm].Toronto: Channel View Publications.
- Kalaycı, Ş.,(2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Kandel, W. A. and Brown, D. L. (Eds.). (2006). *Population Change And Rural Society* [Elektronik Sürüm]. Dordrecht: Springer
- Karakaya, A.G. (2017). *Dalaman ve Fethiye Yöresindeki Hayvancılık İşletmelerinin Agro-Turizm Potansiyeli*. (Yüksek Lisans Tezi) Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootečni Anabilim dalı.
- Karakuzu, Z. (2002). “Cehennemağzı (Kdz.Ereğli) Mağaralarının Turizm Coğrafyası Açısından Önemi”. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(28-29), 227-243. <http://dergipark.gov.tr/ataunisosbd/issue/2795/37615> Erişim Tarihi: 02.11.2017.
- Karlı, A. ve Karsan, B. (2016). “Türkiye’de Kırsal Yoksulluğun Genel Bir Değerlendirmesi: Isparta İli Sütçüler İlçesi Örneği”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 21(2), 168-181.
- Kerlinger, P. (1993). “Birding Economics And Birder Demographics Studies As Conservation Tools”. General Technical Report (GTR), 32-38.
- Kısa Ovalı, P. (2007). “Kitle turizmi ve Ekolojik Turizmin Kavram, Mimari ve Çevresel Etkiler Bakımından Karşılaştırılması”. *Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-dergisi*, 2(2), 64-79.
- Kiper, T. ve Özdemir, G. (2012). *Tourism Planning in Rural Areas and Organization Possibilities, Landscape Planning*, Dr. Murat Ozyavuz (Ed.), ISBN: 978-953-51-0654-8, In Tech, Available from: <http://www.intechopen.com/books/landscape-planning/tourism-planning-in-rural-areas-and-organizationpossibilities>, Erişim Tarihi: 14.01.2018.
- Knight, R. L. ve Gutzwiller, K. J. (1995). *Wildlife andre creationist coexistencet hrough management and research*. Washington: Island Press.

- Koçoğlu, P. (2008). *Ekoturizmin sürdürülebilir Turizm Politikasındaki Yeri: Dünyadaki Ekoturizm Destinasyonlarının İncelenmesi*. (Uzmanlık Tezi). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü.
- Kutukiz, D., Uslu A., Öztürk B., Özdek E. ve Derinkök A.E. (2016). “Kırsal Yoksulluğun Giderilmesinde Kırsal Turizmin Yeri ve Bir Uygulama”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(47), 899-908. http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt9/sayi47_pdf/6iksisat_kamu_isletme/kutukiz_dogan.pdf Erişim Tarihi: 10.10.2017
- Mansuroğlu, S. ve Baytekin, C. (2011). “Akseki (Antalya) ilçesinin turizm ve rekreasyon potansiyelinin peyzaj planlama ilkeleri doğrultusunda belirlenmesi” *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 24(2), 79-86. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/18006> Erişim Tarihi: 24.10.2017.
- Olçay, A. (2008). “Türk Turizminde Eğitimin Önemi”. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 383-390.
- Öge, S. (2015). *Medikal Turizmin Ekonomik Önemi*. (Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öz, M. A., (2001). *İslam Öncesinden Günümüze Darende Tarihinden Kesitler*. Ankara: Somuncu Baba Basın-Yayıncılık Ltd. Şti.
- Özçatalbaş, O. (2006). “Türkiye’de Kırsal Turizm Potansiyeli ve Geliştirme Olanakları” [Bildiri] *TMMOB, Turizm ve Mimarlık Sempozyumu Bildiri Kitabı* (04.2006), Antalya
- Özdemir, M., (2011). “Türkiye’de Turizmin Başlaması: Osmanlı’da Sanayileşme Çabaları: Sergi-İ Umum-i Osmanî (1863 İstanbul Uluslararası Sergisi)”, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 87-90. https://www.anatoliajournal.com/atad/depo/dergiler/Cilt22_Sayi1_Yil2011_1322909476.pdf Erişim Tarihi: 12.01.2018.
- Özer, B. (2015). *Örf ve Adetleriyle Darende*. Adana: Aksu Reklam ve Matbaacılık.
- Özkan, E. (2007). *Türkiye’de Kırsal Kalkınma Politikaları ve Kırsal Turizm*. (Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Sarı, C. (2016). “Antalya’da Fuarlar, Festivaller ve Yayla Şenliklerinin Alternatif Turizmin Gelişmesindeki Rolü”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 95-111.<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/makusobed/article/viewFile/1098001301/5000170362> Erişim Tarihi: 02.03.2018.
- Sevinç, G. (2008). *Türkiye’de Kırsal Yapı ve Kırsal Kalkınma Politikaları: Şanlıurfa Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosoyal Bilimler Enstitüsü.
- Sevindi, C. (2013). “Ekoturizm ve Kuş Gözlemciliği Açısından Kuyucuk Gölü Kuş Cenneti (Arpaçay-Kars)”. *Türk Coğrafya Dergisi*, 61, 63-76.
- Sidali K.L. (2011). “A Sideways Look At Farm Tourism In Germany And InItaly”. In: Sidali K., Spiller A., Schulze B. (eds) *Food, Agri-Culture And Tourism*. Springer, Berlin, Heidelberg
- Soykan, A., Efe, R., Sönmez, S., Cürebal, İ. (2008). “Balıkesir İlinin Mağara Turizmi Potansiyeli”. *3.Ulusal Balıkesir Turizm Kongresi. Bildiriler Kitabı* (ss. 393-400). Balıkesir.
- Soykan, F. (1999). “Doğal Çevre ve Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü: Kırsal Turizm”. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 67-75. https://www.anatoliajournal.com/atad/depo/dergiler/Cilt10_Sayi1_Yil1999_1304939606.pdf, Erişim Tarihi: 11.02.2018.
- Soykan, F. (2003). “Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi İçin Önemi”. *Ege Coğrafya Dergisi*, 12(2003), 1-11. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ecd/article/view/5000115545> Erişim Tarihi: 25.02.2018.
- Soykan, F. (2004). *Kırsal Alanların Turizm Potansiyelinin Saptanması Ve Şirince Köyü’ne (İzmir) Uygulanması*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Şenol, F. (2008). *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi: Kamp ve Karavan Turizmi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Şit, M. (2016). “Türkiye’de Turizm Sektörünün İstihdama Katkısı”. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 7(1). 101-117. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/269300> Erişim Tarihi: 22.11.2017.
- Tang, I. (2017). “The Overview of the Origin and Research of Rural Tourism Development” [Kırsal Turizmin Gelişiminin Araştırması ve Kökenine Genel Bir Bakış]. Çev. *Advances in Intelligent Systems Research*, 156, 448-452. <https://www.atlantis-press.com/proceedings/meici-17/25885972>, Erişim Tarihi: 22.02.2018.
- Uçar, M., Çeken, H. ve Ökten, Ş. (2010). *Kırsal Turizm ve Kırsal Kalkınma (Fethiye Örneği)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uygur, S.M. ve Akdu, U. (2009). “Çiftlik Turizmi, Kırsal, Tarım ve Ekoturizminin Kavramsal Açıdan İrdelenmesi”. *Ticaret Ve Turizm Eğitim Fakültesi*, 1, 143-166.
- Yallagöz, T.D. (2010). *Alternatif Bir Turizm Çeşidi Olarak Kırsal Turizm: Çanakkale Bölgesi Ayvacık Yöresi Uygulaması* (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale: Çanakkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazgan, Ş. ve Kadanalı, E. (2012). “Ağrı İlinin Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi”. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22), 5-10. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/107284> Erişim Tarihi: 11.10.2017.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Amerika’da Kırsal Turizm, (https://www.ustravel.org/system/files/media_root/document/Research_Fact-Sheet_US-Travel-and-Tourism-Overview.pdf), Erişim Tarihi: 15.12.2018.
- Amerika’da Kırsal Turizm, <http://www.discovernavajo.com/>, Erişim Tarihi: 23.12.2018.
- Amerika’da Kırsal Turizm, <http://www.discovernavajo.com/stay-in-a-hogan.aspx> Erişim Tarihi, 23.12.2018.
- Av Turizmi, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9874/av-turizmi.html>, Erişim Tarihi: 27.03.2018.

Avusturya’da Kırsal Turizm, BMWA, Federal Ministry of Economics and Labour of the Republic of Austria. (August, 2001). The Potentials of Ecotourism in Austria. www.cipra.org/en/pdfs/101 Erişim Tarihi: 02.12.2018.

Darende Fiziki Haritası, http://cografyaharita.com/haritalarim/4mdogu_anadolu_bolgesi_fiziki_haritasi2.png, Erişim Tarihi: 14.02.2018

Darende Günpınar Şelalesi, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/malatya/gezilecekyer/gunpinar-selalesi>, Erişim Tarihi: 02.03.2018

Darende Hüseyinpaşa Hamamı, <http://www.darende.gov.tr/huseyinpasa-hamami>, Erişim Tarihi: 16.03.2018

Darende iklimi, <https://tr.climate-data.org/location/50820/https://tr.climate-data.org/location/50820/>, Erişim Tarihi: 01.02.2018

Darende Maşattepe Tümülüsü, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/malatya/kulturenvanterisit/masattepe-tumulusu>, Erişim Tarihi: 12.03.3018

Darende Ozan Anıt Mezarı, <http://www.darende.gov.tr/ozan-anit-mezari>, Erişim Tarihi:26.04.2018

Darende Somuncu Baba Külliyesi, <http://www.somuncubaba.net/pdf/0164/www.somuncubaba.net-2014-06-0164.pdf>, Erişim Tarihi: 11.02.2018

Darende tarihi ve coğrafi yapısı, www.malatya.gov.tr Erişim Tarihi: 03.01.2018

Darende Yalnız Minareler, <http://www.darende.gov.tr/yanliz-minareler>, Erişim Tarihi: 01.04.2018

Darende Yusufpaşa Bedesteni, <http://www.darende.gov.tr/yusufpasa-bedesteni> Erişim Tarihi: 06.04.2018

Darende Yusufpaşa Bedesteni, <http://www.darende.gov.tr>, Erişim Tarihi:06.04.2018

İngiltere’de Kırsal Turizm, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/86109/Tourism_Feature_Report_Sep11.pdf, Erişim Tarihi:10.10.2018

İngiltere’de Kırsal Turizm, https://www.visitbritain.org/sites/default/files/vb-corporate/Documents-Library/documents/England-documents/dom_rural_t.pdf, Erişim Tarihi:11.12.2018.

- Kanoculuk, <https://www.msxlabs.org/forum/spor/9036-kanoing-kano-nedir-kano-sporu.html>, Erişim Tarihi: 23.01.2018.
- Kırsal Alanlarda Yapılabilen Turizm Çeşitleri: Orienteering, <http://www.besyo.org/oryantiring-nedir-kurallari-nedir-nasil-oyanir> Erişim Tarihi: 01.02.2018.
- Kırsal Alanlarda Yapılabilen Turizm Çeşitleri: Rafting, <http://wildwaterrafting.com/history-of-rafting/>, Erişim Tarihi:13.01.2018.
- Kuş Gözlemciliği, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10203/kus-gozlemciligi.html>, Erişim Tarihi: 10.03.2018.
- Mağara Turizmi, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10335/magara-turizmi.html>Erişim Tarihi:12.12.2018.
- Malatya İdari Haritası, www.cografyaharita.com, Erişim Tarihi: 16.02.2018
- Niagara şelalesi, <https://www.niagarafallstourism.com/info/media/tourism-research/>, Erişim Tarihi: 25.02.2018.
- Orienteering, <https://orienteeringusa.org/new-o/beginners-guide/event-types>, Erişim Tarihi: 12.12.2018.
- Orienteering, <https://www.athleticscholarships.net/other-sports-orienteering.htm>, Erişim Tarihi: 12.12.2018.

EKLER

EK 1. ANKET FORMU

Değerli katılımcı,

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans programında, **Darende’de Yerel Halkın Kırsal Turizme Yönelik Algı ve Düşünceleri** adlı bir tez hazırlamaktayız. Bu araştırmanın amacı yerel halkın Darende’de kırsal turizmle ilgili algı ve düşüncelerini ölçmek ve burada kırsal turizmin geliştirilmesi için öneriler sunmaktır. Anket sonucu elde edilen bilgiler topluca değerlendirilecek ve başka amaçlarla kullanılmayacaktır. Anketlere verdiğiniz samimi cevaplar için teşekkürlerimizi sunarız.

Öğrenci

Ömer DALYAN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ahmet ÇAVUŞ

İletişim: dalyan_23@hotmail.com

Atatürk Üniversitesi Turizm Fakültesi

Anketin Yapıldığı Yer: Anket Tarihi:**Anket No:**

I.BÖLÜM

KİŞİSEL BİLGİLER

1. **Yaşınız kaç?**.....(Lütfen belirtiniz)
2. **Eğitim durumunuz nedir?** ()İlkokul ()Ortaokul ()Lise ()Üniversite ()Y. Lisans ()Doktora
3. **Cinsiyetiniz nedir?** ()Erkek ()Kadın
4. **Medeni durumunuz:** ()Evli ()Bekar ()Dul ()Boşanmış
5. **Çocuğunuz var mı?** ()Çocuk yok Varsa çocuk sayısı..... (Lütfen belirtiniz).
6. **Ailenizdeki birey sayısı kaç kişidir?** ()2 kişi ()3 kişi ()4 kişi ()5 kişi ()6 kişi ()Diğer.....(Lütfen belirtiniz)
7. **Mesleğiniz nedir?** ()Çiftçi ()Esnaf ()Memur ()İşçi ()Öğrenci ()Ev Hanımı ()Öğretmen ()Polis ()Diğer.....(Lütfen belirtiniz).
8. **Çalışıyor musunuz?** ()Hayır ()Evet (Nerede çalışıyorsunuz ?).....Lütfen belirtiniz).
9. **Gelir kaynaklarınız nelerdir?** ()Tarım ()Hayvancılık ()Tarım ve Hayvancılık ()İşçilik ()Hizmet Sektörü ()Diğer(Lütfen belirtiniz).
10. **Aylık gelirin ne kadardır?** ()1.000 TL’den az ()1.000-1.602 TL ()1.603-2.499 TL ()2.500-3.999 TL ()4.000-5.999 TL ()6.000-7.999 TL ()8.000-9.999TL ()10.000 TL ve üzeri ()Diğer.....(Lütfen belirtiniz).
11. **Nerelisiniz ?**.....(Lütfen belirtiniz).
12. **İkamet ettiğiniz yer neresidir?** İl..... İlçe.....Mahalle/Köy.....

II. BÖLÜM

DARENDE'DE KIRSAL TURİZME YÖNELİK YEREL HALKIN GÖRÜŞLERİ

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Turizm yöremizin sosyal ve kültürel yönden gelişimine önemli katkı sağlayacaktır.	5	4	3	2	1
2. Turizm yöremizdeki halkın gelirlerini arttıracaktır.	5	4	3	2	1
3. Turizm yöremizdeki halkın yaşam standartlarını arttıracaktır.	5	4	3	2	1
4. Turizm sayesinde köyden kente göç önlenir.	5	4	3	2	1
5. Yöremizde turizmin gelişmesi kadın çalışan sayısını arttıracaktır.	5	4	3	2	1
6. Turizm yöremizdeki işgücünü çoğaltacaktır.	5	4	3	2	1
7. Turizm yöremizdeki küçük işletmelere fayda sağlayacaktır.	5	4	3	2	1
8. Kırsal turizm yöremizdeki tarımsal gelişime yardımcı olacaktır.	5	4	3	2	1
9. Kırsal turizm yöredeki yerel halktan çok yabancılar için iş fırsatları yaratacaktır.	5	4	3	2	1
10. Yöremize turistlerin geldiğini görmek beni mutlu eder.	5	4	3	2	1
11. Yöremize gelen zengin turistlerin yaşam biçimi kültürümüzü bozar.	5	4	3	2	1
12. Turizm yöremizdeki geleneksel kültür ve yerel adetlerde yozlaşmaya sebep olur.	5	4	3	2	1
13. Turizm yöremizdeki suç olaylarında artışa sebep olur	5	4	3	2	1
14. Turizm yöremizdeki arazi fiyatlarını arttıracaktır.	5	4	3	2	1
15. Kırsal turizmin gelişimi yöremizdeki mal ve hizmet fiyatlarında artışa sebep olur.	5	4	3	2	1
16. Yöremizde turizmin gelişimi kamu hizmetlerinin (eğitim, sağlık, ulaşım, altyapı vb.) kapasitesini arttıracaktır.	5	4	3	2	1
17. Kırsal turizmin gelişimi yöremizdeki doğal ve kültürel kaynakların korunmasını arttıracaktır.	5	4	3	2	1
18. Kırsal turizme uygun mevcut yapılar yerine yapılan otel vb. diğer turistik tesislerin inşası doğal çevreyi bozacaktır.	5	4	3	2	1
19. Kırsal turizm gelecekte yöremizde bulunan doğal kaynaklarımızın ve çevremizin tahrip olma riskini arttıracaktır.	5	4	3	2	1
20. Kırsal turizmin gelişmesi halinde evimin birkaç odasını turistlerin kullanımına açarım.	5	4	3	2	1
21. Kırsal turizmin gelişmesi halinde bir çiftlik işletmesi açarım	5	4	3	2	1
22. Devletin kırsal turizme yönelik verdiği teşvik ve eğitim yeterlidir.	5	4	3	2	1

- 23. Darende’de en önemli turistik çekicilik hangisidir? (Önem sırasına göre üçünü numaralandırınız.)**
 ()Tohma Kanyonu ()Zengibar Kalesi ()Somuncu Baba Külliyesi ()Yusufopaşa Bedesteni
 ()Günpınar Şelalesi ()Hasan Gazi Türbesi ve Şehitlik Anıtı ()Kudret Havuzu
 ()Abdurrahman-i Erzincani Camii ve Külliyesi ()Aslantaşlar ()Medişeyh Türbesi
 ()Darende’nin eski kerpiç evleri ()İlçede yapılan festivaller ()Bozulmamış kırsal hayat tarzı

- 24. Darende’de kırsal turizmle ilgili sorunlar**

nelerdir?.....

- 25. Darende’de kırsal turizmin geliştirilmesi için neler**

yapılmalıdır?.....

EK 2. UYGULAMA İZİNİ

T.C.
DARENDE KAYMAKAMLIĞI
İlçe Yazı İşleri Müdürlüğü

Sayı : 28336459-529-464
Konu : Uygulama İzni (Ömer Dalyan)

01/03/2018

D O S Y A

Atatürk Üniversitesi Rektörlüğünün 20.02.2018 tarih ve 1800064114 sayılı uygulama izni Ömer DALYAN ile ilgili yazısı ekte gönderilmiştir.
Ekli yazı doğrultusunda bilgi ve gereğini rica ederim.

Enver Hakan ZENGİNCE
Darende Kaymakamı

Ek: 1-Yazı (4 Sayfa)

DAĞITIM :

DARENDE İLÇE EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNE
DARENDE İLÇE JANDARMA KOMUTANLIĞINA

28/02/2018 Memur : Ayşe KUMTEPE
28/02/2018 Şef : Hulusi BALABAN
01/03/2018 Yazı İşleri Müdürü : Mehmet Dengir MADEN

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Ömer DALYAN
Doğum Yeri ve Tarihi	DARENDE / 03.11.1990
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Turizm Fakültesi-Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümü 2008-2013
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetler	
İş Deneyimi	
Stajlar	ComfortInn Hotel Michigan Calista Luxury Resort Antalya TSC Travel İstanbul
Çalıştığı Kurumlar	İbis Styles Taksim Hotel Tav Airport Hotel İnterContinental Hotel İstanbul
İletişim	
E-posta Adresi	dalyan_23@hotmail.com omerdalyan23@gmail.com